UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

HANA HUSÁKOVÁ

V.ročník

CÉLESTIN FREINET JAKO OSOBNOST FRANCOUZSKÉ PEDAGOGIKY 20.STOLETÍ

Vedoucí práce: PaedDr. Nataša Mazáčová, Ph.D.

PRAHA 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze, dne 11.4. 2007

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji PaedDr. Nataše Mazáčové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, mému okolí za projevenou trpělivost a bratrovi Lukášovi za technickou pomoc.

Autor práce: Hana Husáková
Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Nataša Mazáčová, Ph.D.
Téma: Célestin Freinet jako osobnost francouzské pedagogiky 20.století
Praha 2007, Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, katedra pedagogiky
Rozsah práce: 101 stran
Přílohy: 16 stran
Typ písma: Arial, velikost 12

ANOTACE

Diplomová práce pojednává o životě francouzského pedagoga Célestina Freineta a jeho působení na poli vzdělávání. První část práce je zaměřena na Freinetovu životní linii, vymezení důležitých momentů v jeho profesním vývoji, a dále pak na principy freinetovské pedagogiky z různých úhlů pohledu. Druhá část práce, podpořená osobní zkušeností, poukazuje na praktické uplatnění jedné ze vzdělávacích technik na základní škole v Paříži.

Klíčová slova: Freinetova pedagogika, kooperativní učení, školní tiskárny, meziškolní korespondence, Moderní škola, autonomie, vzdělávání prací, pokusné zkoumání, přirozená metoda

ANNOTATION

This thesis treats about the life of french educator Célestin Freinet and his activity on the educational field. The first part of the thesis is focused on the life tack, on demarcation of important moments in his professional progression and then, by various visual angles, on Freinet´s pedagogy principles. The second part which is underpinned by personnal experience points out the practical use of one the educational techniques at the elementary school in Paris.

Key words: Freinet pedagogy, cooperative pedagogy, school printing, interschool correspondence, Modern school, children autonomy, pedagogy of work, enquiry-based learning, natural method

OBSAH

ÚVOD 7

1. Život Célestina Freineta 13

2. Célestin Freinet: reflexe a mezníky v profesním životě 21

2.1 Období 1896 – 1912 22

2.2 Škola v Bar-sur-Loup (3.ledna 1920- 30. září 1928) 24

2.3 Školní korespondence, předchůdce Freinetovy metody 24

2.4 Oběžné sešity (1923 – 1924) 26

2.5 První oficiální zmínky o školním tisku 27

2.6 První reflexe o meziškolní korespondenci 28

2.7 Pracovní knihovna (La bibliothèque de travail) 29

2.8 Aféra v Saint-Paul (1929 – 1932) 30

2.9 Založení Freinetovy školy (1933 – 1939) 31

2.10 Válka ve Španělsku (1936 – 1939) 33

2.11 Freinet a druhá světová válka (1939 – 1945) 34

2.12 Spolupráce s Francouzskou komunistickou stranou (1949-1954) 36

2.13 Období 1953 – 1966 39

3. Intelektuální dimenze Célestina Freineta 42

4. Způsob práce ve Freinetově třídě aneb 9 hlavních principů Freinetovy pedagogiky 46

5. Základní teoretické koncepty Célestina Freineta uplatňované ve vyučování 52

6.Vzdělávací stupně 55

7. Psychologické zásady vývoje dítěte 62

8. Pojetí Freinetovy pedagogiky ze sociologického hlediska 65

8.1 Škola otevřená životu 65

8.2 Vzdělávání prací 66

8.3 Škola lidu a škola pro lid 67

9. Tradiční pojetí vzdělávání versus Freinetův přístup 70

10. Instituce Freinetova hnutí Moderní školy 73

11. Pedagogické invarianty definované Célestinem Freinetem 77

12. Aktuálnost Freinetovy pedagogiky v dnešní době 80

12.1 Šíření a vliv Freinetovy pedagogiky 81

12.2 Podněty k inspiraci pro uplatnění Freinetovy pedagogiky 84

13. Případová studie - Praktické využití prvků Freinetovy pedagogiky ve francouzské škole 86

13.1 Freinetovy pracovní složky a jejich použití ve třídě 89

13.2 První práce se složkami 90

14. Díla Célestina Freineta a Élise Freinet 96

ZÁVĚR 97

Poznámky k překladu 99

Seznam použité literatury 101

Přílohy

ÚVOD

Výběr tématu této diplomové práce souvisí především s mým zájmem o francouzskou kulturu. Motivem výběru tématu mi byla kniha Stanislava Štecha *Škola stále nová*, díky které jsem se začala blíže zajímat o Freinetovu pedagogiku a zjistila jsem, že v české odborné literatuře lze nalézt jen minimum informací o Célestinu Freinetovi, francouzském reformním pedagogovi. Ještě donedávna tento pedagogický směr do praxe prvního stupně českých základních škol nepronikl, ale v dnešní době se téma Freinetovy pedagogiky již dostává do povědomí některých českých pedagogů.

Materiál k diplomové práci jsem začala shromažďovat v roce 2004 v souvislosti s prezentací projektu na katedře francouzského jazyka. Tento projekt jsem obhájila a na jeho základě jsem poté odcestovala na roční pobyt na pařížskou univerzitu Saint-Denis. Univerzita byla vybavena velmi rozsáhlou knihovnou, ve které jsem započala rešerši a nejen zde, ale i v dalších knihovnách jsem sbírala cenný materiál o Célestinu Freinetovi a jeho pedagogice. Považuji za důležité podotknout, že vývoj mé práce probíhal ve třech fázích: shromažďováním originálních poznatků, informací a odborné literatury, jejich tříděním a interpretací do českého jazyka a následně vlastním vypracováním tématu. Z tohoto důvodu má práce převážně deskriptivní charakter. Vymyká se jen v poslední části, kam jsem zařadila případovou studii o vlastní zkušenosti s freinetovskou pedagogikou ve francouzské škole.

Podstatou mé práce je na základě podkladů z francouzské odborné literatury detailně obsáhnout život Célestina Freineta v celé jeho šíři, podtrhnout důležité momenty, které ovlivnily profesní vývoj tohoto významného pedagoga, a tím poskytnout čtenářům nové informace o tomto tématu. Mým zájmem je rozšířit povědomí odborné veřejnosti o jeho pedagogickém významu, pojetí a působení a charakterizovat pedagogické principy, díky kterým se tomuto pedagogovi dostalo celosvětového uznání. Absolvovala jsem také krátkou praxi přímo ve francouzské škole, která uplatňuje prvky Freinetovy pedagogiky, a i když je má diplomová práce založena na pojetí deskriptivním, považovala jsem za důležité do ní zahrnout i tuto pro mne velmi zajímavou zkušenost, jelikož mne velmi obohatila a ukázala mi, jak je efektivní aplikovat Freinetovy metody v praxi.

První část práce se zaměřuje na detailní informace o Freinetově životě a o obdobích, která byla pro jeho osobní a pracovní život určitým způsobem stěžejní. Další tematický celek popisuje myšlenkové koncepty Freinetových pedagogických principů v rámci třídy, pohled na psychologický vývoj dítěte, sociologické hledisko pedagogických myšlenek a jejich dílčí srovnání vzhledem k tradičnímu přístupu ke vzdělávání. Ve třetí tématické části stručně charakterizuji instituce Freinetova hnutí a zařazuji chartu tohoto hnutí. Dále následuje seznam třiceti invariant (pedagogických východisek) definovaných Freinetem, které slouží jako návod k celkovému přístupu k výuce. V předposlední kapitole se věnuji aktuálnosti Freinetovy pedagogiky v současné době a úvaze, proč by se daly prvky freinetovské pedagogiky zavést do českých škol. Poslední částí mé práce je případová studie vycházející z pozorování pařížské školy Tourtille uplatňující učební metody podle Freinetových principů.

Freinetova pedagogická koncepce je založena na prosazování autonomie dítěte ve vzdělávacím procesu a jeho přirozeném zájmu o prostředí, které ho obklopuje. Freinet kladl důraz na individuální rytmus dítěte a snažil se uplatnit práci ve vzdělávacím prostředí jako přirozený prostředek poznávání založený na dětské zvídavosti. Freinet věřil, že vzdělání je cestou, jak změnit lidstvo a cesta, kterou se vydal, by mohla být prostředkem k sociálnímu znovuzrození. Obnova vzdělání jako předpoklad osvobození lidské společnosti nemůže být zavedena nějakými oficiálními prohlášeními, ale musí vzejít z praxe a vzdělávacích procesů, které mohou uspíšit obnovu systému. Freinetovým přínosem bylo zavedení nových metod a technik do tříd, a také vytvoření hnutí, které vydávalo vzdělávací materiály, a tím přispívalo k šíření pedagogických myšlenek a aktivit do mnoha zemí světa.

Nejdůležitějšími koncepty Freinetovy pedagogiky jsou:

a) Pokusné zkoumání - učení se a rozvoj dítěte na základě experimentování neboli ohmatání životní reality.
b) Kooperativní učení – žáci si osvojují poznatky na základě spolupráce.
c) Přirozená metoda učení – dětský zájem a přirozená zvídavost jsou hnacími motory v procesu učení.

d) Komunikace, vyjádření se a kreativita – kladení důrazu na volnou tvořivost a nevyčerpatelnou možnost volby.
e) Vzdělávání prací – žáci jsou motivováni k učení tím, že vytváří své produkty a podílí se na rozličných činnostech.
f) Individuální přístup – základem této koncepce je zohlednění individuálního rytmu učení každého žáka.
g) Autonomie a zodpovědnost – děti se učí brát zodpovědně svou práci a na základě demokratického jednání být zodpovědné v rámci celé skupiny.

Cílem mé práce, která je metodologicky pojata deskriptivně s přítomností hodnotících aspektů, je důkladně seznámit potenciální čtenáře se životem, myšlenkami a pedagogickými principy Célestina Freineta na základě faktů, které jsem čerpala pouze ze zahraniční (tzn. francouzské) odborné literatury a obohatit tak českou pedagogiku o nové podněty, dále využitelné v praxi.

Vymezení cílů diplomové práce

Hlavní cíle, které jsem si k zpracování diplomové práce vytyčila, jsou následující:

- přispět k vědeckému obohacení a rozvoji pedagogiky k tématu, které není příliš probádané v české odborné literatuře
- podat detailní informace o životě Célestina Freineta
- podtrhnout mezníky, které ovlivnily Freinetův profesní vývoj
- charakterizovat pedagogické principy Célestina Freineta z úhlů pohledu sociologického a psychologického
- charakterizovat stupně vzdělávání na základě Freinetovy koncepce
- představit aktivity hnutí École Moderne, úzce spjatého s Freinetovou pedagogikou
- nastínit možné uplatnění Freinetových metod v českých školách
- informovat o publikacích, které Célestin Freinet vydal
- představit aplikaci prvků Freinetovy pedagogiky v praxi v pařížské škole Tourtille

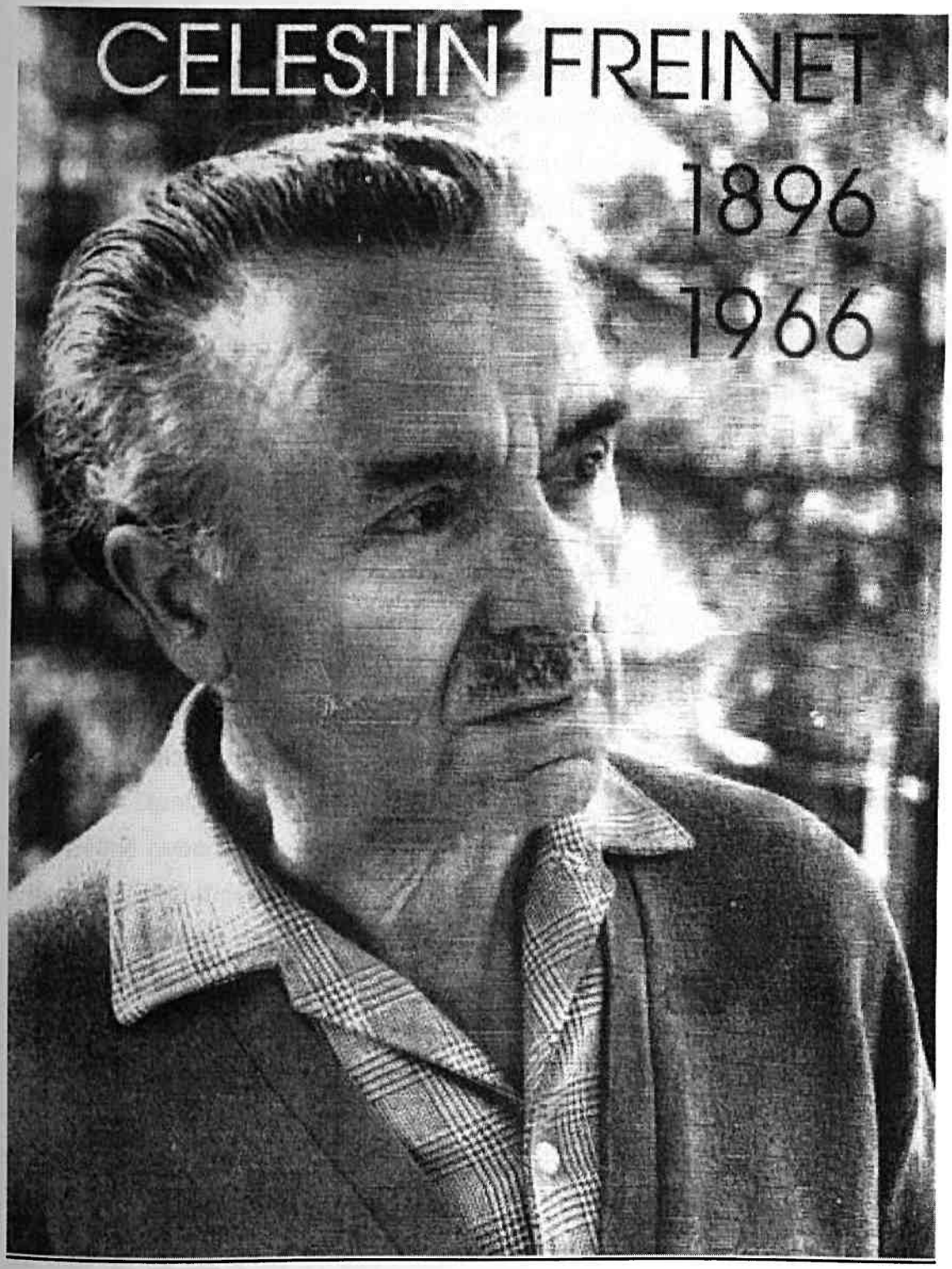
CELESTIN FREINET
1896
1966

Célestin Freinet byl osobností francouzské pedagogiky 20.století podporující veřejné školy (*école populaire*) a prosazoval koncepci školy proletariátu, školy, která by měla být vesměs spjata s běžným životem. Na úvod své práce jako přemdluvu cituji Freinetovu reflexi o vlivu historie na společenský vývoj a vzdělávání z jeho díla Oeuvres pédagogiques II.

❖

Ve středověku nebyli páni moc vzdělaní, téměř neovládali čtení ani psaní, protože to v té době v jejich postavení nebylo nezbytné. Důležitý byl důraz na praktické dovednosti a aktivity: mladí hoši, kteří si osvojovali statut pážete, museli umět lovit, střílet z luku nebo se umět ubránit v boji. Vzdělání bylo úzce spjato s životem a v širokém měřítku odpovídalo potřebám jedince i společnosti tehdejší doby.

Katedrály a opatství měly také své školy, které bez rozdílu navštěvovaly děti ze všech sociálních skupin. Jejich vzdělávání bylo pojato a realizováno s jediným cílem: zasvětit budoucí kněze, kteří nemuseli ničemu porozumět, ale stačilo, když budou věřit a sloužit.

V dobách, kdy vládla buržoazie, spatřily světlo světa školy, kde se vyučovalo čtení a psaní – prostředky, které byly v té době tolik respektovány – dále pak řečtině nebo latině, medicíně a rétorice. Zmíněné předměty tvořily nový základ k nadvládě této třídy úředníků a obchodníků.

Nová etapa přichází v 19.století, kdy se vzdělanost lidu stala ekonomickou nutností. Kapitalismus zavádí veřejné školy, které byly ve své době přizpůsobeny cílům, díky kterým byly vytvořeny. Původně se nejednalo o to vzdělávat lid, jak šířily různé idealistické teorie, ale připravit jej pro to, aby rozumněji plnil své funkce, které mu ukládal systém. Čtení, psaní a počítání se staly základními požadavky, bez kterých byl tehdejší proletář podprůměrným dělníkem.

Tato opatření byla téměř dokonalá v letech 1890 – 1914. Lidé byli spokojeni, až hrdí na to, že škola z jejich potomků vychovává vědce. Spokojenost a poklid opadly s počátkem 1. světové války v roce 1914.

Lidové vrstvy začínají bojovat za to, aby byly přizpůsobeny specifické potřeby ve vzdělávání jejich dětí. Laická škola se odklonila od původních koncepcí a mistři avantgardy se snaží uspíšit vývoj situace lepším znovupřizpůsobením vykořeněné instituce, dělničtí stoupenci vytvářejí okolo veřejné školy síť různorodé

mimoškolní péče, publikací a organizací, jež byly rovněž pokusem o nápravu. Filozofové vytvářejí teoretické plány pro nové vzdělávání.

Tato veřejná škola uzpůsobená životu v letech 1890 – 1914 trvající na pedagogické, technické, intelektuální a morální koncepci, která je v dnešní době přežitá, už neodpovídá ani způsobu života, ani očekáváním proletariátu, jenž si stále uvědomuje svoji historickou a lidskou roli. Tato škola již nepřipravuje na život, nesměřuje ani k budoucnosti a ani není zaměřená na přítomnost, ale trvá na již přežité minulosti. Škola nepřipravuje k životu, neslouží mu – to je její definitivní určení a radikální odsouzení.

Proto je tu naše skupina avantgardních pedagogů, která přináší znovupřizpůsobené pedagogické koncepce, materiál a naše pracovní techniky životu. Po třicet let již bojujeme za to, aby se veřejná škola vynořila z hlubin, bojujeme za tuto školu pro lid, jíž jsme vytvořili technické základy. Je nás už mnoho, kteří jsme nejen teoreticky, ale i v praxi překonali nemalé překážky. Je v našem zájmu vybídnout pedagogy pro náš zásadní souboj a vyzvat je k vytváření nového veřejného vzdělávání. Všichni společně, vzdělavatelé lidu, patřící k lidu a v boji pro lid vytvoříme školu pro lid.

(Célestin Freinet: Oeuvres pédagogiques il. L´École Moderne française 1943. Éditions du Seuil. 1994, str. 13-15)

1. Život Célestina Freineta

Célestin Freinet se narodil v malé vesničce v Gars v oblasti Alpes Maritimes dne 15. října roku 1896. a byl pátým dítětem Josepha Delphina a Marie-Victoire. O několik let později přišla na svět ještě sestra. Célestin Freinet mohl vyrůstat v rozvětvené rodině, kdyby tomu tak osud chtěl. Bohužel jen dva z jeho straších sourozenců – Baptistine Louise a Joseph Marius – se dožili dospělosti. Do rodiny patřila i malá Claire Sylvie, která byla adoptována rodinou Freinetových, a k níž měl Célestin velmi blízko. Rodina žila na venkově a zabývala se zemědělskými a farmářskými pracemi. V roce 1900, když jsou Célestinovi 4 roky, vstupuje do mateřské školy. Základní školu absolvoval s předstihem a s vynikajícími výsledky. S osvědčením o absolvování základní školy odešel ze své rodné vesnice a pokračoval ve středoškolském studiu na École primaire supérieure v Grasse. V roce 1912, tedy ve svých šestnácti letech získává tzv. Brevet élémentaire, což je ve své době obdoba maturity. Dne 12.října téhož roku po složení vstupní zkoušky nastupuje na École Normale d´instituteurs[1] v Nice. Dne 26.října 1914 ve výjimečném kontextu začínající války Freinet získal místo dočasného učitele – stážisty ve škole v Saint-Cézaire. Válka ale přerušuje jeho plány a Freinet opouští po dvou letech svá studia. Dne 9. dubna 1915 musel opustit svoji třídu v Sait-Cézaire a byl odvelen do války. Odchází s vědomím, že bude muset odložit ukončení svých studií na pozdější dobu.

Svou válečnou zkušenost popsal ve dvou dílech: „*Combattant de la guerre 14-18* (Bojovník ve válce 14-18) a v „*Touché!Souvenirs d´un blessé de guerre* (Zasažen!Vzpomínky jednoho zraněného ve válce). Combattant de la guerre 14-18 je článek, který byl uveřejněn v pedagogickém časopisu Bibliothéque de travail (Pracovní knihovna). Vypráví své zkušenosti z války srozumitelným způsobem, jelikož jeho čtenáři jsou většinou děti. Dílo Touché!Souvenirs d´un blessé de guerre vzniklo na základě poznámek z válečného deníku, který si Freinet vedl od svého odvelení do 11. listopadu 1918.

Célestin Freinet byl ve válce zraněn a po hospitalizaci je 9.listopadu 1918 poslán na rekonvalescenci domů do Gars. Po zhodnocení vojenské komise je

[1] Vyšší stupeň vzdělání pro budoucí učitele.

Célestin Freinet uznán invalidou, což ho opravňuje k 70% invalidní penzi.

Freinetova odvaha a utrpení způsobené zraněním mu vynesly celonárodní uznání a byl vyznamenán vojenskou medailí a válečným křížem. Válečná zkušenost byla pro Freineta psychicky velice vyčerpávající, a proto se v budoucnu snaží vytvořit svoji kariéru učitele s novou životní vizí, citlivější vzhledem k utrpení a křehkosti lidské podstaty.

V lednu roku 1919 Célestin Freinet získává místo v malé vesničce La Croix[2]. Jeho profesní zkušenost je doplněna působením na dvou místech v jednom měsíci, v Contes a v Daluis. Téměř rok nato, 31. prosince 1919 je nominován do školy v Bar-sur-Loup, kde posléze položil pokusné základy své novátorské pedagogiky.

Freinet se snažil najít odpovědi na své četné otázky, které mu nabízel každodenní život ve třídě, a tak začal studovat nejen klasická pedagogická díla (Rebelaise, Montaigneho, Rousseaua), ale i díla moderních pedagogů (Claparéda, Ferriéra, Decrolyho, Montessoriové, Deweyho). Obdivoval jejich myšlenky a náměty, avšak když je srovnal s realitou jeho chudé třídy v Bar-sur-Loup, uvědomil si, jaký je rozpor mezi teorií a praxí. Později, po mnoha letech své praxe říká:

„ Až dodnes pedagogiku vytvářeli lidé, kteří nikdy neučili ve třídě, ale vyznačovali se velkými časovými možnostmi a potřebnou autoritou, což jim dovolovalo mluvit ve jménu pedagogů. Umějí se dobře vyjadřovat, občas prezentují zajímavé teorie, ale nikdy se nesníží na naši úroveň, na úroveň učitelů základních škol."

V roce 1922 během školních prázdnin odjel Freinet do Německa, kde navštívil několik tendenčně anarchistických škol v Hamburku. Vrací se ale zklamán, protože se zde nedozvěděl nic, co by ho mohlo obohatit. Získává stále jasnější vizi o důležitosti ekonomických podmínek a v důsledku toho analyzuje sociální situaci v Provence a píše souvislou studii „ o trvání středověkých praktik v kapitalistickém režimu".

Na konci školního roku 1923 odjíždí do Montreux na 2. kongres Mezinárodní ligy pro Novou výchovu, kde se setkává s pedagogickými osobnostmi – Ferriérem, Claparédem a Bovetem.

[2] Dnes La Croix sur Rodoule

Ve své praxi neustále pozoruje děti a definitivně si uvědomuje, že bude třeba hledat základní elementy pro pedagogickou práci v životě samém, že bude potřeba se opřít o hluboké zájmy dětí, aby uspokojil potřebu jejich aktivity, o které se mu zmiňoval Adolphe Ferriére.

S několika místními přáteli Freinet založil v Bar-sur-Loup družstvo pro prodej místních produktů - a rozdělil čas mezi svou třídu a tuto novou iniciativu ve vesnici.

Říjen roku 1924 je datem spojeným s počátkem meziškolní korespondence. V tomtéž roce mu Henri Barbusse poskytl prostor pro publikaci v revue Clarté, kde Freinet uveřejňuje své koncepce a nastiňuje, jak metoda *volného textu* a *Kniha života*[3] mohou a do jaké míry by měly nahradit školní učebnice.

Zde je vidět, jak moc mu školní učebnice nevyhovují a jak se snaží uplatnit jiný způsob, který více odpovídá jeho pedagogickým tendencím. Ve snaze šířit své myšlenky pokračuje tím, že na konci školního roku v časopise *Emancipovaná škola* (L´École emancipée) uveřejňuje první výsledky své práce. Jeho články mají ohlas, čtenáři z řad učitelů, kteří také chtějí změnit svůj styl vyučování, žádají více informací a dokumentaci. Mezi těmito učiteli je i pan Daniel z Trégunc-Saint Philibert, který od října roku 1924 začíná pravidelnou výměnu dopisů, později i vzájemné zasílání balíčků s třídou Célestina Freineta.

V této době vstoupil Freinet do komunistické strany, jelikož mu jsou již delší dobu blízké ideje této strany a vzápětí se na pozvání sovětských odborů v roce 1925 zúčastnil první delegace západních učitelů vyslaných do Sovětského svazu. Po svém návratu píše brožuru adresovanou francouzské mládeži s názvem *Jeden měsíc s ruskými dětmi.*

S několika lidmi ve své vesnici Freinet začal stavět malou elektrárnu. Freineta velmi uspokojil dobrý vztah dělníků s obyvateli vesnice spojených dohromady tímto společným dílem. Korespondence mezi školami se v této době rozrostla o dvě nové školy, a tak se Freinet povzbuzen úspěchem svých činů pouští do otevřeného boje proti tradiční škole. Vytváří kolem sebe skupinu lidí, která sdílí jeho myšlenky a společně zakládají *Družstvo laického vzdělávání* - C.E.L.[4]

V roce 1926 nastává změna v osobním životě Célestina Freineta, když vstupuje do svazku manželského s Élise Lagier-Bruno.

---

[3] Viz. str. 29

[4] Coopérative de l´Enseignement laïc, založena v roce 1928.

Élise od počátku Freineta velmi podporuje v jeho aktivitách, v realizaci všech projektů mimo a kromě oddanosti k němu a je mu i rovnocennou spolupracovnicí.

O několik let později, v roce 1928, společně začínají pracovat ve škole ve Vence a pokračují v šíření svého hnutí C.E.L., které má v té době už na stovku členů.

Co se týče školních tiskáren, Freinet se podílí na jejich zavedení do deseti dalších škol – například v Bruselu nebo do školy velkého pedagoga Adolpha Ferriéra.

Je třeba říci, že se Freinet vydával směrem ke školnímu materialismu[5], což mu velmi vyčítali především katolíci. Uvědomoval si značně úzké propojení školy a prostředí a hlavně, jak moc společnost ovlivňuje školu. Byl přesvědčen, že by pedagogika nemohla existovat bez toho, aniž by byly splněny příznivé ekonomické podmínky, které umožňují vědu a výzkum.

V roce 1927 vychází první edice revue *La Gerbe* (Svazek), což je společná revue dětí, kterou redigují a na níž pracují školy používající tiskárny ve třídách.

V dalších nadcházejících měsících se zapojují do spolupráce s C.E.L. další národní školy a školy v zahraničí a v srpnu roku 1927 se v Tours koná první konference „ tiskařů " s počtem 41 účastníků. Druhý ročník konference se koná v Paříži, v srpnu roku 1928 opět pod záštitou C.E.L. Na této konferenci byl přijat následující návrh: v rámci C.E.L. bude vycházet měsíční bulletin o 32 stranách, který zajistí propagaci C.E.L., bude obsahovat různé kritiky, rady, představí tiskařské techniky a používaný materiál, bude se zabývat pedagogickými doporučeními ohledně různorodých vyučovacích technik. Bulletin ponese jméno *Tisk ve škole, kino, rádio a nové způsoby veřejného vzdělávání* (měsíční revue Freinetových pedagogických technik).

Freinetovým se v roce 1929 narodila dcera Madeleine, Célestin po osmi letech ve škole Bar-sur-Loup, přijímá místo ve škole Saint-Paul de Vance a ve stejném roce je Élise jmenována učitelkou v dívčí škole v tom samém místě. Freinet představuje projekt školních kooperativních dokumentů (fichiers scolaires coopératifs), což je soubor mobilních pracovních listů pro individuální práci dětí a v rámci své třídy zavádí do praxe tzv. *Pracovní knihovnu* (Bibliothèque de travail)[6].

---

[5] Školní materialismus spočíval v kladení důrazu na konkrétní znalosti reálných předmětů a na osvojení užitečných vědomostí nutných pro celoživotní praxi člověka.

[6] Viz str.29

O několik let později, v roce 1932, začal vycházet stejnojmenný časopis *Bibliothèque de travail*, což jsou dokumentární brožury iniciující volnou práci dětí.

Počátkem srpna roku 1932 se v Nice konal mezinárodní kongres Hnutí nových škol, který byl jedním z nejdůležitějších setkání světové alternativní pedagogiky. Byl výjimečný nejen tím, že mezi váženými hosty figurovala i Maria Montessori. Konference se změnila v jakousi revoluci, kdy účastníci kongresu obsadili školu a ulice v Saint-Paul. Zde můžeme najít počátky aféry v Saint-Paul[7].

Ve stejném období je revue *Tisk ve škole* (L´Imprimerie à l´école) přijata na konferenci v roce 1928, přejmenována na *Proletářský vychovatel* (L´Éducateur proletarien)[8], ve které jsou publikovány různé tematické články, rubriky a zajímavé odkazy, např. Freinet zde uveřejňuje svůj článek s názvem *Psychoanalýza a vzdělávání* nebo článek o důležitosti sepětí zdraví a psychiky s názvem *Proletářský naturismus*[9]. S příchodem války je tisk revue zastaven a je obnoven až 15.února 1945 v zúženém vydání.

Po dramatických okolnostech v Saint-Paul de Vence (pozn. toto bude popsáno v kapitole Aféra v Saint – Paul), je v roce 1933 Célestin Freinet nucen školu opustit i přesto, že má velké zastánce např. v Romainu Rollandovi[10], Henrimu Barbussovi nebo Henrimu Wallonovi[11] a je nucen opustit i celé veřejné školství. Útěchu nalézá v tom, že rozvíjí C.E.L. a v množících se a stále více se aktivně zapojujících sympatizantech. Po nějaké době, za podpory C.E.L., rodiny, přátel, mladých dělníků a mladých vesničanů, kteří po nedělích pomáhají se stavbou školy, zakládá ve Vence École Expérimentale du Poulier (pokusnou školu), která zatím ale nebyla oficiálně zaštítěna Ministerstvem školství. Škola se přesto ale až do Freinetovy smrti stává centrem Hnutí moderní školy. Je důležité podotknout, že škola v době jejího otevření v roce 1935 byla administrativními autoritami prohlášena za ilegální a až v roce 1936 dostala od J. Zaye, ministra pro veřejné vzdělávání, oficiální povolení k otevření. Jak vyplývá z okolností, škola byla soukromou institucí, jelikož byl Freinet vyloučen z veřejného školství. Vzhledem k tomu, že prosazoval školu proletářskou a školu pro lid, potýkal se s velkým paradoxem, neboť se mu do jeho soukromé školy hlásily děti

---

[7] Viz. str. 30
[8] V roce 1939 opět mění jméno na Vychovatel (L´Éducateur).
[9] Směr, který vznikl ve francouzské literatuře v 19.století a hlásal návrat k přirozenému životu.
[10] Francouzský prozaik, dramatik, esejista, hudební historik a literární kritik 1.pol. 20.století.
[11] Francouzský psycholog 1. pol. 20. stol. zaměřený na vývojovou psychologii. Založil laboratoř psychobiologie dítěte.

z buržoazních rodin, pro které v té době pojem „ soukromá škola“ představovala ekvivalent k pojmu „ škola pro bohaté“.

Na základě psychopedagogického a kulturního plánu by Freinetova škola mohla být přirovnána k jakési laboratoři, které Freinet dává životní rozměr a kde se jedinec střetne s přirozeným biologickým a sociálním prostředím. Díky této základní a každodenní zkušenosti vznikají později v letech 1942-43 jeho významná díla: *Esej o citlivé psychologii* (Essai de Psychologie sensible) a *Vzdělávání prací* (Éducation de travail).

V roce 1935 Freinet začíná nabádat rodiče žáků k formování Ligy proletářských rodičů. Tato liga následně vzniká jako předstupeň důležitějšího hnutí nazvaného Fronta dětství, v jejímž čele stojí Romain Rolland a která má za úkol hlavně bránit zájmy dětí. Rok nato se v srpnu koná v Meudonu Mezinárodní kongres o vzdělávání, na kterém Freinet přednáší o perspektivách Fronty dětství ve jménu hesla “na Lidovou frontu by se mělo odpovědět Frontou dětství“.

V dalších letech pokračují Freinetovy politické problémy, v srpnu roku 1939 ho zadržela policie ve Vichy a internovala ho do Nice kvůli jeho spolupráci s komunistickou stranou. Následně je po nějaké době propuštěn, ale za 2.světové války je 20. května 1940, navzdory svému nepříznivému zdravotnímu stavu, opět zadržen a internován do tábora Saint-Maximin, poté do tábora Saint-Sulpice. Freinetova škola je zatím okupována a střežena. Po těchto událostech 10. června Élise Freinet odchází na dobu neurčitou z Le Pioulier, vrací se ke své matce do Vallouise (region Hautes-Alpes) a později o těchto událostech píše:
„ Nelituji této tvrdé zkušenosti naší školy, která nám umožnila zachránit tolik dětí v podmínkách neustávající bídy“.

Dne 29. října 1941 je Célestin Freinet propuštěn právě kvůli špatnému zdravotnímu stavu a odchází do ilegality do Vallouise za svou ženou Élise, aby zde mohl tvořit a knižně sepisovat své pedagogické a psychologické zkušenosti. Pracuje na výše zmíněných dílech a začíná psát i díla *Rady rodičům* (Conseils aux parents) a *Moderní francouzská škola* (L´École moderne française).

Po osvobození Nice se v srpnu 1945 vrací Célestin se svou ženou Elise do Vence a znovu otevírají svou školu s prohlášením: „ Začínáme od nuly [...] bude to jen to nejmenší z našich vítězství, teď tedy musíme za pochodu dokázat zjevnou pravdu, která vás zítra oslní.“

Ve Freinetově škole a ve spřátelených školách v ostatních regionech se každoročně koná mnoho specializovaných stáží a mezi nimi, mimo jiné, Kongres L´École moderne za účasti mnoha pedagogů z různých zemí světa (z Belgie, Španělska, Švýcarska, dalších evropských, afrických a amerických zemí), kteří se spojují ve Francouzské hnutí I.C.E.M[12] (viz kapitola Instituce Freinetova hnutí Moderní školy). I.C.E.M. je asociací sympatizantů Freinetových pedagogických koncepcí, která byla založena 11. dubna 1947 v Dijonu a na rozdíl od C.E.L. je obchodní organizací, která má své akcionáře. Na druhou stranu C.E.L. a I.C.E.M. mají stejné členy.

V květnu roku 1948 po mnoha slovních útocích na svou osobu opustil Freinet komunistickou stranu. Nicméně i když ze strany odešel, rozpoutala komunistická strana proti Freinetovi kampaň a v časopisech se začaly objevovat různé anti-freinetovské články a kritiky. V témže roce je vydáno dílo *Conseils aux parents* a rok nato *L´Éducation de travail.*

V roce 1949 také spatřil světlo světa film *L´école Buissonière* (Škola v Buissonière) podle scénáře Élise Freinet, který reflektuje Freinetovy aktivity. O filmu a okolnostech, které doprovázely jeho vznik, se zmiňuji v další části práce.

V roce 1950 vychází Freinetovo dílo *Esej o citlivé psychologii* a v roce 1956 *Přirozené metody v moderní pedagogice* (Méthodes naturelles dans la pédagogie moderne).

S rostoucím počtem členů za hranicemi Francie se Freinet rozhodl na kongresu v Nantes v roce 1957 založit asociaci F.I.M.E.M.[13] (Mezinárodní federace hnutí moderních škol), která v dnešní době stále existuje a rozvíjí se. Rok 1959 přináší vydání díla Co řekl Mathieu (Les Dits de Mathieu) a v roce 1964 vychází Freinetovy techniky v moderní škole (Les techniques Freinet de l´École moderne). Od této doby Freinetova pedagogika definitivně nabírá svůj směr. Její struktura se rozvíjí i na mezinárodní úrovni, v různých zemích se vytvářejí skupiny a vykonávají v tomto směru různorodé aktivity. V roce 1961 asociace F.I.M.E.M tyto skupiny sdružuje a C.E.L. má v té době až 30 000 členů. V souladu s Freinetovými podněty a aktivitami se uskutečňují početné realizace malých i větších projektů, postupně vznikají nová revue:

- 1950: Art enfantin (Dětské umění) – redigovala Élise Freinet
- 1953: Albums d´enfants (Dětská alba)

[12] Institut Coopératif de l´École Moderne.
[13] Fédération internationale des mouvements d´École moderne.

- 1953: L´Éducateur culturel (Kulturní vychovatel)
- 1959: Techniques de vie (Techniky života)
- 1963: L´Éducateur second degré (Vychovatel druhého stupně)
- 1964: L´Éducateur technologique (Vychovatel technologie)

Dále pak vznikají další publikace jako např. *Dětští básníci* (Enfants poètes), což je sbírka dětských básní z Freinetovy školy, která vychází roku 1955 v edici Kulatý stůl, a Vzdělávací pásmo a plánování (Bandes enseignantes et programmation) v edici Knihovna Moderní školy. V roce 1953 Freinet rozpoutává kampaň „ 25 žáků ve třídě " a deset let poté zakládá Společnost pro ochranu dětí. Freinetova škola se těší velikému rozvoji a zájmu, a její renomé láká do Vence tisíce stážistů a návštěvníků. Střídají se „ Dny ve Vence " a kolokvia, v jejichž centru je Célestin Freinet a vzniká Muzeum dětského umění.

V roce 1964 se škole konečně dostává oficiální záštity tehdejšího Ministerstva školství.

Rok nato se Freinet pokusil založit Institut vzdělávání, který by jeho škole dal nový rozsah, ale chyběly mu finanční prostředky a projekt tudíž nemohl být doveden do konce.

Célestin Freinet zemřel ve Vence dne 8. května 1966 a je pochován v rodné vesnici v Gars. Jeho blízký přítel Adolphe Ferriére bezprostředně po jeho smrti píše: „ On (Célestin Freinet) uvedl do reality všechny obecné sny velkých pedagogů ". Manželka Élise ho následuje v roce 1983 .

Freinetova škola je od této doby řízena asociací C.E.L., jejímž cílem je zabezpečit zachování, rozvoj a praktickou aplikaci pedagogických metod Célestina Freineta. V roce 1991 z rozhodnutí Lionela Jospina, ministra školství, je Freinetova škola zařazena do sítě veřejného státního školství.

❖

2. Célestin Freinet: reflexe a mezníky v profesním životě

Célestin Freinet se dožil 70.let a v průběhu svého života byl ovlivněn důležitými historickými událostmi, ale i mezníky v osobním životě. Zažil tři republiky (III., IV. a V.republiku) a dvě světové války, což ho velmi silně ovlivnilo, jelikož byl v průběhu první světové války zraněn a uznán 70% invalidou.

Touha po intelektuálním obohacení vedla Freineta k mnoha knihám francouzských i zahraničních pedagogů a s mnohými z nich a především s učiteli z praxe udržoval vztahy prostřednictvím korespondence: jako např. s Johanem Pestalozzim, Jeanem Piagetem, Pierrem Bovetem nebo Adolphem Ferriérem – významnými pedagogy své doby. Freinet studoval a zabýval se myšlenkami Rousseaua, Rabelaise, Montaigneho, belgického reformního pedagoga Ovida Decrolyho a knihami Johna Deweyho.

Freinet měl také velmi dobře zmapovánu situaci v bývalém Sovětském svazu, znal se s Antonem Makarenkem, ale stýkal se i s německým pedagogem Paulem Gehebem ze školy Odenwald a ve svých pracích vycházel z myšlenek svého kolegy Paula Robina. Paul Robin propagoval pedagogiku tzv. „ celistvého vzdělání " v sirotčinci Prévôt, kniha *Cempuis*, vydaná jeho synovcem a bývalým studentem Gabrielem Giroudem, přibližuje metody práce Robina v tomto sirotčinci. Zajímavým aspektem, který později velmi ovlivnil Célestina Freineta, bylo umístění litografie a tiskárny ve specializované místnosti v tomto sirotčinci.

Freinetovo hnutí, které v průběhu života rozvíjel, přečkalo problémy přicházející z venku, ale i ty vnitřní. V současném pojetí francouzského vzdělávacího systému „Freinetova modernita " spočívá v tom, když jsou minimálně následující 2 Freinetovy pedagogické principy zahrnuty ve vyhlášce Ministerstva školství. Podle těchto principů je nutné aby: 1. Dítě bylo v centru vzdělávání. 2. Dítě bylo respektováno a bylo mu dopřáno svobodné vyjádření.

V zemích, které Freinet svými přístupy ovlivnil se znovuobnovil zájem o jeho práci a mnohé z jeho myšlenek se staly součástí vzdělávacích systémů těchto zemí např. v Brazílii nebo v Beninu.

Následující kapitoly se zaměřují na Freinetova životně důležitá období a momenty, které ovlivnily jeho profesní vývoj a dále pak na osobní reflexe jako reakce na tyto skutečnosti a události.

2.1 Období 1896 – 1912

Célestin Freinet se narodil v malé vesničce, 30 kilometrů od civilizace. Vyrůstal v zemědělském prostředí, a i když se stal později učitelem, zůstal celý život spjat s přírodou, se svými kořeny vesničana a se svým francouzským původem. Některé své vzpomínky zaznamenal do deníku *Vzpomínky z dětství* (Souvenirs d´enfance), kde zmapoval své dětství již od 13 měsíců svého života. Zde Freinet popisuje své rané dětství a první roky na prvním stupni základní školy a tvrdí, že na něj jeho učitel z prvních ročníků základní školy měl jen velmi malý vliv. Deník vznikl na základě inspirace holandského pedagoga Jana Ligtharta, který sám napsal velmi obsáhlé vzpomínky na své dětství.
Cituji úsměvnou reflexi o Freinetových školních letech z díla *Vzpomínky z dětství*[14]:

O mateřské škole: „ Muselo to být v tomto období (1900), když jsem začal chodit do mateřské školy, jelikož mi vždycky máma říkala, že jsem tam chodil od čtyř let. Uvidíte z mého vyprávění, že škola ve mně celkově zanechala pramálo vzpomínek."

O základní škole: „ Často jsem pokládal následující skutečnost z hlediska psychologického a pedagogického za nedostatek hlubokých základů naší současné školy. Totiž kdyby mé dny ve třídě bývaly byly provázeny nějakým velkým nadšením, radostí ze života, možností vyvíjet se a hrát si, nehledal bych marně stopy, které by ve mně škola bývala měla zanechat. Škola mne nijak nepoznamenala, ani v dobrém, ani ve zlém."

„ Jak jsem se naučil číst a psát? Moc si nevzpomínám. Nevzpomínám si na žádnou snahu, na žádnou hodinu. Jen jednou jsem se ocitl před vyučujícím, chtěl po mně, abych četl. Vzal první čítanku, která určitě byla tou, ze které jsme běžně četli. Učitel seděl přede mnou a držel knihu otevřenou na jedné stránce, kterou bych dodnes poznal mezi tisíci jinými. Vlevo nahoře byla rytina představující zloděje v poutech, který byl veden mezi dvěma četníky na koních. Byl strašlivý. Nikdy jsem

[14] Freinet Célestin. Souvenirs d´enfance (nevydáno). Amis de Freinet N◦11, str. 26-38. 15.února – 1.března 1972.

na vlastní oči neviděl četníka na koni a byl jsem touto rytinou jakoby hypnotizovaný.

Představoval jsem si, že jsem na straně chudáka zloděje a zkoušel jsem si vybavit, jak strašná to pro něj musí být ostuda. Učitel nás nikdy nezkoušel z těchto rytin v knize. V té době byly metody více strohé. Četli jsme nebo recitovali lekce, kterým jsme buď rozuměli, nebo ne. V ten osudný den učitel udělal výjimku a zeptal se mě, kde má ten zloděj ruce. Nevěděl jsem, jak odpovědět, protože v mém nářečí by se normálně řeklo, že je má spoutané za zadkem, ale já bych za nic na světě nevyslovil před učitelem takové slovo, které mi připadalo tak vulgární a jiný slušnější výraz mne nenapadl. A tak jsem seděl a červenal se a nic jsem neříkal. Myslel jsem, že se studem do země propadnu. Nakonec učitel ukončil mé trápení a řekl: Ruce má spoutané za zády! Přijal jsem tuto definici, i když mě tedy vůbec neuspokojila."

Předtím než se stal učitelem v Bar-sur-Loup dne 26. října 1914 v Saint-Cézaire (kanton Saint-Vallier), poprvé navštívil Freineta inspektor. Pro mladého osmnáctiletého učitele byla zpráva inspektora Ferraryho docela pozitivní. Uvádím některé z postřehů zaznamenaných inspektorem:

Materiální stav školy: čisto a docela uklizeno.

Morálka a disciplína žáků: chování žáků je ucházející, autorita mladého učitele je dostačující.

Oprava úkolů: pravidelná, ale poznámky nejsou dost dobře napsány.

Příprava, výběr úkolů a úkoly: příprava, třídní kniha moc stručná, úkoly a cvičení jsou dobře připraveny, diktáty jsou na začátku roku moc dlouhé.

Hodiny: Počty: trochu nezáživné, učitel neumí zaujmout žáky, kteří zrovna nejsou u tabule.

Gramatika: článek – není špatný, zkouší se argumentace.

Obecné hodnocení metod a vyučovacích postupů: Pan Freinet vede hodinu docela dobře a má ke svým žákům dobrý vztah. Celkově a přihlížeje k podmínkám, to není špatné.

Zvláštní doporučení na adresu učitele: udělat si časový rozvrh, zavést více psaných cvičení a kratší diktáty.

2.2 Škola v Bar-sur-Loup (3.ledna 1920- 30. září 1928)

Dne 1.ledna 1920 byl Célestin Freinet jmenován zástupným učitelem ve škole se dvěma třídami v Bar-sur-Loup (v regionu Alpes-Maritimes) a již 3. ledna nastoupil do své funkce.

Dle Victora Ackera, výzkumníka, který prostudoval mnoho dokumentů o Freinetově životě, byl víc než cokoli jiného skromným začátečníkem v učitelské profesi, ale byl velmi dobře vybaven intelektuálními schopnostmi a znalostmi. Každým dnem se však přesvědčoval o tom, že vyučování vedené tradiční formou stylu „ žák je pasivní a beztvarý " je neúspěšné. Zdalipak si Freinet jakožto učitel dělal bilanci svých slabých stránek? Neměl moc silný hlas, měl nejistý pohled, na charismatu mu ubíralo jeho zranění z války... Jelikož všechny radosti dospívající mládeže mu byly odepřeny, usilovně se snažil v sobě samotném nalézt chuť do života: nesnažil se splynout s davem a být průměrný, ale vydal se jiným směrem a snažil se více proniknout do jádra věcí. Jeho imobilita ho vedla k hlubším myšlenkovým pochodům, k tomu být náročný k realitě, analyzovat ji a opět ji rekonstruovat podle svého nejlepšího vědomí (Acker, 1996).

2.3 Školní korespondence, předchůdce Freinetovy metody

Po nastudování Buissonova Pedagogického slovníku[15], zde Freinet našel informace o školní korespondenci, a ty se staly jedním z nejdůležitějších aspektů pro jeho pedagogiku, jelikož pan Métivier, autor této části, byl velmi výstižný ve své analýze pojmu korespondence a její funkci.

Vše, co Freinet o tomto tématu napsal 40 let poté, bylo již napsáno někým jiným, ale Freinet dokázal geniálně transformovat článek ze starého slovníku v brilantní techniku školní korespondence a rozšířit ji nejen po celé Francii, ale i v dalších zemích. Autor rubriky školní korespondence Métevier ve výše zmíněném Pedagogickém slovníku charakterizuje korespondenci jako pedagogický princip:
„ Zkoušet děti, aby se správně písemně vyjádřily a vyměňovaly si názory, to je cíl, o který usilují pedagogové, kteří zorganizovali školní korespondenci."

[15] Buisson Ferdinand, éd. Dictionnaire pédagogique et de l'Instruction Primaire. Hachette.Paris. 1882

„ Někteří učitelé organizují se svými žáky výměnu dopisů s kolegy z jiných krajů a jejich žáky. Tématem těchto dopisů jsou drobné příhody ze školního života nebo téma zadané učitelem. Dopisy, které určitá škola obdrží, jsou čteny nahlas, jsou diskutovány a je-li potřeba, opravují se pod vedením učitele."

„ Při odpovědích na dopisy pracují žáci společně ve skupinách a aby školní korespondence byla efektivní, učitel by neměl žákům pomáhat nebo opravovat jejich dopisy, tím by se měl vzbudit a vyvinout kritický duch. Absence učitele při psaní dopisů je nezbytnou podmínkou úspěchu, protože když mají žáci pocit, že práce jejich korespondentů není jejich vlastním dílem, a že jakýmsi způsobem podvádějí, korespondence je předem odsouzena k zániku."

„ Výběr témat by se mohl zdát obtížný, a tak v tomto momentě by měl do hry vstoupit učitel. Pro školní korespondenci je možné uplatnit různá témata, například lze čerpat z rozmanitých školních situací (např. vzácná návštěva ve škole, nově pověšená nástěnka, otevření školní knihovny, svátek učitele, zkoušky, testy, přijímací řízení atd.), z tématu městského nebo vesnického života (svátek ve městě/na vesnici, tombola, volby do zastupitelstev, nešťastná událost, aktualita, vinobraní atd.). Víceméně lze čerpat z jakéhokoliv tématu či příhody, které zaujaly pozornost a pozorovací schopnost, protože rozvíjení pozorovací schopnosti u dětí je velmi důležité. Když dítě získá tento návyk, ve své podstatě bez záměrné výchovy, tato schopnost se přirozeně transformuje do životní praxe, a to si uvědomíme z činů, hodnot a z chování dítěte: to je důvod, proč se výchova dotýká vzdělávání."

Freinet prostudoval knihu Cempuis od Gabriela Girouda[16], ale pro svou praxi hledal trochu něco jiného. Když byl generálním pedagogickým sekretářem revue Notre Arme, zkusil zavést jiný systém školní korespondence: oběžné sešity (Cahiers roulants – viz podkapitola 2.4 Oběžné sešity).

Je třeba si připomenout, že Freinet neměl univerzitní vzdělání, svá studia nedokončil kvůli válce. Byl také vášnivým čtenářem, protože měl mnoho času číst v průběhu své rekonvalescence v nemocnici v Gars. Všechny tyto informace jsou velmi důležité, stejně tak jako fakt, že myšlenky ostatních si bral často za své.

[16] Tato kniha vysvětluje l'éducation integrale (celistvé vzdělávání) Paula Robina a využití tiskárny v jeho sirotčinci.

Uvidíme dále, že Freinet používá a rozvíjí koncepty myšlenek ostatních pedagogických vědců, ale ve své podstatě je nakonec modifikuje podle sebe.

2.4 Oběžné sešity (1923 – 1924)

Oběžné sešity byly prvním Freinetovým pokusem o spolupráci s jinými školami a předcházely školní korespondenci, kterou později Freinet zavedl ve své třídě v Bar-sur-Loup. V revue Notre Arme vychází na přelomu února a března roku 1923 článek Oběžné sešity od L. Spinnelliho[17]:

„ Nemálo našich kolegů, především mladých, má často problémy najít zajímavé recitace, které by byly dobře napsané, a které by třídě vyhovovaly. Existují zcela jistě dobré básnické sbírky, ale je třeba je znát a poté zakoupit. Záleží na nás vybrat to, o čem sníme. Dnes dáváme do oběhu sešit. Žádáme naše kolegy aby:

- Zapsali do sešitu úryvky recitací (prózy i poezie), které jim přišly zajímavé a nejlépe vyhovovaly požadavkům třídy nebo co se nejvíce líbilo žákům různých věkových kategorií.
- Adresovali tento sešit kolegům ze svého nebo sousedního kraje, které by sešit mohl zajímat.
- Zapsali jejich jméno a adresu na první stránku sešitu pro usnadnění oběhu.

Hlavní směr oběhu označují názvy kantonů na první straně sešitu, ale není povinností tento směr dodržovat. Poslední kolega z posledního kantonu nechť vrátí sešit C. Freinetovi z Bar-sur-Loup."

„ Až bude toto první kolo oběhu dokončeno, máme v plánu dát všem kolegům šanci využít obecného výsledku naší spolupráce. Aby se sešit vrátil z oběhu co nejdříve do sekretariátu, laskavě žádáme všechny naše kamarády, aby si sešit ponechali jen po dobu nezbytně nutnou k dané práci. Pokud bude sešit zaplněn, prosíme o doplnění nového sešitu anebo doplňkové stránky."

Poslední zmínku o Oběžných sešitech najdeme několik měsíců poté v Notre Arme z únoru roku 1924. V časopise L´Educateur z 15. října roku 1958 byl uveden krátký článek s názvem: Meziškolní oběžné sešity. Když se zaměříme na

[17] L. Spinelli byl sekretářem revue Notre Arme.

Freinetovy výpovědi ohledně meziškolní korespondence, a když ho srovnáme s úplným Buissonovým textem, můžeme konstatovat, že jsou téměř identické. Tady se nabízejí 2 důležité otázky: Proč Freinet navazoval na myšlenky Buissona? A proč upustil od experimentu s oběžnými sešity? Lze předpokládat, že oběžné sešity nebyly moc dobře přijaty jako experiment, jelikož zpětná vazba nebyla tak osobní jako později u korespondence. Dá se ale s jistotou konstatovat, že oběžné sešity školní korespondenci předcházely.

2.5 První oficiální zmínky o školním tisku

Célestin Freinet zavádí tiskárnu do své třídy v roce 1924. Tento nástroj se stává klíčem k transformaci jeho výuky. Tiskárna je mnohoúčelné zařízení, jelikož najednou slučuje naplnění potřeb alternativní pedagogiky a pracovní školy na straně jedné, s užíváním uctívané metody primárního stupně francouzského vzdělávání – práce s knihou – na straně druhé. Tímto způsobem je možné organizovat práci s ohledem na zájmy dítěte, spojit školu se životem a s přirozeným prostředím, podporovat lidskost a psát proto, aby vznikly dopisy, které budou sloužit k výměně s dětmi z okolních regionů. První zmínky Célestina Freineta o zkušenosti se školními tiskárnami lze najít v revue Notre Arme z prosince roku 1926:

„ Naši kolegové se dozvěděli z pedagogického a regionálního tisku o naší zkušenosti, tak zajímavé a tak zásadní. Dnes našich 14 tříd pracuje s tiskárnou a vyměňuje si různé své práce."

„ Mohu dnes potvrdit, že tisk může být užitečný ve všech třídách (smíšených i oddělených) jak městských, tak vesnických škol. Jeho zavedení nevyžaduje žádnou dodatečnou práci pro učitele. Samotné začátky jsou občas trochu náročné díky naší nezkušenosti, ale díky radám mají učitelé perfektní výsledky hned při první zkušenosti s tiskárnou."

„ Pravidelná výměna, kterou jsme uskutečnili ve Francii, Belgii a Švýcarsku se ukazuje jako čím dál tím více cenný prostředek edukace. Díky tomuto prostředku již nejsme v našich vesnicích izolováni."

„ Tisk není v žádném případě důvodem nekázně ve třídě. Vše se odehrává bez hluku a bez ztráty času. Díky tisku jsme nakonec poznali entuziasmus a radost."

„ Tisk není pro naše třídy drahým výdajem. Po prvním výdaji, kdy jsme zakoupili tiskárnu (za 365 franků), stovka franků za rok stačí na provoz tiskárny."

„ V průběhu školního roku 1924-1925 jsme vytiskli asi 2000 řádků, což odpovídá běžné stostránkové knize. Máme tedy naši knihu, nejen objemnou, ale hlavně prožitou, propracovanou, řádek po řádku prozkoumanou, a to je pro naše žáky jednoduše objev."

„ Naším záměrem je eliminovat učebnice pomocí tisku. Tato iniciativa přichází právě včas v momentě, kdy se zvedají hlasy proti vysokým cenám učebnic."

„ Nepředstavuji vám tady nějakou metodu od moderního vydavatele, jen vám doporučuji, abyste se vybavili nějakým nástrojem, který vám ve vaší třídě dovolí pracovat svobodně a chytře. Připojíte se tímto k nám a společně budeme odhalovat různé nástroje a metody."

Célestin Freinet si byl jistý, že zavedení tisku do školy pomůže nejen zbavit se učebnic, které neměl rád, ale hlavně mu umožňoval praktikovat adaptovanou a živou výuku bez toho, aniž by musel platit prodejcům knih. Pro něj bylo toto jakousi novou cestou, cestou budoucnosti.

2.6 První reflexe o meziškolní korespondenci

V revue École émancipée Freinet píše o tom, že na základní škole jsou sloh a čtení nepřirozené aktivity a snaží se, aby jim byl vrácen komunikační statut tím, že se použijí pro meziškolní korespondenci.

„ Myslím, že je potřeba podotknout, že školní tisk pomáhá perfektně realizovat cíle, které jsme si vytyčili: potřebu mluvit a psát, naučit se vytříbenému slohu, poznávat

život v ostatních zemích, dozvídat se o zajímavých zeměpisných tématech, o práci."

„ Osobně jsme s mým známým Reném Danielem z Tréguncu vedli mezišk olní korespondenci, která se opravdu velmi osvědčila a dvě Knihy života, které jsou výsledkem této korespondence, v případě, že se nám je podaří publikovat, by určitě mohly přesvědčit všechny učitele."

„ Naši korespondenti pochází z Francie, ze Švýcarska, z Belgie, ze Španělska a brzy i z Indočíny. Nepovažuji tisk za všelék. Stále specifikuji, že školní tisk není metoda: je to technika, nástroj, který každý využije dle svého uvážení, aby to co nejlépe odpovídalo zájmům školy! Naše skupina má tříletou zkušenost, se kterou se podělíme se všemi našimi kamarády."

Kniha života, o které se Freinet zmiňuje je výsledek práce žáků. Každý žák dostane kopii výtisků (které se tisknou v tiskárně), listy vkládá do tvrdých desek a den po dni vytváří svou Knihu života, kterou si sám ilustruje a rediguje. Kniha života je pro Freineta i možnost, jak se vyhnout „dogmatickým pomůckám", jako jsou školní učebnice, speciálně slabikáře.

2.7 Pracovní knihovna (La bibliothèque de travail)

V roce 1932 vychází první číslo symbolické publikace freinetova hnutí La bibliothèque de travail (Pracovní knihovna), která je později známá pod zkratkou BT (pozn. BT viz příloha). Toto vydané číslo je jen začátkem budoucí encyklopedie pro děti. První výtisky jsou vytvářeny a vydávány profesionálně, ale Célestina Freineta tento způsob neuspokojuje a přeje si, aby vše, co se týká vyhledávání informací, jejich zpracování v koherentní text a ilustrace, bylo v rukách učitelů a jejich žáků. Jeden učitel z města Manche popisuje situaci následovně :

„ Byli jsme na návštěvě u pána, který dělá vitráže a ten nám popisoval způsob své práce. Tak jsme poté s žáky psali text a dělali k němu ilustrace. Dáme text do obálky, přiložíme k němu fotografie nebo ilustrace a pošleme ho Célestinu Freinetovi, který ho desetkrát vytiskne a pošle ho do deseti škol. Žáci z těchto

deseti škol si text studují a hodnotí. Poté ho pošlou do Cannes, kde je malá skupina učitelů, kteří se na základě deseti vyhodnocení dohodnou na finální verzi textu a ten je poté připraven k vydání u profesionálního vydavatele. "

BT se napojily i na vědecké instituce a specializované organizace jako např.: Národní muzeum přírodní historie nebo Národní zeměpisný institut a děti zde získávaly užitečné informace pro své články. BT jsou dokumenty sloužící hlavně k práci s vědeckými informacemi a jsou pro mnohé důležitým zdrojem informací. Základními okruhy, které jsou v BT zpracovány jsou mj. biologie, pokusné vědy, dějiny, znalosti o vzdálených kulturách, sociální vědy, technika a jiné.
Jelikož se publikace Bibliothèque de travail rozvíjela, vzniklo několik typů:

- BTJ pro děti od 6 do 10 let věku
- BTJ pro děti od 9 do 11 let věku
- BT2 pro děti starší a středoškoláky

Síť lidí podílejících se na vzniku BT v pozdějších letech doplňovala výtisky i o audiovizuální techniku – diapozitivy, kazety nebo diskety.

2.8 Aféra v Saint-Paul (1929 – 1932)

Freinet netušil, že jeho nová profese po ukončení studií na École Normale v Nice mu přinese nejen radost, ale i problémy. Ale v jakém poměru? To se ukáže, půjdeme-li dále po jeho životních stopách. Nejprve probíhalo všechno bez problémů a Freinet získal v roce 1928 místo učitele ve škole ve vesnici Saint-Paul. Dne 22.prosince 1928 inspektor Brunetovy akademie píše Freinetovi dopis, ve kterém mu děkuje za obdržení Conte de la Veillée, což byl produkt dětí ze školy v Bar-sur-Loup, který samy vytvořily a ilustrovaly. Ale bohužel tento dopis od pana inspektora nepomohl vyřešit problémy, které nastaly Freinetovi s radnicí v Saint-Paul (sociologicky vzato byla tato vesnice navštěvována umělci a měšťáky a v ničem se nepodobala zemědělské vesnici v Bar-sur-Loup).

Vše začalo nejdříve tím, že radnice odmítla Élise Freinet nominovat do chlapecké školy, kde učil Célestin. V březnu roku 1929, si začal Célestin stěžovat na špatný stav školních prostor, finanční situaci školy, kde učil atd. Nesváry se pomalu rozrůstaly (dále se týkaly např. politických a odborářských Freinetových aktivit, obsahu třídních volných textů, které byly publikovány ve školních

novinách). Radní v Saint-Paul byl k jeho stížnostem apatický, protože spolu měli konflikty, ve kterých hrála roli politická příslušnost – Freinet jakožto komunistický sympatizant a radní jakožto sympatizant monarchistické pravice.

Protože Freinet byl členem několika levicových pedagogických hnutí, mnoha odborů a hlavně „pověstným" učitelem, radní v něm viděl narušitele míru v Saint-Paul a nenaslouchat jeho stížnostem byl jeho způsob bojkotu. Toto chování a sílící politický tlak následně donutily Freineta opustit Saint-Paul. Aféra byla velmi dlouhá - rukama různých protagonistů prošlo mnoho dopisů na téma „ Freinet v Saint-Paul" a Freinetovi bylo nakonec v roce 1933 navrženo přemístění do původní školy v Bar-sur-Loup. Freinet tuto možnost odmítnul, aby tím nedal za pravdu radnímu a inspektorovi a sám odešel ze státního školství. Po krátkém odpočinku se nakonec rozhodl založit Freinetovu školu ve Vence.

2.9 Založení Freinetovy školy (1933 – 1939)

Od 1.října 1933 do 30. září 1935 si Freinet vzal dlouhodobou dovolenou, pobýval v ústranní a se svojí ženou usilovně sháněl adekvátní místo pro založení nové školy. Dne 1. října 1935 odchází ze státního školství a zakládá školu ve Vence.

„ Věc, na kterou se velmi upínám, je moje nezávislost. Nechci žádné dary[18], které by mě nutily k jakémukoli pocitu vděku, ale půjčku, kterou bych pravidelně splácel...Ve své třídě si přeji většinu dětí prostého původu, nejprve děti vykořeněné, pak děti z dělnických rodin a rodin funkcionářů, a i několik dětí z buržoazních rodin, jestliže budou chtít studovat na naší škole."

Freinetova škola otevírá své brány ve Vence 1.října 1935 a dva měsíce poté Célestin Freinet popisuje situaci následovně: „Je pravdou, že v mezidobí, ještě vlastně před položením základů našeho „díla", jsme se pevně rozhodli k tomu, že naše škola bude výhradně proletářská anebo vůbec nebude existovat."[19]

„ (Škola) bude tedy mít podobu, po které toužíme: bude převážně proletářskou školou, školou chudiny. Už předem jsme si vědomi, že tato sociální skupina nám

[18] Mnozí možní dárci viděli školu jako buržoazní, ale jejich peněženky se zavřely v momentě, kdy uslyšeli slovo *proletářská.*

[19] Časopis L´Éducateur prolétarien : „ Správa a vývoj Freinetovy školy ", č.5, prosinec 1935

jen tak nepomůže z finančních problémů. Nestěžujeme si kvůli tomu, protože jsme to tak chtěli:
naše škola si může zachovat svůj pedagogický cíl jedině tím, jestliže se bude týkat opravdového života, jestliže bude trpět chudobou proletářů v kapitalistickém režimu, ale zachrání se oddaností všech proletářských rodičů."

„ Vyhýbáme se nebezpečí, které by mohlo vzniknout z toho vidět dospělé, jak posluhují dětem (jako je tomu v některých buržoazních školách), a také stejně velkému nebezpečí vidět děti, jak slouží dospělým. Tím chci říci, že u nás děti za pomoci dospělých zvládají všechny potřebné zásadní úkony, žádná část našeho života, která nás spojuje, jim není neznámá: chodí do kuchyně, do pokojů, perou, prostírají stůl, společně se starají o pár zvířat, která jim patří. A jednoho dne, v momentě kdy bude možnost nabídnout něco jiného než zadluženou kasu a závazky, komunita dětí se postará i o pokladnu."

V této fázi rozvoje školy byl Freinet také velmi ovlivněn Sovětským svazem a komunistickými idejemi, jak vypovídá následující odkaz:

„ Naše škola září: zajímáme se o ni a není to bez emocí, když citujeme příklad našich mladých kamarádů, kteří každou neděli chodí deset kilometrů tam a zpátky, aby postavili garáž pro naše staré auto. V těchto dnech je kolchoz plně v akci; děti a rodiče, všichni jsme spjati; naši stakanovci[20] nedávají najevo únavu; pojí nás společná strava; děti i rodiče a až do večera naše škola vibruje mladou silou, což je pro nás nejpodstatnějším symbolem."

Ve stejné době začíná Freinet navštěvovat a pořádat kongresy a pedagogická setkání a tyto aktivity mu vydržely až do konce jeho života. První kongres, kterého se Freinet účastnil v roce 1927, se koná v Tours v rámci odborového kongresu Federace pro vzdělávání. Až do konce své kariéry ve veřejném školství se účastnil těchto kongresů.

[20] Svěřenci horníka A.G. Stakanova. Jeho metoda spočívala ve zvyšování produktivity práce na základě principu soutěživosti. V roce 1988 se zjistilo, že jeho principy jsou založeny na nepravdě. Zde je namístě se ptát, zda-li Freinet použil tento výraz ironicky nebo zda-li opravdu zvyšoval produktivitu práce soutěživostí, což moc k jeho pedagogickým metodám a celkové filozofii nesedí.

První nezávislý kongres Freinetova hnutí se konal v Moulins (v regionu Allier) a poté se opakovaně pořádal každoročně v prvním týdnu velikonočních svátků s přestávkou v letech válečných 1939 – 1945.
Poznamenejme, že se Freinet těchto kongresů nejen účastnil, ale byl hlavním organizátorem až do roku 1965 (kongres v Brestu), kdy už byl vážně nemocný.

Freinet měl také v úmyslu založit Institut proletářských učitelů. V časopise *L´Educateur proletarien* (Proletářský vychovatel) z 30. listopadu 1936 oznamuje: „ S odkazem na Institut proletářských školitelů, by se naše škola za stejných podmínek a za stejnou dobu mohla stát institutem nové pedagogiky. Aplikovaly se nespočetněkrát procesy scholastických metod, které od pedagogů vyžadovaly velké nervové vypětí... Již před deseti lety jsme křičeli do světa: Už žádné školní učebnice! Už žádné dogmatické hodiny! Už žádné zbytečné domácí úkoly! Velmi rádi bychom tedy v naší škole zavedli institut učitelů, kteří se zajímají o naše výukové techniky, a kteří by byli schopni tyto techniky potom převést do praxe nejen na veřejných ale i soukromých školách."

Aby Freinet mohl lépe šířit své myšlenky a seznamovat s podstatou svých výukových technik učitele ze všech prostředí a regionů Francie, kteří s nimi ještě nebyli seznámeni, pořádal řetězec přednášek, a navíc požádal své známé z praxe, aby organizovali tyto přednášky mezi 10. a 20. dnem každého měsíce.

2.10 Válka ve Španělsku (1936 – 1939)

Válka v sousední zemi Freineta osobně ovlivnila, jelikož zde měl mnoho spřízněných pedagogů, kteří aplikovali v praxi jeho pedagogické myšlenky ve svých školách. Z tohoto důvodu zařazuji mezi důležité mezníky Freinetova života i válku ve Španělsku. Občanská válka ve Španělsku měla za důsledek na 500 000 obětí a byla nepříjemnou událostí pro mnoho lidí. Odehrávala se mezi španělskou vládou (s limitovanou pomocí Ruska a dobrovolníků Mezinárodní brigády) a nacionalistickými rebely vedenými Franciscem Francem a podporovanými Itálií a Německem. Z tohoto období máme málo informací o Célestinu Freinetovi, protože nejdůležitější kontakty se odehrávaly mezi Freinetovým hnutím v Katalánsku a korespondenty ze škol v oblasti Perpignanu a Pyrenejí.

Přesto ale Freinet 15. listopadu 1936 v periodiku L´Educateur proletarien (Vychovatel proletariátu) zdraví „hrdinné španělské spolubojovníky":

„ {...} odpověď nám dali naši španělští kamarádi v podobě svého entuziasmu. Jdou nám příkladem tím, jak se umějí v životě obětovat. Ti, co se připojili ke školnímu tisku, umějí přizpůsobit svůj život ideálu osvobození a zemřít proto, aby byla Škola zachráněna před řetězy, které jí připravuje Hitler a Mussolini."

Po vítězství Francisca Franca a debaklu Mezinárodních brigád, byla Freinetova škola připravena na příliv španělských dětí, které zde hledaly útočiště. Tyto děti bylo třeba nakrmit a ubytovat, a tak se Célestin a Élise Freinetovi rozhodli přijmout 10 dětí z Barcelony:

„ Nemůžeme tyto děti poslat zpět v momentě, kdy španělský národ čelí nejhoršímu. Je třeba, abychom dodrželi sliby, které jsme učinili ohledně dětí ze Španělska a pomohli také Freinetově škole v Barceloně pravidelnými zásilkami se zásobami."

Zbytek dokumentace z této doby se týká hlavně dětských časopisů a dalších malých děl psaných španělskými dětmi.

2.11 Freinet a druhá světová válka (1939 – 1945)

Všechny problémy, které Freinet viděl u svých přátel ve Španělsku, měly být malicherné proti jeho vlastním oplétačkám s Deladierovou a Pétainovou vládou a byrokracií v Alpes-Maritimes.

Sled Freinetových nelehkých situací v průběhu těchto let (1939-1945) je velmi dobře znám. Popisuje je Élise Freinet ve své knize[21], Pierre Rousseau[22], a také samotný Freinet. V období od 18. dubna 1940 do 27. října 1940 si Élise Freinet dopisovala s představiteli vlády a bylo patrno, že problematika aféry v Saint- Paul stále není zapomenuta.

Dne 20. března 1940 byl Freinet s dětmi, když ho přijeli internovat do pracovního tábora. Takto začalo jedno z nejbolestnějších období Freinetova života a i navzdory četným protestům jeho přátel a stoupenců jeho pedagogiky nebyla velká naděje, že bude brzy osvobozen. Za touto událostí stála Deladierova, Reynaudova a Pétainova vláda a Freinetovi nepřímo velmi uškodila.

[21] Naissance d´une pedagogie populaire. A l´épreuve de la guerre. str. 332-345
[22] Freinetovi přátelé. „ Vzpomínky", č. 12, květen 1972 (Nevydáno)

Dne 7. května prefekt z regionu Alpes-Maritimes v dopise oznamuje zavření základní smíšené školy vedené panem Célestinem Freinetem z nařízení prefektury č. 771 ze dne 31. října 1935. V říjnu roku 1940 je Freinet již v táboře nucených prací v Chabanes (region Ardéche). Dne 18. ledna 1941 Freinet píše ministrovi školství dopis, ve kterém dává vládě k dispozici prostory své školy ve Vence.

Tato nabídka se dostává 21. února 1941 do rukou podprefekta a ten ji odmítá kvůli „ extremistickým názorům Célestina Freineta". Ke konci února 1941 Freineta umístili do věznice s ostrahou v Saint-Sulpice-la-Pointe, kde 3.září požádal o osvobození. Dne 29. září 1941 inspektor Reynaud z komisařství v Cannes vydává o Freinetovi zprávu, ve které se píše:
„ Pan Freinet byl notorickým komunistou před rokem 1935 a později se stal anarchistou. Vyznačoval se velkou politickou aktivitou ve prospěch komunismu. Jeho dům se stal místem schůzí komunistických předsedů a tiskárna sloužila k vydávání a šíření traktátů a extrémistických propagandistických brožur".

Jen několik dní před jeho propuštěním, byly prostory Freinetovy školy (donedávna používány pod záštitou Křesťanského domu dětí pro účely české sociální dílny[23]) prohledány a policie nařídila „ zadržet všechny dokumenty s jakýmikoli rysy komunismu – složky obsahující archiv Strany venkova, sbírka revue Clarté, traktáty[24] ve francouzštině, španělštině, ruštině atd. Všechny zajištěné dokumenty budou převezeny na prefekturu regionu Alpes-Maritimes."

Freinet je propuštěn v roce 1943 v poměrně špatném zdravotním stavu. Vrací se do Vallouise (region Hautes-Alpes) do rodiny své ženy Élise, aby si zde odpočinul. V momentě, kdy je Francie osvobozena, je Freinet nucen vše začínat od začátku.

V nelehkém období války Freinet napsal hodně knih nebo vytvořil hrubý nárys ke svým budoucím knihám:

- *Rada rodičům* (Conseil aux Parents)
- *Výchova prací* (Éducation par le Travail)
- *Esej o citlivé psychologii aplikované ve vzdělávání* (Essaie de Psychologie sensible appliquée à l'Éducation)
- *Pokusné zkoumání* (Tâtonnement expérimental)

[23] Victor Acker. Célestin Freinet - L´histoire d´un jeune intellectuel, L´Harmattan, Paris 2006, str.124
[24] Traktát je leták nebo propagandistická brožurka distribuována zdarma.

- *Moderní francouzská škola* (L´École moderne française)
- *Od mluveného slova k psaní a čtení* (Du Langage à l'écriture et à la Lecture)
- *Universální historie pro děti* (Une historie universelle pour les enfants) – nedokončená

Některé z Freinetových myšlenek o politice a problému druhé světové války:
„ Problematika Hitlera by měla být studována, abychom si upřesnili, jakým procesem aktivní výchovy je fanatizovaná mládež vedena k barbarství a smrti."
„ Bylo by třeba provést studii o zkušenostech generála Pétaina[25], aby se ukázalo, jak se některé církevní složky snažily pod záminkou invaze prosadit své zájmy na úkor laického školství ."

V letech internace, mezi nucenou pauzou v táborech a klidem vesnice, mohl Freinet hluboce přemýšlet o teoriích co bylo a co zůstane v důležitém centru zájmu jeho aktivit, přesněji o všem, co vytvořil technicky i v praxi z hlediska psychologie a filozofie a o tom, na co se celý život soustředil.

2.12 Spolupráce s Francouzskou komunistickou stranou (1949-1954)

Freinetova první spolupráce s komunisty vznikla už na počátku jeho kariéry kolem roku 1920, kdy se u něho objevily anarchistické tendence, které vyvrcholily vstupem do L´École émancipée[26] .

První spolupráce mezi ním a stranou pak začínají kolem roku 1928, tím že do strany vstupuje také pod vlivem své ženy Élise, která sama byla stoupenkyní marxismu-leninismu. Dále pak publikuje do časopisu L´École émancipée až do období let 1931 – 1932, kdy se zabývá tématem proletariátu, Ruska a píše často o Makarenkovi.

Důležitou událostí, která vznikla na základě podpory komunistické strany a nepřímo napomohla ještě více šířit Freinetův přístup ke školní realitě, bylo natočení filmu o jeho práci s dětmi. Film Škola v Buissonière, který pro Freineta znamenal také uvědomění si vlivu pedagogiky na jeho osobní život, natočil režisér Jean-Paul Le Chanois v roce 1948. Freinet o tomto filmu vypráví:

[25] Pétain byl francouzský maršál za 2.světové války.
[26] Emancipovaná škola byl odbor s revolučními tendencemi a existuje dodnes.

„ Režisér Jean-Paul Le Chanois hned od počátku pochopil a zachytil obrazem to typické a základní, co obsahuje naše práce; to hluboké uvědomění o našem vzdělávání, kde vnímáme sled myšlenek a života dítěte. Režisér Le Chanois se stal pedagogem. Četl naše knihy a brožury, rozebíral knihu *L´Éducateur* (Vychovatel) a hlavně *Les Dits de Mathieu* (Co řekl Matěj), hledal linii filmu, který právě točíme v okolí Vance a ve studiu La Victorine v Nice. V době, kdy vzniká tolik filmů bez duše, je potěšující vytvořit takové působivé spojení intuice a lidskosti, jimiž bude jistě film prostoupen."

Tento film se měl stát jakousi vlajkovou lodí Freinetova hnutí. I když Le Chanois tvořil tento film s cílem dělat propagaci Francouzské komunistické straně, film je především znám jako Freinetův film. Na kongrese v Angers v roce 1949 Freinet hned v první řadě poznamenal:

„ Mluvme o věcech velmi vážných: o našem filmu Škole v Buissonière. Chtěl bych vám říci, že jsme se v rámci příprav filmu, který byl točen ve spolupráci s Francouzskou komunistickou stranou absolutně ničeho nedotkli. Jedná se tu jen o případné zisky, z nichž nám přísluší část, ale jak je ve smlouvě uvedeno, tato část bude předána Společnosti přátel a bývalých žáků Freinetovy školy. "

Speciální 100. vydání časopisu *Bibliothèque de travail* reprodukuje hlavní text k námětu filmu, který vznikl na základě scénáře Élise Freinet. Jak už bylo řečeno, film byl velmi dobrým propagačním artiklem pro Freinetovo hnutí, ale vznikl za podpory Francouzské komunistické strany, která z jeho propagace a promítání v důsledku neměla téměř žádné výhody.

Ve všech vydáních *L´Éducateur* v období od 1.listopadu 1948 do 1.června 1950 jsou zařazeny pochvalné kritiky o filmu, jen v jednom čísle z 1. února 1950 v článku *Opak velkého filmu* se můžeme dočíst o Freinetových výtkách. V zásadě si Freinet v tomto článku stěžoval, že Le Chanois a Francouzská komunistická strana neuvedli jeho jméno, jméno Freinetovy školy a pedagogů nové výchovy[27] v titulcích na konci filmu. Dále si pak stěžoval, že děti-herci nedostali honorář za účinkování ve filmu, a že se jejich jména taktéž neobjevila v závěrečných titulcích. Tyto výtky bohužel znamenaly pro Freineta další kapku počínajícího konfliktu s Francouzskou komunistickou stranou, který se v budoucnu prohluboval a nakonec se negativně promítl do Freinetova života.

[27] Nová výchova je ve Francii ekvivalentem pro alternativní pedagogiku u nás.

Freinet nepublikuje jen ve zmiňovaném časopisu *L´École émancipée*, ale i v revue *Clarté*[28]. Jako důkaz o Freinetově politickém zápalu a přesvědčení může sloužit článek o analýze původu Prvního máje, který vychází 29. května 1921 v posledně jmenovaném časopise. První máj podle Freineta datuje od roku 1834 v souvislosti s anglickým chartismem[29]. Freinet píše: „ Dělnické třídě patří čest, že na mezinárodním sjezdu v roce 1889 vyvolala mezinárodní manifestaci...Od svého vzniku je První máj každoročně jako hladina vody, podle které můžeme měřit víru a naději všestranné třídy.." Do stejné revue 15. prosince 1923 píše jeden z nejdůležitějších příspěvků, který ho uvede mezi novátory ve světě pedagogů zajímajících se o Hnutí nové školy. Je to příspěvek, v němž vysvětluje své myšlenky o „ nové disciplíně" ve vztahu k tehdejšímu Sovětskému svazu. Do revue Clarté Freinet přispívá do roku 1925, kdy ji Henri Barbusse opouští. Ve stejném roce Freineta ovlivní cesta do Sovětského svazu, na základě které v roce 1928 vstoupí do Francouzské komunistické strany.

První výše zmíněné útoky na Freineta od Francouzské komunistické strany začínají v květnu roku 1950 v tisku, kde se objevuje článek „ zavrhující reformistické pasti ", ve kterém se odsuzuje i Hnutí nových škol. Od Freineta se distancuje také Fernande-Seclet Riou, generální sekretářka francouzské skupiny Hnutí nových škol v článku revue *La Nouvelle Critique* (Nová kritika), ve kterém zcela jasně zmiňuje, že Freinetovy metody nereprezentují Hnutí nové školy. V článku mimo jiné říká:" Jsem zcela přesvědčena, že nemůžeme po pedagogice chtít to, co nám nemůže dát. Freinet a mnoho jiných dělají chybu, když zamýšlejí v aktuální politické situaci založit socialistickou školu nebo třídu a chtějí tím na základě svých širokých zkušeností změnit svět."

Célestin Freinet odchází z komunistické strany v roce 1953 z důvodu stupňujících se konfliktů a věnuje se pouze svým pedagogickým aktivitám a hnutí.

[28] Revue Clarté byla založena Henrim Barbussem. H.Barbusse byl francouzský spisovatel, filosof a komunista.

[29] Anglické hnutí založené socialistou Robertem Omenem a filantropem Johnem Fieldonem na základě ideje „jít na pomoc dělnické třídě, aby za denní osmihodinovou pracovní dobu získala celý aktuální plat".

2.13 Období 1953 – 1966

Tato poslední podkapitola stručně mapuje období od odchodu Freineta z komunistické strany do konce jeho života. Freinet v roce 1953 definitivně opouští Francouzskou komunistickou stranu a v roce 1954 začíná spolupracovat s I.C.E.M. (Institut Coopératif de l´École Modeme), účastní se mnoha projektů, propaguje své pedagogické myšlenky, prezentuje své vzdělávací techniky kolegům, kteří jsou zaujati jeho invencemi. Ze všeho nejvíce se však až do konce života věnuje svému hnutí a pořádání kongresů.

Následuje seznam některých projektů, na kterých Freinet začal pracovat v nové, nekomunistické etapě svého života:

- Obnovení praktického užití dětského umění ve třídách (společný projekt s Élise Freinet).
- Založení revue *Dětské umění* (Art enfantin) v roce 1951.
- Národní kampaň za „ 25 žáků ve třídě " v roce 1955.
- Založení F.I.M.E.M.[30] v roce 1958. Časopis L´Éducateur prezentuje filozofické základy Freinetových vzdělávacích technik.
- Zavedení revue *Techniky životů* (Techniques de vies) v říjnu roku 1961. Na vydání se podílel i Louis Legrand (ředitel pedagogického výzkumu ve Francii a organizátor Mise Legrand, která byla zaštítěna ministerstvem školství). Cílem této revue bylo osvětlit filosofické základy Freinetovy pedagogiky.
- Založení tzv. učebních krabic v roce 1963 a vysvětlení jejich účelu v časopise L´Éducateur.
- Vychází časopis Bibliothèque de l'École modeme, jeden z nejvýznamnějších výtisků nese jméno *Pedagogické invarianty* (Les Invariants pédagogiques).

Mimo tyto všechny zmíněné aktivity se Freinet hlavně věnuje organizaci kongresů v rámci svého hnutí až do doby, kdy ho v roce 1965 nemoc donutí omezit veškeré aktivity.

[30] Fédération Internationale des Mouvements d'École Moderne (Mezinárodní federace hnutí nových škol).

Nakonec uvádím seznam kratších publikací, které Celestin Freinet v tomto období napsal nebo se na vydání podílel:

- *Výchova dětí a mládeže* (La formation de l´enfance et de la jeunesse,1960)
- *Volný text* (Le texte libre, 1960)
- *Modernizovat školu* (Moderniser l´École, 1960)
- *Morální a občanská výchova* (L´Éducation morale et civique, 1960)
- *Dětská psychika* (La santé mentale des enfants,1961)
- *Čtení za pomoci školního tisku* (La lecture par l´Imprimerie à l´École, 1961)
- *Přirozená metoda čtení* (Méthode naturelle de lecture, 1962)
- *Vyučování vědám* (L´enseignement des sciences, 1962)
- *Vyučování počtům* (L´enseignement du calcul, 1962)
- *Pracovní plány* (Les plans de travail, 1962)
- *Přirozená metoda v rámci gramatiky* (La méthode naturelle de la grammaire, 1962)
- *Audio-vizuální techniky* (Les techniques audio-visuelles, 1962)
- *Pedagogické invarianty* (Les invariants pédagogiques, 1964)
- *Školní nemoci* (Les maladies scolaires, 1964)
- *Učební pásma a plánování* (Bandes enseignantes et programmation, 1964)
- *Individualizovaná práce a plánování* (Travail individualisé et programmation, 1966)

Célestin Freinet byl velmi aktivním člověkem a dovedl i navzdory překážkám svůj život naplno věnovat projektům, které si vytyčil za cíl. Jeho silnou motivací byly děti, kterým se snažil prostřednictvím vzdělání předat zásadní hodnoty pro jejich vyvážený život. S velkým nasazením uplatňoval princip meziškolní korespondence, školních tiskáren a pracovní knihovny a svým odhodláním dokázal zaujmout i mnoho dalších učitelů. Úspěch vystřídaly problémy s buržoazní vrstvou obyvatel v Saint-Paul v čele s radikálně pravicovým starostou, a i když viděl, že boj s větrnými mlýny je marný, nepřistoupil na „laskavou" nabídku místa učitele v Bar-sur-Loup a raději se začal věnovat myšlence o založení vlastní soukromé školy, i když to bylo trochu v rozporu s jeho základním myšlením ovlivněným komunistickým přesvědčením. Pro upřesnění bych ráda vysvětlila, že pro Freineta bylo podstatné, aby školu navštěvovaly děti z chudších vrstev (i v jeho hesle Škola

pro lid" se tato myšlenka, víc než jasně, odráží) a v momentě, kdy se rozhodl založit vlastní školu, tak věděl, že z tohoto přesvědčení bude muset slevit. Právě rodiny dětí z vyšších vrstev pomohly Freinetově škole přežít díky finančním dotacím. Možná právě zde můžeme najít první impuls k jeho pozdějšímu rozchodu s komunisty.

V průběhu války ve Španělsku Freinet a Élise podali pomocnou ruku svým kolegům tím, že poskytli ve své škole zázemí španělským školákům z freinetovských škol. To byl ale jen začátek těžkého období. Druhá světová válka zamezila Freinetovým aktivitám, navíc byl na tři roky internován a po propuštění bylo patrné zhoršení jeho zdravotního stavu. V době svého zotavování analyzuje a sepisuje své dosavadní pedagogické zkušenosti, vzniká několik významných knih.
V této kapitole jsem chtěla poukázat na to, že Célestin Freinet ač zapálen do své pedagogické činnosti, musel čelit různým životním peripetiím. Cílem zařazení reakcí na různé skutečnosti bylo zprostředkovat Freinetův pohled a dodat tím každé z těchto podkapitol autentičnost děje.

3. Intelektuální dimenze Célestina Freineta

Když se v říjnu roku 1914 Freinet připravoval na první inspekci, objevil „filozofující pedagogiku" a stal se oddaným čtenářem Rabelaise, Montaigneho, Rousseaua, Pestalozziho, Montessoriové, Piageta, Ferrière, Deweyho a ostatních. Spisy těchto vědců ho ovlivnily a velmi mu napomohly k tomu, aby se později stal učitelem.

I když obecně převládá názor, že Freinet byl více pedagog-praktik než pedagog-myslitel, můžeme konstatovat, že napsal články, referáty a teze o některých z výše jmenovaných pedagogů a tyto dokumenty reflektují hlediska filozofická a pedagogická, která jsou mu blízká nebo jež přímo ovlivňují jeho vlastní úhel pohledu.

Vliv Johanna Pestalozziho. vzdělavatele lidu

Pestalozzi měl na Freineta silný vliv, jelikož jejich pedagogické cítění bylo podobné: oba chtěli vzdělávat děti dělnické třídy. V září roku 1923 Freinet píše do revue Clarté článek o Pestalozzim, kde nastiňuje cestu své budoucí pedagogiky. Heinrich Johann Pestalozzi (1746-1827), ovlivněn Rousseauem, odešel na venkov, kam vzal sirotky, aby je vychoval a vzdělal a zároveň je zaměstnal v zemědělství. Byl jedním z prvních, kdo „psychologizoval" vzdělávání a rozvinul ho ve vědní disciplínu. I přesto, že měl svůj institut, který mu dobře vynášel a jeho myšlenky se rychle šířily po Evropě, Pestalozzi stále myslel na svůj lid, na chudé vrstvy. Jeho snem bylo založit školu pro chudé a tomuto projektu věnovat všechen čas a peníze. Lze konstatovat, že Freinet se s Pestalozzim ztotožnil v myšlenkové koncepci vzdělávání dětí z nižších, potažmo dělnických vrstev.

Vliv Williama Sandersona (1857 – 1922)

Idea, že škola by měla být miniaturním modelem společnosti organizované tak, jak bychom si přáli a jak bychom ji chtěli vidět, je nosnou myšlenkou tohoto pedagoga. Podle Sandersona se škola potýká se dvěma problémy: s tím, že je založena na soutěživosti místo kooperace a tím, že je oddělen technický a intelektuální svět.

Největším nedostatkem u pedagoga je podle Sandersona absence entuziasmu a nedostatek tvořivé touhy.

Freinet vnímá tvořivost dětí jako zásadní princip jejich rozvoje. Dle jeho názoru je dítě motivováno k učení přirozenou zvědavostí a reálnou vizí ke světu, který ho obklopuje, a právě tyto dva komponenty v něm vzbudí tvořivost. Pro děti je důležité vidět za určitou aktivitou její smysl a přínos, práce nebo aktivita je tvořivá, má-li smysl a zároveň výstupní hodnota práce podněcuje tvořivost v jejím průběhu.

Vliv Johna Deweyho: Nové školy

V roce 1915 ve Spojených státech v „Nových školách" světlo světa spatřily první školní noviny vytvořené dětmi za pomoci učitele. Dewey ve svém díle Školy zítřka[31] uvádí:

„Nemálo škol přijalo s velkým úspěchem školní tiskárnu. Cílem není žáky naučit řemeslo tiskaře, pouze se jim snažíme přiblížit některé nutné operace při tisku, jelikož jim tisk pomáhá. Žáci našli zájem v sázení písmen do sázeče, v mechanice ručního tisku a ve výsledném cílovém dokumentu a tato inovace je užitečná i pro jazykovědu."

„ Sestavit text tak, aby se dal vytisknout v tiskárně, opravovat chyby v pravopisu, interpunkci a slohu pomáhá žákům dělat méně chyb, než kdyby měli odevzdat úkoly učiteli."

Faktem je, že zde Dewey vlastně hovoří o zkušenostech, které měl minimálně 10 let předtím, než Freinet zavedl svou první tiskárnu ve své škole v Bar-sur-Loup. Nicméně pro Deweyho není tiskárna ústředním elementem jeho pedagogického projektu. Je to pro něj ve své podstatě pomocný prvek manuální práce, jakýsi aktivní činitel žákovy práce. John Dewey nás informuje, že na konci 19.století existovaly „ školní noviny " v některých privátních školách a ve stejné době, přesněji v roce 1880, také Paul Robin zavádí ve svém sirotčinci Prévost v oblasti Cempuis typografickou dílnu.

[31] Tato publikace popisuje rozsáhlou anketu, kterou Dewey uskutečnil napříč Spojenými Státy se svou dcerou Evelyn, profesorkou na Univerzitě Columbia v New Yorku.

Vliv Paula Robina (1837 – 1912)

Paul Robin, jak již bylo řečeno výše, se do historie pedagogiky zapsal založením sirotčince Prévost v oblasti Cempuis (v departamentu L´Oise) a v tomto sirotčinci používal při své výuce tiskárnu-litografii, kde žáci tiskli různé letáky a články. Na rozdíl od Deweyových škol, které byly soukromé, Robinův sirotčinec byl institucí veřejnou a hlavním pedagogickým principem bylo „ celostní vzdělávání" oproštěné od sociálních nerovností.

Vliv Paula Robina a Johna Dewyho na Freinetovo smýšlení je patrný, jak již bylo řečeno, školní tiskárny existovaly již několik let předtím, než je do své třídy zavedl Freinet. Freinetův přínos ale spočívá v tom, že se díky jeho osobnímu přesvědčení a nasazení tiskárny a jejich používání rozšířily do mnoha zemí. Freinetova vize tiskáren je také trochu odlišná. Zatímco pro Deweyho a Robina byly tiskárny pomocným doplňkem vyučování, Freinet jejich smysl prohloubil a rozšířil a vnímal je jako multifunkční prostředek, na kterém založil některé ze svých principů. Multifunkčnost spočívá v tom, že děti se sázením písmen učí abecedu a spojení slabik, samy sestaví a graficky upraví svůj text, který poté vytisknou, ale vytištění ještě není konečným produktem, jak by se zdálo. Následuje neméně důležitá fáze, která ještě umocňuje smysl této tvořivé práce dětí, a to, že se buď výsledné produkty posílají jiným korespondentům ze spřátelených škol, anebo že se prodávají zájemcům skrze družstvo C.E.L. Hlavně v tomto smyslu jsou, dle mého názoru, Freinetovy snahy inovativní.

Vliv Ovida Decrolyho (1871 – 1832)

Pedagogické ideje Ovida Decrolyho byly známy úzkému okruhu vědců zajímajících se o nové vzdělávací směry. V časopise *L´École émancipée* 16.června roku 1923 Freinet uvádí rozbor tří knih, které byly napsány o Decrolyho škole v Bruselu. Jednu z těchto knih napsal Decroly a popisuje v ní svoji práci v L´Ermitage[32]. Další dvě knihy pocházely od Decrolyho kolegů - spolupracovníků. Freinet si při studiu Decrolyho děl uvědomil, že globalizace vzdělávání by pro studenty mohla být výhodnou metodou, ale naopak s ním byl v rozporu ohledně

[32] Škola založená v roce 1907.

školního tisku. Decroly totiž nechával žáky sestavovat texty a psát dopisy, ale učitel prováděl veškerou práci s tiskárnou.

Jak již bylo řečeno dříve, Freinet byl hlavně praktik. Své teorie vytvářel na základě studia mnoha knih významných pedagogických osobností. Zdá se, že od různých vědců převzal prvky, které ho zaujaly a přizpůsobil je svým požadavkům a přesvědčením. Mnohdy tyto prvky i rozvinul a přetvořil tak, aby co nejlépe postihly pedagogickou realitu.

Vliv surrealismu na pojetí volného textu

Zde bych ráda zmínila svoji domněnku, která může a nemusí být pravdivá. Při studiu francouzské literatury 20. století, především surrealistického směru v literatuře, jsem si dala do souvislosti Freinetovu techniku volného textu s pojmem automatického psaní – principem volné asociace, která je podstatou veškeré surrealistické tvorby. Surrealismus je definován jako psychický automatismus na základě kterého se buď slovně, písemně nebo jinak vyjadřuje reálná myšlenková činnost. Pojem psychický automatismus převzal francouzský postmoderní spisovatel André Breton od psychoanalytika Sigmunda Freuda. André Breton, byl zakladatelem surrealismu a první přišel s pojmem automatické psaní, které se stalo jádrem a hlavní technikou surrealistického směru. Ve svém Manifestu surrealismu, mimo jiné, na prvním místě vyzdvihuje imaginaci a tvořivost .Volná asociace - automatické psaní vzniká na základě našich myšlenek a obrazů, které nás napadnou v určitém daném momentě. Hlavním motivem volné asociace - automatického psaní je svobodné vyjádření. Psaní by se mělo stát jakýmsi dobrodružstvím a zkušeností, která vytváří celistvého člověka. Pro doplnění je třeba uvést, že také surrealistické výtvarné umění je postaveno na bázi automatické kresby.

Bereme-li v úvahu, že Freud poprvé představil pojem psychický automatismus v 90.letech 19. století a Breton oficiálně svoje teorie publikoval v roce 1920 v díle Magnetická pole, je možné se domnívat, že se Freinet pro metodu volného textu a volné kresby inspiroval v surrealismu, a i když v ostatních názorech se s Bretonem lišili, možná převzal od Bretona princip volné asociace - automatického psaní a přizpůsobil ho svým pedagogickým záměrům.

4. Způsob práce ve Freinetově třídě aneb 9 hlavních principů Freinetovy pedagogiky

Vstupme do Freinetovy třídy a zkusme se podívat detailněji na její fungování. Co asi odlišuje tuto třídu od ostatních tříd? Pro upřesnění: žádná třída není ideální, jelikož jedny jsou lepší v některých aspektech a druhé v jiných aspektech. Záleží na podmínkách nebo jednoduše záleží na inklinaci daného pedagoga, který žáky vede. Přes veškeré jemné diferenciace je možné Freinetovu třídu poznat i laickým okem. V těchto třídách nalézáme základní společné principy:

1. Princip komunikace, vyjádření se a tvořivosti

Každé dítě si utváří svou osobnost na základě volného kreslení, volného textu, korespondence a tisku. Aby bylo vyjadřování volné, je třeba vytvořit prostor, čas a motivaci k vyjadřování (např. v každé třídě existuje výtvarný koutek). Vyučující dává hodnotu všemu, co je v dětském vyjadřování opravdu svobodné, přirozené, a ne tomu, co představuje okolní stereotypy. Například neuvádí jasné modely a příklady, aby se čas od času děti mohly nad věcmi zamýšlet. Práce spočívá především na oproštění se od všeho svazujícího a z vyjádření toho, co opravdu cítíme při kreslení, malbě, tělocviku, divadelní hře, hudbě, psaní atd.

Příklad z praxe nastiňuje, jak tato svoboda vyjádření se a kreativity probíhá. Jedna dívka přišla do školy se zpožděním s tím, že je v noci vykradli. Tato situace pro ni byla těžká a se třídou mezi spolužáky o tom společně dlouho diskutovali. Odpoledne děti kreslily oděvy. Tato dívka nakreslila zloděje. Poté se oddělila od zbytku třídy a psala volný text o této události. Až po týdnu psaní z ní spadl veškerý stres.

Tisk jako motivace

Vše, co se odehrává a čím se žije uvnitř třídy, činí základ k obohacení těch, kdo jsou „venku": děti tvoří a píší do novin, které si samy vyrobí od počátku až do konce. Děti se díky tisku učí psát a číst. Manuální tiskárna ve škole slouží k tomu, aby se do ní děti naučily sázet jednotlivá písmena. Děti společně doplňují inkoust, skládají písmena atd. Zvolený text je tištěn vícekrát, pro všechny děti ve třídě a poté co text uschne, je rozdán všem ve třídě a je společně čten. Tištěné texty slouží dětem v rámci třídy nebo v rámci školy, ale jsou také zasílány formou korespondence do jiných škol.

Na základě textů ve škole se vytvářejí školní noviny, které pravidelně vycházejí a pomáhají představovat pedagogické zájmy a myšlenky školy. Tyto noviny vytváří pedagog spolu s dětmi, najdeme zde příspěvky od dětí, ale i od rodičů a původní texty Célestina Freineta.

Korespondence

Korespondence s jinými školami je důležitou součástí Freinetovy pedagogiky. Je základem spolupráce mezi dětmi, přispívá k jejich obohacení a rozšíření jejich vědomostí o odlišných kulturách v případě mezinárodní spolupráce. Ve chvíli, kdy přijde třídě nějaká korespondence, je vyvěšena na nástěnce a nejmladší dítě ve skupině se snaží rozpoznat jednotlivá písmena a pomocí asociace a dešifrování se snaží daný text přečíst. Célestin Freinet používal korespondenci jako důležitý prvek zprostředkování zeměpisného a přírodovědného vědění, jelikož si navzájem s ostatními korespondujícími školami vyměňovali i typické přírodniny pro danou oblast a děti také získávaly zeměpisný přehled o tom, kde bydlí a žijí jejich kamarádi ze spřízněných škol.

Volný text

Technika volného textu spočívá ve spontánním sebevyjádření dítěte písemnou formou. Je postavena na tom, aby si samo zvolilo okamžik i téma tvorby, které se bude věnovat. Text je vyjádřením nejhlubších dětských myšlenek a vychází ze zájmů dítěte. Písemnou tvorbu dětští autoři mohou doplnit výtvarnou produkcí a poté se jednotlivé texty čtou před třídou a společně se hlasuje pro text, který bude vytištěn. Před vytištěním děti společně s učitelem text upravují a opraví gramatické chyby.

Napadá mne zde otázka v souvislosti s volným textem. Odpověď na ni jsem nenašla. Jak Freinet motivoval děti k tomu, aby pravidelně samy toužily psát? Možná proto, že věděly, že za svůj názor nebudou negativně posuzovány a ani hodnoceny, a to jim dávalo důvěru a zároveň svobodu tvořit. Ale jenom na volném textu, i když je jedním ze základních vyučovacích tvořivých bází, by se dle mého názoru výuka stavět neměla. Proto, aby byly děti motivovány a jejich zájem byl všestranný, je smysluplné nechat děti psát volný text jen když samy opravdu cítí potřebu vyjádřit se.

2. Princip autonomie

Škola se snaží dítě přivést k zodpovědnosti na základě tvořivosti a zkoumání. Dětem je v těchto třídách ponechána autonomie. Hned je třeba ale předejít omylu: nejedná se zde o plnohodnotné odevzdání moci do rukou dětí, ale jen její části. Je jisté, že vyučující má hlavní slovo a i v rámci hry má za úkol jasně definovat hranice, kam až sahá autonomie dítěte. V mnoha případech vyučující musí vysvětlit pravidla zavedená školou, a jestliže děti mají možnost jednat svobodně, ale v rámci pravidel daných školou, je na vyučujícím, aby s dětmi na toto téma hovořil a informoval je. Tyto otázky se řeší na takzvaných třídních radách. Třídní rady jsou zavedeny v každé freinetovské třídě a škole a děti vědí, že je to jeden z hlavních momentů, kde se probírají důležitá rozhodnutí třídy a třídní aktivity. Vyučující je přítomen, aby nechal děti vyzkoušet třídní agendu přizpůsobenou jejich věku, schopnostem a náklonnosti k těmto „třídnickým" záležitostem.

Na začátku školního roku dostávají žáci nevyplněný týdenní pracovní plán a musí si sami naplánovat, čemu se budou v jednotlivých předmětech věnovat (učitel žákům ukáže složku Freinetových pracovních listů týkajících se jednotlivých předmětů a z těchto témat si děti vybírají). Důležité je, že před individuální prací se nové učivo probírá společně s celou třídou.

3. Princip pokusného zkoumání

Ve třídě se pedagog snaží co nejvíce vycházet z podnětů od dětí a ze školní reality (aktuálního tématu, počtu dětí, rozvrhu hodin atd.). Na veškeré problémy je pohlíženo komplexně a děti zkoumají realitu na základě svého vlastního prožitku. Znalosti se vytvářejí na základě konfrontace, pozorování, kritiky, momentů údivu, strukturace, formulování problémů, kooperací, organizací, sdílení, společných prožitků a následného ukládání do paměti. Každé učení plyne z motivace, ze zájmu dítěte a z jeho předchozí zkušenosti, můžeme říci, že dítě je v centru učení. Principem Freinetovy pedagogiky je, že pedagog nesmí dítě ovlivňovat, měl by zamezit přenosu svých znalostí na žáky a naopak každý žák by si měl znalosti vytvářet sám na základě svých zkušeností. Pedagog je jakýmsi dohlížitelem, který poskytuje pomůcky, materiál, učebnice a v případě potřeby poradí.

Zkoumání, hledání informací, ať už ve skupinách či samostatně, je podněcováno : pokud si položíme otázku, hledáme na ni odpověď.

Děti hledají odpověď nejen v knihách, ale i pomocí audiovizuálních prostředků nebo u jiných osob. Je lepší se přece zeptat pracovníka pošty osobně než číst knihu o fungování pošty. Všechny děti by měly vědět – a učitel by se neměl bát toto nahlas zdůraznit – že žádný člověk dnes (ani vyučující ani ředitel) není vševědoucí, a tak místo faktů samotných je třeba se naučit, jak si poradit, abychom tato fakta našli a na základě jakého postupu. Pro tento účel by samozřejmě měla být freinetovská třída nebo škola vybavena volně přístupnou knihovnou – centrem dokumentace, aby zde také děti mohly spolupracovat, podílet se na třídění a na jejím chodu.

4. Princip individuální výuky

Princip individuální výuky spočívá v tom, že bere ohledy na různé tempo žáků, což jim umožňuje odpoutat se od dospělého, řídit si práci samostatně a sám si ji opravovat. Ale je nutné podotknout, že ne každé dítě si umí s volností poradit, některé děti potřebují mnohem více pomoci pedagoga.

5. Princip otevření se životu

Dítě přichází do školy s otázkami a snaží se ve třídě nebo mimo ni na ně nalézt odpovědi (např. děti chodí na různé exkurze nebo si mohou vymyslet svůj dotazník a jít ho aplikovat do terénu).

Třída udržuje korespondencí kontakt s jinými třídami, s ostatními dětmi, s dospělými, vychází „ zpoza svých zdí ", ráda navštěvuje a je ráda navštěvována lidmi, kteří jí mají co předat, podělit se o životní zkušenost.

6. Princip socializace

Třída má určitá pravidla, která si sama vytváří, tato pravidla jsou založena na důvěře a díky této důvěře se mohou děti volně vyjadřovat. Pravidla se formulují na setkáních rady třídy, jsou zvolena celou skupinou a vyučující je garantem jejich dodržování. Sama třída si i zvolí následky nedodržování těchto pravidel přičemž následkem je sankce a ne trest (např. když dítě roztrhne jinému kabát, tak ho poté musí zašít).

7. Princip spolupráce

Ve školách s Freinetovými principy se upřednostňuje spolupráce namísto soutěživosti. Děti se podílí na veškeré práci ve třídě. Pedagogové se snaží vybavit dítě do života dostatečnou sebedůvěrou a sebevědomím. Starší děti dostávají slovní hodnocení testů (co by měly zlepšit, v čem se zlepšily...), mladší děti mají v testech opraveny chyby přímo. Vyučující zavádí do vyučování struktury a funkce, pro které je výhodnější kooperace mezi dětmi než soutěživost.

Ve třídách se spolupracuje na projektech, jejichž témata volí celá skupina. Vyučující doporučuje společné úkoly dětem a ony samy také navrhují úkoly. Vyberou se prioritní úkoly a zpracování vybraných aktivit se uskutečňuje v rámci společného pracovního plánu, nároků na obsahovou stránku a realizaci v souladu s časovými možnostmi. Úkoly zpracovávají v především děti, vyučující zde působí v roli garanta co se týče společných rozhodnutí skupiny a v případě potřeby děti motivuje k zájmu o vybrané aktivity.

8. Princip vedení k odpovědnosti

Svoboda úzce souvisí s odpovědností, pokud je dítě zralé na to, aby mělo poměrně rozmanitou volnost, je zralé i k tomu být odpovědným. Žák freinetovské školy by měl mít apriori zvnitřněné takové hodnoty, aby byl ve své svobodné činnosti přirozeně sám k sobě zodpovědný.

9. Samostatné projekty

Ve freinetovské třídě má každé dítě možnost rozvíjet samostatné projekty. Zcela podle svých představ může začít například výzkum na téma rozmnožování nosorožců, ale jelikož jeho samostatný projekt bude mít vliv na život a názor skupiny, musí na to samozřejmě také brát ohledy: jestliže jednoho dne bude mít chuť přelakovat všechny židle na červeno, bude muset dostat souhlas celé skupiny. Stručně řečeno, žák může pracovat samostatně v oblastech, které jsou pro něj osobně zajímavé nebo naopak v oblastech, které mu jdou hůře, a tedy když dojde k závěru, že si potřebuje danou látku více procvičit. V tomto případě jsou ku pomoci individualizační nástroje: v malém časovém úseku může vyučující s žákem nalézt řešení v různých doplňkových cvičeních, znovu zopakovat látku, zkrátka pomoci mu jeho problém vyřešit. Jestliže bude mít Petr problémy se jménem v rodě, čísle a pádě, bude tato látka zařazena do jeho týdenního plánu samostatné

práce a Petr se přesně dozví, pomocí jakých prostředků (cvičení), které byly navrženy vyučujícím, si látku zopakuje. Takto dítě dosahuje své autonomie v rámci třídy a zároveň ve vztahu k plánu vyučujícího. Existuje velmi jemná rovnováha mezi samostatnou a kolektivní prací: v těchto třídách se dbá na to, aby byl vybrán nejvhodnější způsob práce. Nějakou látku si děti osvojí lépe ve skupině, některou naopak individuálně. Je třeba ovšem dát si pozor na útěk vpřed samostatně pracujících žáků, kteří někdy za každou cenu hledají individualitu a způsob, jak se zvýraznit.

5. Základní teoretické koncepty Célestina Freineta uplatňované ve vyučování

Středem psychologicko-pedagogické teorie vyučování dle Freineta jsou následující tři teoretické koncepty, které jsou vzájemně velmi úzce spjaty

- ❖ poznávání zkoumáním (tâtonnement expérimental)
- ❖ volné vyjadřování (libre expression)
- ❖ přirozená metoda (méthode naturelle)

Idea poznávání zkoumáním je teoretizována v díle *Úvahy o citlivé psychologii*. Když Freinet vymyslel tento pojem, měl na mysli debaty vyvolané psychologickými behavioristickými analýzami a analýzou psychologie Pavlovových reflexů. Ale toto teoretické zpracování je předně vyjasněním vyučovacích praktik, které se rozvíjely v Bar-sur-Loup, ve Vance a v dalších školách sítě kooperace, a není produktem práce založené na samostatném výzkumu v oblasti psychologie.

Princip poznávání zkoumáním se opírá o konstatování, že existuje stejný proces nabývání zkušeností u dětí a u dospělých. Malé dítě kopíruje od svého okolí velké množství gest a drží se těch, které jsou pro něj nejvhodnější: nově osvojené, tak přechází od „ mechanického zkoumání ", neúčinného vyjádření potřeb, k „ inteligentnímu zkoumání ", které je charakterizováno „ přístupností ke zkušenosti " , jinak řečeno schopností zařazovat vědomosti nabyté zkušeností (na rozdíl od instinktivního chování zvířat). Stejně tak dospělí, mimo rutinu a v příznivých podmínkách, se snaží porozumět věcem na základě zkoušení, analýzy, hypotézy a ověřování.

Proces učení dítěte je socializován - rodina, škola, ostatní osoby, povaha, to vše vytváří dualitu tzv. „útočiště-překážky": „Ve svých procesech prozkoumávání jedinec měří a zkouší nejen své vlastní možnosti, ale také se snaží upoutat se k okolnímu prostředí jako k útočišti, jež je schopné posílit jeho výkonný potenciál. Prostředí je víceméně laskavé, víceméně chápavé, víceméně užitečné.

Jednou je útočištěm, jednou je překážkou, nejčastěji však celkem složeným z útočiště i z překážky. Chování individua vzhledem k jeho prostředí ovlivňuje pozice a skloubení tohoto tzv. útočiště-překážky."[33]

Citová stránka je pro proces učení důležitá, jelikož zahrnuje pojmy úspěch a radost, a proto je důležité neoddělovat ji od intelektuální stránky.

Pojem volné vyjadřování je chápán ve smyslu vyjádření se sociálního JÁ a citového JÁ, kterému k tomuto vyjádření slouží techniky volného textu, každodenně využívané metody „Co je nového?", schůze třídní rady nebo dílny umělecké tvořivosti.

Princip přirozené metody navazuje na pokusné zkoumání a prolíná se s ním. U Freineta vznik pojmu přirozená metoda souvisí s pozorováním procesu učení psaného jazyka u jeho dcery a z odmítnutí předimenzovanosti tradičních technik čtení ve školním vyučování. To, jak je pro malé dítě důležité naučit se chodit a naučit se mluvit, slouží jako odkaz k tomu, abychom se zamýšleli nad učením psaného jazyka ve Freinetově třídě a poté nad učením ostatních školních aktivit. Přesněji řečeno tím Freinet poukazoval na proces učení se psát na základě spontánní kresby, jejího popisu a následného vytištění na tiskárně bez toho, aniž by dítě znalo písmena a slabiky.

Přirozená metoda předpokládá částečnou, ale důležitou investici vyučujícího: z hlediska pedagogického tato metoda zahrnuje pomocné složky, podporu pokusného zkoumání a svobodného vyjadřování, nebo ještě i uzpůsobení školního prostředí školním technikám a nástrojům.

Élise Freinet nazvala posmrtně vydané dílo Freinetových spisů na toto téma ve třech svazcích: *Přirozená metoda* (La méthode naturelle), *Itinerář Célestina Freineta* (L´itinéraire de Célestin Freinet), *Volné vyjadřování očima Freinetovy pedagogiky* (La libre expression dans la pédagogie Freinet).

Poznávání zkoumáním, přirozená metoda a volné vyjadřování jsou principy psychologického chování (dle Célestina a Élise Freinetových jsou dokonce považovány za principy vývoje lidského druhu), jsou také principy pedagogickými a na základě této ideje, která přisuzuje hlavní místo přirozenosti a životu jakožto pedagogickým elementům, jsou tyto principy vnímány jako přirozeně psychologické.

[33] Célestin Freinet: Esej o citlivé psychologii

Výukové techniky a nástroje, jenž jsou pojaty kooperativně, a které vyučující používá ve třídě, jsou důležitým základem pro aplikaci výše zmíněných pedagogických principů. Techniky a nástroje dávají těmto principům souvislý směr k modernímu lidovému vzdělání. To, co dává smysl použití technik a nástrojů, je to, co ustanovuje záměr vzhledem k budoucnosti žáků (vedení k zodpovědnosti, smysl pro spolupráci, vyjadřování se - komunikace, tvořivá síla, autonomie, osvojení samostatného uvažování), to jsou na jedné metody práce vyučujícího (ty jsou spjaty s jeho ethosem, jeho ideologickými hodnotami, jeho schopnostmi, jeho osobním nasazení) a na straně druhé zavedení kritérií, které můžeme označit jako tzv. „zaváděcí":

- kooperativní praktiky pro organizaci práce a pro regulaci interpersonálních vztahů ve třídě
- osobnostní učení
- tvořivost, volné vyjadřování
- otevřenost k odlišnostem v rámci kultury antropologie

Zavedení školního tisku Célestinem Freinetem bylo klíčovou transformací pro jeho vyučování a teď je třeba říci, že zaváděcí kritéria jsou pilíři Freinetovy pedagogiky.

6.Vzdělávací stupně

V rámci Freinetovy pedagogiky bych chtěla představit i stupně vzdělávání, kterých se tato koncepce týká. Postup a podmínky k tomu, jak vybudovat freinetovskou školu lze najít ve Freinetově publikaci École Moderne française z roku 1943. Célestin Freinet zde podrobně popisuje stupně vzdělávání a dává návod k tomu, jak vytvořit školy s freinetovskými principy, jaké jsou podmínky, jak je potřeba přizpůsobit prostor, jak je organizováno vyučování a další potřebné informace pro pedagogy zajímající se o zavedení freinetovských principů do škol.

Freinet se zaměřuje na tyto stupně vzdělávání:

1. předškolní období od narození do 2 let věku dítěte
2. tzv. dětské zahrádky od 2 do 4 let věku dítěte
3. Mateřská škola od 4 do 7 let věku dítěte
4. Primární stupeň základní školy od 7 do 14 let věku dítěte

Freinet bere v úvahu i další, návazné stupně vzdělávání, ale v praxi se zaměřil pouze na tyto etapy s tím, že nadále je možno navázat a aplikovat obecné principy jeho pedagogiky. V tomto smyslu nechává pedagogům na sekundárním a terciárním stupni vzdělávání volnost ve výběru metod a technik, které budou uplatňovat ve svých třídách.

Předškolní období

V tomto období je především důležité:

- zdravý životní styl rodičů, kteří svým chováním můžou ovlivnit vývoj nenarozeného dítěte
- věnovat zvláštní péči nastávající matce
- materiálně zajistit prostředí novorozenci
- dbát na dobré zvyky rodičů v prvních letech života dítěte

Dětské zahrádky

Pro to, abychom malé dítě dobře připravili na život, je třeba, aby vyrůstalo v prostředí, které ho obohacuje a pomáhá mu, aby samo postupně na základě experimentování formovalo svou osobnost. Dítě v tomto věku metodicky prozkoumává prostředí, které ho obklopuje a následně, v momentě, když si shrne první poznatky o své zkušenosti, začíná utvářet svou osobnost. Instituce je určena pro maximální počet 50 dětí.

Podmínky a zásady pro vybudování dětské zahrádky:

1. Bude umístěna v zeleni: v parku, veřejné zahradě, na prostranství.
2. Dítě není divokým zvířetem a není předurčeno k tomu žít někde uzavřené. Nejvíce mu vyhovuje příroda.
3. Je třeba, aby bylo obklopeno zvířaty žijícími v přirozeném prostředí – ptáky, zajíci, králíky, rybami
4. Je třeba, aby bylo obklopeno i hospodářskými zvířaty – kravami, kozami, osly, slepicemi, holuby atd.
5. Vytvořit speciální políčko, kde by mohlo volně rozrývat půdu nástroji k tomu určenými.
6. Interiér budovy je třeba přizpůsobit tomu, aby dítě mohlo poznávat na základě pokusného zkoumání: v přízemí zařídit místnost s pokojovými květinami, květináče, kde by mohly být vystaveny přírodní produkty.
7. Vytvořit místnost pro zkoušení a pokusy, ve které bude umístěno pískoviště, zdroj vody, výchovný materiál, kostky, diskety, hračky, auta, panenky atd.
8. Místnost pro odpočinek s kobercem, židlemi, stolem a postelemi.
9. Pro pedagogický personál by mělo být určeno horní patro budovy. Zde budou působit jak schopní pedagogové, kteří budou schopni se postarat i o zvířata a obdělávat malé pole ve venkovním prostoru, tak zahradníci a zdravotní personál.

Mateřské školy

Mateřské školy jsou mezníkem mezi výchovou v domácím prostředí doplněnou nebo nahrazenou dětskými zahrádkami a typickým školním prostředím. Ve čtyřech letech se dítě již snaží pochopit své okolí a v tomto věku pro něj také začíná období, které má dvě formy – tzv. období hry–práce a práce-hry.

Pro dobré fungování mateřské školy je potřeba:

1. Vytvořit adekvátní prostory a prostředí, které budou maximálně vyhovovat této práci-hře.
2. Zajistit potřebný materiál, který umožní tuto práci-hru a hru-práci
3. Celkově organizovat aktivity v závislosti na koncepci vzdělávání prací

Mateřskou školu té doby ohrožují dvě protichůdné pedagogické tendence: scholastická tendence, která chce dítě moc rychle orientovat na školní hodiny a úkoly a směřuje tudíž k tomu, aby se dítě připravilo na osvojení formálních dovedností. Připravuje ho k tomu, aby se naučilo číst a psát, zavádí matematiku formou počítadel a tabulek atd.; a tzv. dětinská tendence, která usiluje o to udržovat dítě ve stádiu, které už z hlediska svého věku překročilo. V rámci této tendence jde o to, abychom dítě zabavili, aby si hrálo, ale s jediným cílem: aby bylo zticha a nezlobilo. Dětinská tendence dala vzniknout velkému počtu rádoby výchovných her, které ale hrají roli krácení volného času a jsou dobrým výdělečným artiklem pro výrobce. Právě mezi těmito extrémy nachází řešení Freinetova pedagogika.

Co se týče vybavení a zařízení mateřské školy, základ zůstává stejný jako u dětských zahrádek a přidají se následující elementy:

1. Přirozené prostředí a příroda už samotné nestačí pro rozvoj dítěte, a tak je potřeba dětem přidat intelektuální a umělecké aktivity. Intelektuální aktivity umožňují dítěti poznávat kamarády, vyjadřovat pocity a potřeby, překonávat překážky a komunikovat. Slovní vyjadřování je velmi důležité a Freinetova pedagogika orientuje děti k obecnému slovnímu vyjadřování, tomu které je procesem přirozeným. Zajímavé je, že už zde se formuje první intelektuální

počin. Dětský kolektiv za pomoci pedagoga vytváří svoji třídní knihu života. Kniha života vzniká tak, že pedagog poslouchá děti, co říkají a nejzákladnější z vyřčeného zapisuje do speciálního sešitu, děti tento sešit postupně zaplní i obrázky, a ten se následně vystaví.

2. Kreslení. Podle Freinetovy pedagogiky není první etapou psaní a čtení v podobě mechanického opisování základů slov a vět a jejich doslovná interpretace, jenž ztrácí svou životní hodnotu, ale je jí právě kreslení.

3. Psaní. Dítě se v určitém stádiu vývoje stále zabývá kreslením, ale začínají ho i více zajímat písmenka. Imituje psaný text, zajímá se o slova, písmena a jejich grafiku.

4. Tisk. Jestliže kreslení, jako všechny techniky uměleckého vyjádření slouží jako dekorace, produkt krásy a citové vybuzení, psaní takovou funkci nemá. Psaní slouží ke zprostředkování nějakého komunikačního cíle. Za tímto účelem Freinetova pedagogika zavedla do tříd tiskárny, aby tak podpořila motivaci dětí k tomu psát text, který bude dále někomu sloužit. Volná tvorba, tiskárna, ilustrace, vytváření školního deníku, který se zasílá rodičům a který se vyměňuje s ostatními školami, to vše přispívá k učení se psát, a tedy i komunikovat.

5. Dokumentární plakáty. Děti rády stříhají, lepí, třídí a této záliby se dá využít při tvorbě dokumentárních plakátů a různých koláží, které pak slouží k výzdobě třídy.

6. Pracovní plány. Pracovní plány mají význam pouze v případě, že má dítě širokou možnost výběru mezi různými variantami. Pedagog se nesmí spokojit s tím, že v rámci své autority bude řídit hodinu po hodině. Plány práce slouží k tomu, aby se nad nimi zamýšlel ve spolupráci s dětmi. Existují dva typy pracovních plánů - všeobecný pracovní týdenní plán a individuální týdenní plán. Díky pracovním plánům je dítě svobodné, může postupovat podle svého uvážení a rytmu, odpočinout si nebo změnit aktivitu. Na

základě této praktiky se dítě už jako malé učí řádu, řízení svého času, sebejistotě a lásce ke skončené práci.

Základní školy

Umístění školy v přírodním prostředí je nezbytnou podmínkou pro její dobré fungování, jak již bylo řečeno v předchozích případech. Je důležité, aby škola byla minimálně umístěna v blízkosti lesa, řeky, pole a měla zahrádku a volný prostor na hraní. Škola by měla být jakýmsi pracovním ateliérem integrovaným v okolním prostředí. Měla by zahrnovat:

1. Společný prostor – trochu podobný prostoru tradiční třídy, kde by se děti mohly společně spojit ke kolektivním pracím. Prostor by měl být co nejsvětlejší a co nejvíce vzdušný.
2. Ve třídách by měly být lavice seskupené v kooperativním duchu a volný prostor pro různé aktivity. Katedra pro učitele je vzhledem k pedagogické koncepci zbytečná, a tak stačí pouze obyčejný a nejlépe lehce přenosný stůl, jelikož v průběhu aktivit bude trávit hodně času se žáky. Na zdi po všech stranách třídy je možné vyvěsit tabule.
3. Ve škole je zařízeno 8 pracovních dílen – 4 dílny pro základní manuální práci a 4 dílny pro pokročilé, socializační a intelektualizační aktivity. Jsou to typy dílen, kam se dítě spontánně uchýlí, když má možnost volby svojí aktivity.

   Dílny pro základní manuální práci:

   a. práce na poli, chov zvířat
   b. řemeslné práce
   c. práce s textilem, šití, vaření, úklid
   d. stavba, mechanické práce, obchod

   Dílny pro pokročilé, socializační a intelektualizační aktivity:

   a. průzkum, znalosti, dokumentace
   b. pokusy a experimentování
   c. tvořivost, vyjádření a grafická komunikace
   d. tvořivost, vyjádření a umělecká komunikace

4. Organizace výuky

V pondělí je tzv. den plánování práce na další blízké období. Freinetova pedagogika uplatňuje na základní škole 3 typy pracovních plánů, a to:

a. Všeobecný roční plán
b. Všeobecný měsíční plán
c. Individuální dvoutýdenní plán

Každý žák v pondělí obdrží návrh svého pracovního plánu a všechny tyto plány jsou vyvěšeny ve třídě, aby i učitel věděl, jakým tempem žáci postupují. Tyto plány se rozdělují dle oblastí na:

a) Gramatiky – v rámci tohoto plánu žáci vypracovávají gramatické složky (viz. Freinetovy pracovní složky)
b) Počty – v rámci tohoto plánu žáci zpracovávají dle svého individuálního tempa složky počítání
c) Sloh – Freinet udává v rámci slohu vypracovat minimálně 3 volné texty za týden, ale v praxi záleží jejich počet na inspiraci a rozličnosti možných aktivit
d) Dějepis, zeměpis, fyzika a přírodověda – otázky, zadání a projekty ke zpracování vymýšlí učitel, zadává je na tabuli a žáci si mohou z témat volně vybírat
e) Pracovní dílny

Důležitými pomůckami k práci žáků jsou – autokorektivní složky počítání a gramatiky (viz kapitola 13) , slovníky, encyklopedie a Bibliothèque de travail, jež slouží jako cenný zdroj informací. V sobotu pak žáci společně s učitelem opravují práci, kterou udělali za celý týden.

Tiskárna je nejdůležitějším prvkem práce, děti píší volný text, buď individuálně nebo ve skupině, doma či ve škole. Poté si žáci sami zvolí text, který se jim nejvíce líbil a ten poté společně vytisknou. Žáci mají jednou týdně i promítání, používají také magnetofon s deskami k různým aktivitám-zpěvu, tanci, pohybové výchově nebo k různým školním oslavám. Další školní pomůckou je i psací stroj.

Ve freinetovské škole neplatí stejná pravidla hodnocení jako ve škole tradiční. Neopravuje se červenou barvou, recitování nazpaměť a učení se zpaměti taktéž škola naprosto neuznává. Tento přístup k hodnocení je zcela logický, jelikož se rozchází se základním Freinetovým pojetím vyučování.

Učení má být radostí a motivovat žáka k seberozvoji, a nemá být v žádném případě stresující. Známkování podle tradiční koncepce vede také k soutěživosti a rozdělení žáků podle výkonnosti, což pro freinetovskou pedagogiku není podstatou. Důležité je pro Freineta pojetí chyby. Za chybu nemá být dítě trestáno, chyba je přirozeným jevem, je to zkušenost a motivace ke prohloubení poznatků. Vraťme se ale zpět k hodnocení.

Hodnocení je v rukou žáků, aby se předešlo veškerým autoritativním metodám, a aby u sebe žák už od raného věku pěstoval schopnost sebehodnocení a sebekritiky. K sebehodnocení slouží individuální plány, podle kterých si žák řídí své tempo učení a na jehož základě na konci týdne vidí zda-li splnil svůj plán. V sobotu, jak již bylo řečeno, žáci s učitelem za pomoci výsledkového listu hodnotí výsledky své práce, které zaznamenali do autokorektivních složek příslušejících k souboru Freinetových složek.

Každý žák má svůj notes, ve kterém má informace o sobě, své fotky, fotky rodiny a graf hodnocení (viz příloha).

Cílem každého žáka a školy je získat maximum schopností a vědomostí. Jako doklad o ukončení ročníku škola žákům vytvořila speciální osvědčení. Tato osvědčení získávají žáci na základě celoroční práce, výsledků písemné kontroly schopností a vědomostí. Na celkovém hodnocení se podílí učitel ve spolupráci s dětmi a se zodpovědnými zástupci hnutí. Díky tomuto systému hodnocení není žádný žák nejlepší ani nejhorší, každý vyniká v něčem jiném. Každý vyniká dle svých dispozic, což jde ruku v ruce s psychologií dítěte a se složitými sociálními možnostmi.

7. Psychologické zásady vývoje dítěte

Tuto kapitolu jsem zařadila do své práce, jelikož pro Freineta je velmi důležitý psychologický aspekt ve vývoji dítěte. Jedná se o několik tezí, které představují Freinetova stanoviska týkající se psychologického vývoje dětí. Tyto teze jsou doslovně přejaté z Freinetova díla *Esej o citlivé psychologii.*

1. Zdraví a fyziologická harmonie jsou určujícími faktory v procesu života jedince.

Nejvíce si tuto skutečnost uvědomujeme v našem osobním životě před narozením našich dětí, bojíme se o jejich zdraví v důsledku našich potenciálních chyb; dále pak vytvářením našeho rodinného a sociálního prostředí, do něhož se dítě narodí, a které ho bude definitivně ovlivňovat v prvních letech jeho života, kdy ještě nemůže přizpůsobit své potřeby okolí, ve kterém vyrůstá. A nakonec si tuto skutečnost uvědomíme v další životní fázi dítěte, kdy už je ukončen normální vývoj základních funkcí: výživa, dýchání, vylučování, které jsou základem nejen jeho fyziologické harmonie, ale také rovnováhy psychické a sociální.

2. Ukázali jsme jakými procesy jedinec vytváří svůj život: znovu vytyčujeme poznávání zkoumáním jako základ jakékoli aktivity a zaručujeme úspěšné výsledky této zkušenosti. Tyto zkušenosti se automaticky opakují, aby se staly nesmazatelnými životními pravidly, a poté definitivními životními postupy. Již velmi malému dítěti je třeba tedy vytvořit prostředí, abychom mu toto poznávání zkoumáním mohli prakticky umožnit v co nejlepších podmínkách.

3. Aktuálnost a originalita našich výzkumných snah spočívá v objasnění důležitosti prvotních funkcí lidského organismu více z hlediska fyziologického než psychologického a sociálního. Proto nebudeme nikdy trvat na péči, podle níž dítě do čtyř let musí být více v centru zájmu rodičů, než společnosti.

4. Růst individua se neuskutečňuje na základě více či méně kategorických imperativů, jako je inteligence, citovosti nebo rozumu. Znovu jsme odhalili princip, který analytická věda již pokládala za přežitý: nejdůležitější potřebou pro jedince všech typů a jakéhokoli věku je vyvíjet se, stoupat, dosáhnout síly k naplnění

svého osudu. Život se tedy stává komplexním procesem aktivního hledání této základní a nezbytné síly.

5. Tato originální a spolehlivá koncepce životního procesu nám dovolila nastínit nové cesty pedagogiky, které se dají shrnout takto:

- ❖ Nadřazenost počáteční výchovy, do dnešní doby zcela opomenuté v pedagogických úvahách.
- ❖ Rozhodující vliv na osud fyziologické rovnováhy, jejíž hledání by se mělo stát podružným cílem pedagogiky.
- ❖ Do pěti let věku dítěte prakticky vytvářet co nejbohatší prostředí pro to, aby se zde mohlo v optimálních podmínkách uskutečňovat poznávání zkoumáním.
- ❖ Za pomoci progresivního použití metod, které slouží k pomalému poznávání civilizace a prostřednictvím efektivních prostředků, je možné urychlit poznávací zkušenost experimentováním.
- ❖ Dítě od sedmi let věku, u něhož je dokončeno uspořádání jeho osobnosti, reaguje na okolní svět a reaguje prací: prací-hrou nebo hrou-prací, jež se stávají opravdu konstruktivními elementy osobnosti, inteligence a psychiky.
- ❖ Na všech úrovních musí škola zaujmout pomocný postoj a udělat vše pro to, aby umožnila dítěti zdolat překážky, zachovat nedotčenost a uspokojit jeho potřebu po autonomii. Má za úkol především vyhnout se tomu, aby dítě „nezůstalo na břehu" nebo aby nebylo „nebezpečně zahnáno do předsálí".
- ❖ V praxi bude pedagogika stejně muset řešit složité problémy dětí, které zůstaly na „na břehu" díky buď nepochopení ze strany školy nebo kvůli nevyhovujícímu rodinnému zázemí, dále pak z individuálních nebo společenských důvodů. Úkol je velmi delikátní, to nelze zastírat. Praktické rady by tedy měly pomoci pedagogům zorientovat se v tomto problému a ukázat jim cestu nápravy. Existují dvě možnosti:
  - práce (práce-hra), která slouží k hmotnému nebo intelektuálnímu vyjádření osobnosti
  - umění, jako vyšší možnost vyjádření, které je spjato s životní sílou
- ❖ Mluvení, psaní, tisk, obraz, jsou jen nástroji, kterými si jedinec pomáhá v průběhu experimentování, které slouží k harmonickému vytváření jeho

osobnosti. Osvojováním těchto výše zmíněných postupů jedinec přispívá k harmonickému rozvoji své osobnosti.

Célestin Freinet pracoval s dětmi, pozoroval je, podporoval jejich proces zrání a tak bylo celkem přirozené, že rozpracoval i své myšlenky o psychologickém vývoji dítěte. Chtěla bych reagovat na několik bodů týkajících se Freinetova psychologického přístupu k vývoji dítěte. Učení a osobní rozvoj je dlouhý životní proces. Učitel se podle Freineta stává tak trochu vychovatelem, který doprovází dítě na cestě zrání a poznání. V průběhu tohoto zrání si dítě na základě principu pokusného zakoušení osahává realitu, svým experimentováním svět zasahuje do bytí dítěte, stejně tak jako dítě zasahuje do bytí světa. Není to samozřejmě jen učitel, kdo se podílí na vývoji dítěte, v první řadě je to rodinné prostředí, v širším měřítku je to společnost. Rodina je pro dítě základním útočištěm, jak bylo řečeno v jedné z předchozích kapitol, ale zároveň se může stát pro dítě jakousi překážkou v jeho poznávání a experimentování s realitou. Může se tak stát v případě, že je rodina moc ochranitelská, až rozmazlující. Když rodič dítě úzkostlivě ochraňuje, dítě je brzděno ve styku se zkušeností, která by ho měla dále rozvíjet. Takový rodič se tedy nevědomky stává narušitelem vývoje svého dítěte. Další překážkou podle Freineta může být například život dítěte ve městě, kde má zamezeno svobodný přístup k přírodě, a tudíž čerpání zkušeností v rámci přírody. V tomto směru je evidentní, že Freinetova celostní pedagogika, tak jak ji praktikoval sám ve všech školách, kde působil nemůže být „ opravdová “, pokud ji realizujeme ve velkých anonymních městech. Vzhledem k tomu, jak je pro Freineta důležité přírodní prostředí umožňující svobodný kontakt s přírodou, je možné tedy vyslovit domněnku, že freinetovská pedagogika ztrácí svoji celistvost, je-li aplikována v městských školách.

8. Pojetí Freinetovy pedagogiky ze sociologického hlediska

Freinetova pedagogika se nezakládá pouze na výčtu vzdělávacích technik. Pedagogický materialismus je nucen je používat, ale alternativní praxe nepřežívá jen na technikách, socializaci a vzdělávacích cílech ve školním prostředí. Když se mluví o „ duchovní stránce Freinetovy pedagogiky", odkazuje se implicitně na existenci několika důležitých principů, které dávají smysl postupům uplatňovaným ve třídě. Tyto principy se zakládají na třech zásadách: na účelnosti, kterou přiřazujeme školnímu vzdělávání, na vzdělávací praxi neboli učení, které aplikujeme, a interakčních a socializačních procesech, které se ve třídě vytvářejí. Je důležité uvést, jakým způsobem tyto techniky tvoří „systém" a položit si otázku, zda jsou aktuální. Následující sociologický náhled na pedagogické teze je převzatý a upravený na základě myšlenek H. Peyronie z publikace Célestin Freinet: Pedaogika a emancipace.

Třemi filozofickými principy týkající se účelnosti školního vzdělávání, jež vznikly na bázi Freinetových myšlenek a navzájem se prolínají jsou:

- **Škola otevřená životu**
- **Vzdělávání prací**
- **Škola lidu a škola pro lid**

8.1 Škola otevřená životu

Toto heslo slučuje dvě hlediska, označuje odmítnutí, ale zároveň i vůli. První hledisko spočívá v odmítnutí scholastiky, školní znalosti založené na špatných učebnicích, symbolické a praktické vytržení školy z přirozeného, lidského a sociálního okolí... Druhý pohled označuje vůli otevřít se blízkému přirozenému a sociálnímu prostředí a vůli aktivně se přizpůsobit školní kultuře, která se nezakládá na věcech zastaralých, nýbrž naopak na otázkách stále aktuálních, ať se týkají sociálního řádu, ekonomiky, kultury, politiky anebo historie.

Pojem otevřenost školy v rámci Freinetových myšlenek neznamená otevřenost vůči „ světu podnikání" a svobodné ekonomice, jak k tomu vybízelo období let 1970 až 1980. Naopak, princip školy otevřené životu není v rozporu s logickou tendencí pokusného hnutí „ otevřených škol", která byla iniciována na nových předměstích

velkých měst v letech 1960–1970; tendence, jež často mobilizovala zasvěcené pedagogické pracovníky a snažila se v kontextu jakési rázné plánované politiky asimilovat školy na nových předměstích, narušené urbanismem 50.let, s jejich okolím.

Můžeme také paradoxně říci, že ve freinetovsky laděné třídě litujeme, že školní den končí - působí na nás opravdovost a důslednost studentů v jejich pracovní činnosti.

8.2 Vzdělávání prací

Tento pojem spojuje základy různých teoretických a praktických dimenzí Freinetových aktivit a jeho ethos pedagoga, syna vesničanů. Ideologicky Freinet odmítá vykořisťování dělníka v kapitalistické společnosti, ve světě produkce. Stejně jako socialisté 19. století věří v záměr, že se děti budou účastnit opravdové produktivní práce oproštěné od využívání. Představuje si tedy lidovou pedagogiku, která by zahrnovala snahu o polytechnické vzdělání nebo vyučení se v několika řemeslech. Jedním z přínosů školní tiskárny, která se skládá z přihrádek, z písmen a z mechanismů tisku, je začlenit kvalifikovanou manuální práci do vzdělávání žáků, a tím je směřovat k osvojení dovedností, které později mohou využít v praxi. Freinet pojem volné práce vidí očima vesničana, svým přístupem se snažil v dětech vypěstovat přirozený postoj k práci a připravit je tak na praktický pracovní život.

Práce jako základní lidský fenomén přežila vliv socialistických utopií a staromódnost filosofického vitalismu. Vesničané netvoří ve Francii více než 4 % aktivní populace, a tak si v této souvislosti lze pokládat otázku o legitimitě dělnického světa jako sociální třídy. V evropském socioekonomickém kontextu, kde více než 10 % aktivní populace má problém s nezaměstnaností, se nelze divit, že se občas objeví otázka legitimity tohoto „ pracovního vzdělávání ". Nepochybně také symbolický statut práce nemůže být identický u dětí z vyšších vrstev se statutem u dětí z dělnických či zemědělských rodin. Zde narážíme na opravdový problém, který se netýká pouze Freinetovy pedagogiky. Zároveň se ale dá poukázat na to, že symbolický statut práce jako takové, je méně významný mimo čtvrti vyšších vrstev ve velkých městech, zato mimo města, aktivity spojené s prací[34] stále strukturují sociální svět. Nakonec je potřeba poznamenat, že školní

[34] Zde je míněna tradiční manuální práce.

činnosti vedené ve smyslu „ opravdové práce", a ne „vojenského drilu" nezapřou svoji schopnost mobilizovat energii dětí v oblasti kognitivního a sociálního učení.

8.3 Škola lidu a škola pro lid

Hlavní Freinetova idea z let 1920-1930 o založení školy pro lid, už není tolik obsažena v jeho poválečných výrocích. Výrazy jako „škola lidu", "proletářská pedagogika" upadly v zapomnění ve chvíli, kdy pojmy „lid" a „proletariát" mizí z politického jazyka. Úsilí přetvořit školu beztřídní společnosti se přeměnilo v úsilí o vytvoření školy otevřené všem, jako protiklad k převažujícím normám, které se široce rozvinuly na základě kulturních profilů dětí pocházejících z vládnoucích sociálních vrstev ze středních vyšších vrstev stejně tak, jako na základě sociálních očekávání jejich rodin.

Sociopolitické analýzy vypovídají o tom, že ze sociologického hlediska je střední třída aktuálně méně nakloněna ve prospěch demokratizace vzdělávání, než tomu bylo v 60.letech, kdy tato střední třída odmítala fenomén sociální nerovnosti ve škole. Znamená to, že se střední třída v průběhu let názorově posunula a je méně tolerantní ke vzdělávání dětí ze všech sociálních vrstev. Oproti tomu stoupenci Moderní školy, kteří hájí školu jako instituci přístupnou i pro lid z nižších vrstev, zůstali věrni myšlence demokratizace vzdělávání.

Otázkou ohledně sbližování nových pedagogických směrů a nových středních tříd se zabývali Basil Bernstein a ženevský sociolog Philippe Perrenoud. Philippe Perrenoud v jednom z článků z roku 1997 shrnuje své myšlenky, které se týkají Moderní školy:

„ Nové pedagogické směry jsou historicky na straně těch utlačovaných a znevýhodněných - lidových vrstev. Co zůstává z tohoto historického zakotvení ve společnosti střední vrstvy? Jestliže mají rodiče možnost volby školy pro své potomky, jsou to rodiny z vyšších středních tříd, které zapisují své děti do „alternativních" škol. Není to žádná záhada: kulturní kapitál a pozice rodičů dávají dítěti nezbytné sebevědomí pro jeho rozvoj, jeho autonomii, vytváření sama sebe spíše, než pro striktní vzdělávání na scholastické bázi. K tomu se přidává rozpad hodnot ve vztahu k vědění a pravidlům, modality práce, které oživují nové pedagogické směry, dále pak kultura dětí a rodičů z lidových vrstev. Učit se hrou, povídat si o postupech, dohodnout se na aktivitách, úřadovat, klást otázky,

formulovat cíle, toto vše se zdá být protipólem přirozených vztahů rodič - dítě a způsobům, které se v očích dělnických rodin dají těžko naučit."

Hodnotový systém, na kterém stojí praxe škol s alternativní koncepcí, je blízký hodnotovému systému těchto nových středních vrstev, píše dále Philippe Perrenoud v článku z roku 1985:

„ Zhodnocuje se autonomie (.....), v sociálních vztazích se zhodnocuje kooperativní složka (...), vyzdvihuje se hodnota tolerance (....), trvá se na důležitosti osobního rozvoje."

Profesní praxe a přístup k práci freinetovských pedagogů je signifikantně oddělují od těch, kteří praktikují novou výchovu ve Velké Británii, Švýcarsku, ale i koneckonců ve Francii. O jaké profesionální praktiky a přístupy k práci se jedná?

„ Profesní praxe ": záměrem freinetovských pedagogů je školní a životní úspěch co nejvyššího počtu žáků. Individualizace vzdělávání, braní zřetele na období zrání nebo dokonce přijetí nových podnětů v kognitivních procesech tento záměr podporuje. Teoretické přístupy vypracované kooperativní sítí pedagogů Moderní školy umožňují objevování a poznání žáků jako celku v rámci kulturních vztahů. Tady přímo hovoříme o technikách ankety v místním prostředí, o vyjadřovacích způsobech, o komunikačních technikách ve volných textech, novinách nebo korespondenci: díky všem těmto prostředkům je školní aktivita smysluplná, stejně tak jako normální pracovní proces. Můžeme zde najít, mimo jiné, souvislost s formálními dovednostmi, jako je tomu ve světě práce. Pokud chybí žákovi pocházejícímu z dělnického prostředí opravdová komunikace, odsuzuje ho to k mentálnímu odloučení od jazykového světa, který je mu zcela cizí. Odtud pak plyne školní neúspěch, útěky, a z toho hlavně vyplývá antidemokratické fungování školy. V tomto je Freinet opět inovátorem v takové míře, že jeho lidová pedagogika jazyka byla pravou pedagogikou komunikace, tzn. osobního vyjádření a naslouchání.

„ Způsoby přístupů k práci ": freinetovští učitelé nehledají pozlátko buržoazních škol a nemají strategie, kterými by zabránili tomu být nominováni do veřejných škol. Pedagogičtí zástupci, jsou profesionálně povolanými učiteli. Víme že, profesionální přístup učitele je podmínkou úspěchu dětí ve školách z lidových

čtvrtí: kompetence učitelů vázané pouze na „ novou profesionalitu “, nezávislé na sociálním kontextu, nejsou dostačující.

Členové Moderní školy jsou tedy povolanými učiteli a dobrovolně se angažují k tomu, aby zajistili školní úspěšnost co nejvyššímu počtu žáků. Jsou to také pedagogové, kteří vyznávají tradici profesionálních praktik a vzdělávacích opatření, jež byly vytvořeny na základě společné praxe, která je charakterizována vůlí vytvořit lidovou školu.

9. Tradiční pojetí vzdělávání versus Freinetův přístup

V momentě, kdy se všeobecně zdůrazňuje názor, že „škola má být zaměřena na dítě", je Freinetova vzdělávací filozofie více než kdy jindy aktuální. Ctí dítě v jeho celistvosti. Svými touhami, svou osobností, svou minulostí je dítě ucelenou bytostí. Cílem vzdělávání není podřídit dítě jakémusi vědění, které se brzy stává nepoužitelné, ale nechat mu možnost „ rozvíjet maximálně svoji osobnost v rámci racionální společnosti, které slouží a která mu slouží ". Jedná se více o to, pomoci mu vytvářet myšlenkové struktury, které jsou základem k získání znalostí, vzájemně působit s již nabytými znalostmi, zkrátka umožnit mu naučit se učit a tvořit.

Pedagogika práce na základě motivace

Podle Henryho Peyronie (Peyronie, 1999) by se škola by měla odklonit od posedlosti po pasivním a formálním vyučování. Je zbytečné „ napojit koně, který není žíznivý ", je nesprávné doufat, že se dítě naučí, když učení nezapadá do jeho osobních projektů. Všechny epistemologické nebo psychosociální studie ostatně odhalily, že proces učení je efektivní a trvalý v situacích, kde hraje roli motivace. Přesto se ale nejedná o pedagogiku „ laisser-faire" (nechat dělat). Freinetova pedagogika nesouvisí s nedirektivností. Organizace práce je náročná: když má dítě nebo třída zájem uskutečnit nějaký projekt, je potřeba životních hodnot, přísně soustředěnou spolupráci, přizpůsobení vůle realitě. Projekt referátu studenta například vyžaduje průzkum v dané oblasti, vytvoření hypotéz, verifikaci, pohyb mezi teorií a zkušeností, a v druhé řadě zobecnění teorie mimo jiné hledáním v příslušných dokumentech (právě proto Freinetovo hnutí vydává některé dokumentární revue, jako např. Bibliothèque de travail).

Individualizovaná pedagogika založená na poznávání zkoumáním

Homogenní kolektiv třídy bychom těžko v jakékoli škole hledali a rozdělení skupin podle úrovně má neodpovídající efekt, který odděluje dobré a špatné žáky pocházející z jasně určených sociálních tříd. Každé dítě je odlišné.

Tato samozřejmost v jednoduchém smyslu v sobě obsahuje fakt, že žádné dítě nemůže dosáhnout stejným způsobem za stejnou dobu stejných znalostí. Jeho osobní situace, vyzrálost, biologické rytmy, jsou odlišné, a proto je třeba brát je na zřetel v boji proti školnímu neúspěchu. Freinetovo hnutí zahrnuje přístupy a nástroje vzdělávání šité na míru každému dítěti.

Jedním z přístupů je „ poznávání zkoumáním ", o kterém již v této práci byla řeč. Je pohyb mezi teorií a zkušeností, který byl stejně tak popsán v první polovině 20.století již francouzským myslitelem a literárním kritikem Gastonem Bachelardem v rámci vytváření vědeckých znalostí, a také například Piagetovou školou a jejím schématem pokus – omyl.

Pedagogika komunikace v závislosti na kooperaci

Pedagogika zaměřená na dítě - individualizovaná pedagogika už vůbec nemusí být pedagogikou, která vnímá studenta jako nespolečenskou osobu. Dítě, jako každá lidská bytost, je bytostí společenskou, která se vyvíjí a učí v sociálním prostředí. Odtud plyne představení kooperativní pedagogiky jako komunikace: jen komunikací ve třídě a mimo ni dítě opravdu žije. Je třeba podtrhnout důležitost vyjadřovacích a komunikačních aktivit a technik, na základě volného textu, meziškolní korespondence, telematiky, sítě vzájemné pomoci atd.

Přirozená metoda

Dítě v rámci tradiční školy necítí žádnou motivaci pro své permanentní a přirozené zdokonalování. Má tendenci konat jednoduché úkony, které mechanicky bez jakéhokoli úsilí opakuje. Je jisté, že v takovém prostředí bez elánu, který by ho vedl vpřed, žák riskuje, že se zastaví v prvním a anormálním stádiu, na kterém zakrní. Učitel je svědkem tápání, ze kterého mu musí pomoci najít východisko.

Přirozená metoda, jak v podobě psané, tak v podobě čtené je především založena na komunikaci prostřednictvím psaných znaků, i přesto, že dítě tuto techniku ještě nemá úplně osvojenou. Základem je tedy pochopit nebo odhadnout skrze znaky jedincovu myšlenku nebo sdělované údaje a každý si je dle svých možností vytříbí na bázi pokusného zkoumání. Tento proces se dá vysvětlit na příkladu jízdy na kole. V momentě, kdy se učíme jezdit na kole, tak se nezajímáme

o technické procesy fungování kola – stejně tak je to u malého dítěte, jehož cílem není vyslovovat slabiky nebo jednotlivá slova, ale umět sdělit informaci a pochopit, co mu říká okolí, aby tak mj. poukázalo na svoji existenci. Chybou tradiční pedagogiky je, že se dítě nenaučí mluvit dříve, než si osvojí techniku mluvení. Malé dítě se ale v praxi dobře vyjádří i předtím, než si osvojí tuto techniku: zná jen čtyři až pět slabik, které moduluje, ale je to pro něj dostačující, aby si vytvořilo solidní komunikační schémata. Pomocí přirozené metody dítě čte a píše na stejném principu, dlouho předtím, než si osvojí základní mechanismy, protože se se čtením setkává skrze jiné komplexní složky jakými jsou pocitovost, intuice a emoce v sociálním prostředí.

Nástroje a metody

Pedagogický diskurs a dobrý záměr nikdy nestačily k transformaci školy. Z hlediska materialistického, Freinetova pedagogika dokázala vytvořit nástroje a metody, které jsou schopné tyto záměry realizovat jako například ranní rozmluvu, která vnáší do třídy život v podobě vyprávění . Také text a volné kreslení, kreativní aktivity, hudba, divadlo nebo poezie, školní noviny s použitím ilustrace (tiskárna, počítač, kopírovací stroj...), mezitřídní korespondence a ankety třídy to vše pomáhá hledat a získávat informace o okolním světě. Rovněž podílení se na každodenních záležitostech, soustředěná spolupráce, různé projekty, hospodaření s penězi i osvojení si používání audiovizuální techniky samotnými žáky: video, rádio, magnetický přehrávač atd. patří mezi Freinetovy podpůrné prvky vyučování. Patří sem i soubor pracovních sebehodnotících listů (Freinetovy složky), které podporují dlouhodobý rozvoj žáka. Tyto všechny zmíněné metody nejsou pouhými recepty, jsou to elementy sloužící ve prospěch pedagogiky úspěchu, která je motivovaná tvořivou prací v organizované a interaktivní skupině.

10. Instituce Freinetova hnutí a charta Moderní školy

Několikrát jsem se již zmínila o různých institucích, které Célestin Freinet založil, a proto bych je na tomto místě chtěla stručně popsat a představit obsah charty Moderní školy. Popis institucí a znění charty zařazuji až na toto místo, jelikož za nimi tématicky navazují kapitoly týkající se školy jako instituce.

Hnutí Moderní školy (Mouvement de l´École Moderne)

Hnutí Moderní školy je společenství pedagogů, kteří následují pedagogické impulsy Célestina a Élise Freinetových a jejich následovníků. Hnutí Moderní školy je ve Francii reprezentováno Kooperativním Institutem Moderní školy (Institut Coopératif de l´École Modeme – neboli I.C.E.M.), jež byl založen Freinetem a krajskými skupinami v roce 1947. Po Freinetově smrti se I.C.E.M. působením mnoha vlivů velmi odklonil od jeho původních koncepcí.

Na poli celosvětovém Freinet v roce 1957 založil Mezinárodní federaci hnutí Moderních škol (Féderation Internationale des Mouvements de l´École Moderne – neboli F.I.M.E.M), které sjednocuje národní hnutí a každé dva roky pořádá mezinárodní kongres pedagogů (RIDEF), kteří si vyměňují své poznatky a vzdělávají se[35].

Institucí, která vznikla nejdříve, a to v roce 1928, a která měla své zásadní místo na poli Freinetových aktivit, je Družstvo laického vzdělávání (Coopérative de l´Enseignement laîc – neboli C.E.L.). C.E.L vydávalo revue a brožury pro hnutí Moderní školy a hlavně prodávalo výrobky a tiskařské výtvory žáků Freinetových škol. V roce 1986, bylo C.E.L. po finančních problémech rozkoupeno pedagogy, se stalo společností s ručením omezeným a změnilo název na Publikace Moderní školy (Publications de l´École Moderne Française - neboli P.E.M.F.).

Pro pochopení ideového základu hnutí Moderní školy představuji její oficiální chartu.

Charta Moderní školy (jednotně přijata na Konferenci v Pau v roce 1968)

1. Vzdělávání se realizuje rozvojem a výchovou, a ne kumulací znalostí, drezúrou či kladením podmínek.

[35] Zajímavou informací je, že se tento kongres konal v roce 1970 i v Československu.

V tomto duchu se snažíme najít různé způsoby práce a nástroje, organizaci života na poli školním i sociálním, což nejlépe umožní zmíněný rozvoj a výchovu.

Podpořeni dílem Célestina Freineta a na základě naší zkušenosti můžeme říci, že působíme na chování dětí, kteří se stanou lidmi zítřka, ale zároveň působíme na chování pedagogů povolaných k tomu, aby hráli novou roli ve společnosti.

2. Jsme proti veškeré indoktrinaci.
   Nemáme v úmyslu předem definovat, jaké bude dítě, které vzděláváme, nepřipravujeme ho na to, aby sloužilo a pokračovalo ve světě dnešní doby, ale aby vytvořilo společnost, která mu nejlépe zaručí jeho rozvoj. Odmítáme podřizovat jeho duševno jakýmkoli předurčeným dogmatům. Snažíme se vytvářet z našich žáků uvědomělé a zodpovědné dospělé, kteří si poradí ve světě válek, rasismu, různých forem diskriminací a využívání člověka.

3. Odmítáme iluzi nějakého vzdělávání, které si vystačí samo se sebou bez ohledu na sociální a politické podmínky.
   Vzdělání je elementem, ale není jen elementem nějaké nezbytné sociální revoluce. Sociální a politický kontext, životní a pracovní podmínky rodičů dětí zásadním způsobem ovlivňují vzdělávání nových generací. Musíme ukázat pedagogům, rodičům a všem přátelům školy potřebu v oblasti sociální a politické bojovat na straně pracujícího lidu, aby laické vzdělávání[36] mohlo naplnit svoji vzdělávací funkci. V tomto duchu se každý z našich členů bude chovat dle svých ideologických, filozofických a politických přesvědčení, aby se vzdělávací nároky integrovaly do širokého úsilí těch lidí, kteří jsou na cestě za hledáním štěstí, kultury a míru.

4. Škola zítřka bude školou práce
   Tvořivá práce, libovolně vybraná a uchopená skupinou, je důležitým principem, dokonce samotným základem veřejného školství. Díky ní nabýváme vědomosti a díky ní jsme schopni odhalit všechny potenciality

[36] Laické vzdělání je zde myšleno jako veřejné vzdělání pro všechny bez rozdílu vyznání, vzdělávání oproštěné od náboženského vlivu.

dítěte. Díky práci a odpovědnosti takto regenerovaná škola bude perfektně integrována do sociálního a kulturního prostředí, od kterého je dnes tak odsouzeníhodně odpoutána.

5. Škola bude zaměřena na dítě. Je to dítě, kdo si s naší pomocí samo vytváří svoji osobnost.
   Je těžké poznat dítě, jeho psychologickou stránku, jeho tendence, jeho nadšení pro to či ono a zda na této znalosti lze stavět naše vzdělávací záměry; přesto ale Freinetova pedagogika založená na svobodě vyjadřování pomocí přirozených metod, aby tím připravila pomocné prostředí, materiál a techniky umožňující praktikovat přirozené, oživující a kulturní učení, způsobuje opravdovou psychologickou i pedagogickou nápravu.

6. Výzkum na bázi experimentu je první podmínkou našeho úsilí pro školní modernizaci na základě spolupráce.
   Na I.C.E.M. není ani katechismus, ani dogma, ani systém, kde bychom kohokoli nutili upsat se Moderní škole. Naopak organizujeme v rámci všech aktivních stupňů našeho hnutí permanentní konfrontaci myšlenek, výzkumy a zkušenosti. Udržujeme naše pedagogické hnutí v duchu principů, které jsme získali na základě zkušeností, a jejichž výsledek vzešel z našich tříd: konstruktivní práce jako nepřítel veškerého vyrušování, svobodná aktivita v rámci komunity, svoboda jedince vybrat si práci v rámci skupiny, zcela volná disciplína.

7. Pedagogové z I.C.E.M. jsou jedinými zodpovědnými lidmi co se týče orientace a využití jejich kooperativních snah.
   Tyto naše přátele drží na odpovědných postech pracovní potřeba s výjimkou veškerého dalšího motivu. Hluboce se zajímají o život spolku, pokládají ho za domov, pracovní místo, které je třeba živit úsilím, myšlenkami a jsou připraveni bránit ho před každým, kdo by chtěl poškodit společné zájmy.

8. Freinetovo hnutí se pečlivě stará o vztahy založené na sympatii a spolupráci se všemi organizacemi, které jdou podobným směrem.

Naším přáním je sloužit co nejlépe veřejné škole a uspíšit modernizaci vzdělávání, což zůstává naším cílem. Stále nezávisle nabízíme loajální a efektivní spolupráci všem laickým organizacím, které jsou angažovány ve stejném pomyslném boji, jako my.

9. Vztah členů I.C.E.M. k administrativním záležitostem.
   V rámci laboratoří, kterými jsou naše třídy, v centrech vzdělávání učitelů, na oblastních či národních stážích jsme připraveni podělit se o naše zkušenosti s kolegy proto, abychom se podíleli na modernizaci pedagogiky. Ale v našem zájmu je uchovat si svobodu pomoci, svobodu sloužit, kritizovat podle nároků, které plynou z kooperativních aktivit našeho hnutí.

10. Freinetova pedagogika je pedagogikou mezinárodní.
    Na principu spolupracujících skupin v pracovním procesu si dáváme za úkol vyvinout úsilí na mezinárodním poli. Náš internacionalismus je pro nás více nutností naší práce než vyznáním víry. Bez další propagandy než té, co je založena na našem entuziasmu, vytváříme Federaci mezinárodních hnutí Moderní školy (F.I.M.E.M), která nenahrazuje ostatní mezinárodní hnutí, ale působí na poli mezinárodním jako I.C.E.M ve Francii.

11. Pedagogické invarianty definované Célestinem Freinetem

Pedagogické invarianty byly publikovány v roce 1964 v útlé brožuře a jsou textem zcela neobvyklým. Jde o novou stupnici školních hodnot Freinetovy pedagogiky, která byla sestavena na bázi pedagogického zákona. Ačkoli svým rozsahem krátké, má toto dílo zcela výjimečné postavení mezi Freinetovými publikacemi. Je to syntéza metodologických východisek, na kterých Freinet vystavěl svoji pedagogiku. Autor knihu pojal jako návod, podle kterého se může pedagog postupně zdokonalovat nikoli v konkrétních výukových metodách École moderne, ale spíše v celkovém přístupu k výuce, dětem i k prostředí. Jestliže jsou Invarianty do dnešní doby centrem zájmu je to proto, že tvoří neoddiskutovatelné svědectví o zásadním významu, který Freinet přisuzoval praxi, jinak řečeno pracovnímu aspektu své pedagogiky.

(Pozn. Pojem Škola se záměrně v invariantách vyskytuje s velkým Š – je tím míněna tradiční škola se standardními učebními osnovami, škola, kde se učí „klasickou formou".)

Invarianta č. 1	Dítě je stejné jako dospělý.
Invarianta č. 2	Být větší neznamená povyšovat se nad ostatní.
Invarianta č. 3	Chování dítěte ve škole závisí na jeho psychickém a fyzickém stavu.
Invarianta č. 4	Nikdo, dospělý, natož dítě, nemá rád, když mu rozkazuje autorita.
Invarianta č. 5	Nikdo rád nesplývá s ostatními, neboť to znamená pasivně se podřídit vnějšímu řádu.
Invarianta č. 6	Nikdo nemá rád, když je přinucen dělat nějakou práci, i když mu tato práce nijak zvlášť nevadí. Donucení paralyzuje.
Invarianta č. 7	Každý si rád vybere svoji práci, i když tato volba pro něj nemusí být výhodná.
Invarianta č. 8	Nikdo nerad pracuje bezúčelně, když má jednat jako robot, tzn. činit věci či se přizpůsobovat myšlenkám vycházejícím ze systému, jehož není součástí.
Invarianta č. 9	Je třeba se motivovat k práci.
Invarianta č. 10	Konec scholastice.
Invarianta č. 10 b)	Každý jedinec chce uspět. Neúspěch je inhibitorem, ničitelem energie a entuziasmu.
Invarianta č. 10 c)	Ne hra, ale práce je pro dítě přirozená.

Invarianta č. 11	Normální způsob osvojování vědomostí není pozorování, vysvětlení nebo demonstrace - základní procesy Školy - ale pokusné zkoumání, které je přirozeným a všeobecným procesem.
Invarianta č. 12	Paměť, na kterou Škola klade takový důraz, je platná a důležitá jen když opravdu slouží životu.
Invarianta č. 13	Osvojování se neuskutečňuje tak, jak si někdy myslíme, tzn. učením se pravidlům a zákonům, ale pomocí zkušenosti. Učit se nejprve pravidlům a zákonům, v jazyce, umění, matematice, vědách, to je jako zapřahávat pluh před dobytek.
Invarianta č. 14	Inteligence není, jak hlásá scholastika, specifickou schopností fungující jako uzavřený okruh, nezávisle na ostatních životních elementech jedince.
Invarianta č. 15	Škola kultivuje jen abstraktní formu inteligence, která se mimo živou realitu vyznačuje prostřednictvím slov a myšlenek ukotvených v paměti.
Invarianta č. 16	Dítě nerado poslouchá výklad, když je vyučující za katedrou.
Invarianta č. 17	Dítě se neunaví činností, která jde ve směru jeho života, která je funkční.
Invarianta č. 18	Nikdo, ani dospělý, ani dítě, nemá rád kontrolu a sankce,které jsou vždy vnímány jako něco, co ubírá na důstojnosti, hlavně jsou-li prováděny veřejně.
Invarianta č. 19	Známky a porovnávání jsou vždy chybou.
Invarianta č. 20	Mluvte co nejméně je to možné.
Invarianta č. 21	Dítě nemá rádo práci v kolektivu, na jejímž základě by se muselo podřídit jako robot. Má rádo samostatnou práci nebo práci ve skupině, která je založena na kooperaci.
Invarianta č. 22	Řád a disciplína jsou ve třídě potřebné.
Invarianta č. 23	Tresty jsou vždy chybou. Jsou ponižující pro všechny a nikdy neslouží k dosažení cíle. Jsou jen nouzovým řešením.
Invarianta č. 24	Nový život ve škole je podmíněn školní spoluprácí, tedy tím, že účastníci vzdělávacího procesu včetně pedagoga budou tento život a školní práci organizovat.
Invarianta č. 25:	Přeplněnost tříd je vždy pedagogickou chybou.

Invarianta č. 26: Současná koncepce velkých školních celků má za výsledek anonymitu učitelů a žáků. Tato koncepce je chybná a je překážkou.

Invarianta č. 27: Demokracii zítřka připravujeme pomocí demokracie ve škole. Autoritativní režim ve škole nemůže vychovat demokraticky smýšlející občany.

Invarianta č. 28: Vychovávat lze pouze při zachování důstojnosti. Respektování dětí, které musí též respektovat své učitele, je jednou z hlavních podmínek obnovy školy.

Invarianta č. 29: Odezva odpůrců a společenské a politické reakce, jsou také invariantami, se kterými budeme, bohužel muset počítat, aniž bychom se jim mohli vyhnout či je ovlivnit.

Invarianta č. 30: Existuje také invarianta, která ospravedlňuje veškerá naše tápání a dodává našemu konání autentičnost: je to optimistická víra v život.

Na závěr je třeba dodat, že tyto invarianty jsou v originálním vydání doplněny o test, pomocí kterého si pedagog udělá obrázek o svém pedagogickém a psychologickém působení. Ke každé invariantě jsou přiřazeny 3 body v podobě výroků, na které si pedagog upřímně odpoví. Ke každému bodu je přidělena barva – červená, zelená a oranžová - a vybraný, pro něj nejvíce charakteristický bod vybarví podle zadaných barev. Pokud má zájem správně praktikovat Freinetovu pedagogiku, je třeba mít co nejvíce bodů zelené barvy. Na bodech, které vyšly s červenou barvou, je třeba neustále pracovat a eliminovat je postupně, tak aby vznikla alespoň rovnováha jen zelených a oranžových barev.

Př. K Invariantě č.4 „ Nikdo, dospělý, natož dítě, nemá rád, když mu rozkazuje autorita " jsou přiřazeny následující body:

- Ve Vaší třídě jste zavedli pedagogiku bez autoritativních příkazů. ZELENÁ
- Hledáte takové řešení v podobě kompromisu, abyste mohli jednat trochu autoritativně, ale zároveň svobodněji. ORANŽOVÁ
- V každém případě dáváte přednost autoritativním příkazům. ČERVENÁ

12. Aktuálnost Freinetovy pedagogiky v současnosti ve světě a v České republice

Materiální zabezpečení ve freinetovských třídách nikdy nezaostávalo za technologickým vývojem – bylo tomu v roce 1927 se zavedením rádia a kina do běžného života, přechod k faxu a Minitelu[37] pro přípravu meziškolní korespondence a v letech 1980 je to otevření webových stránek na Internetu freinetovskými školami. Nabízí se zde otázka ohledně aktuálnosti třídních a školních tiskáren. Navzdory jejich symbolickému zakládajícímu statutu, čelí konkurenci minipočítačů a malých tiskáren.

Mezi touto vyvíjející se pedagogikou a výzkumem ve vzdělání nepřevládá stejné nadšení pro modernitu. Fungování Freinetova hnutí v kolektivu vzdělanců zaručuje autonomní chod pedagogického výzkumu již po dobu delší než padesát let. Ujišťuje nás o tom mnoho článků: jsou podporou fungování kooperativního výzkumu v jejich pokusných fázích a ve fázích šíření.

Vztahy Freineta s akademickými výzkumnými institucemi nebyly nikdy jednoduché: můžeme zde takřka mluvit o pozici přitažlivost-odpudivost Freinetova hnutí tváří v tvář univerzitnímu světu (světu, od kterého ho odděluje sociální logika, hodnoty, způsoby poznání, světu, který dlouho hlásal trochu pohrdavý postoj vzhledem k „ těm primárním“).

Ve své podstatě je Freinetova pedagogika produktem „ základních odborníků“ . Mezi lety 1959 a 1962 měl mít vznik revue *Techniky života* za cíl prohloubit „ filosofické základy Freinetových technik „ a tím se mělo docílit sblížení s univerzitami. Nějaké změny nastaly, ale tato tendence byla trochu předčasná.

Od té doby se některé věci změnily – přístupnost na univerzity se zdemokratizovala a paralelně se vyvinula sociální identita nových pedagogů – výzkumníků na univerzitách, existuje více univerzit schopných podělit se o sociální a vzdělávací ambice Moderní školy. Humanitní vědy znásobily práci ve výzkumu vzdělávání (na základě vzniku univerzitní disciplíny „Věda o vzdělávání“ v roce 1967). Nakonec, od počátku osmdesátých let a ještě více od roku 1991, kdy vznikly IUFM[38], všichni vyučující absolvují univerzitní studia: pro stoupence Freinetovy pedagogiky dnešní generace už univerzita není cizí.

---

[37] Předchůdce Internetu ve Francii.
[38] Samostatné pedagogické instituty – ekvivalent pedagogických fakult v České republice.

Tato nová situace umožňuje existenci různých sítí oběhu informací mezi vzdělanci-kolektivem I.C.E.M. a světem akademického výzkumu, sítí, kudy proudí vědomosti nabyté výzkumem v rámci humanitních věd.

12.1 Šíření a vliv Freinetovy pedagogiky

Tříd a učitelů, kteří se hlásí k Freinetově pedagogice ve Francii, je menšina. Přesné vyhodnocení je těžké. V období mezi válkami Élise Freinet počítala rok od roku počet „ tiskařů", členů C.E.L. Od roku 1950 je těžké učinit stejné analýzy, protože struktura členů patřících k Moderní škole se podobá spíše pružnému hnutí, než tradiční organizaci. Z čeho vychází freinetovský pedagog? Zavádí ve své třídě několik pedagogických prvků a technik, které už zde byly zmíněny, je členem jedné ze sítí I.C.E.M. nebo má blízko k této síti. Principy Freinetovy pedagogiky mají občas vliv na oficiální školství – zde jsou míněny oficiální směrnice z července roku 1989 ministra Jospina, na základě kterých má žák být v centru vzdělávacího systému. Louis Legrand, který byl jedním z hlavních reformátorů této školy v sedmdesátých letech, nastínil výčet těchto vlivů k příležitosti stého výročí narození Célestina Freineta:

„Pro toho, kdo zažil vývoj francouzské pedagogiky po dobu čtyřiceti let, je jasné, že Freinet a jeho hnutí zanechali stopy v oficiálních textech, i přesto, že ve Francii explicitní odkaz není nikdy prezentován, jak by měl. Ony stopy jsou zvláště viditelné na primárním stupni školství v podobě důrazu kladeného na komunikaci. Oproti tomu sekundární stupeň školství víceméně vlivu hnutí unikal."

Na počátku šedesátých let vznikly tzv. přechodné třídy na francouzském druhém stupni základních škol, aby se sem zařadili žáci s nesnázemi v učení (žáci pocházející nejčastěji z nižších vrstev). Právě oficiální instituce se pro tyto třídy široce inspirují myšlenkami Freinetovy pedagogiky a I.C.E.M. se podílí na vzdělávání prvních vyučujících pro tyto třídy na základě impulzu samotného Célestina Freineta.

Co se týče šíření pedagogiky v zahraničí, Freinetova pedagogika je a byla velmi známá, protože nejčastěji pomáhala zprostředkovat výměnu četných písemností.

Překlady Freinetových článků a děl o jeho pedagogice do mnoha jazyků jsou toho příkladem: do španělského jazyka (publikace ve Španělsku, v Mexiku, v Argentině a na Kubě), katalánštiny, do německého jazyka, italského jazyka, do portugalštiny (v Portugalsku a v Brazílii), anglického jazyka, polského jazyka a v menší míře i do japonštiny, dánštiny, maďarštiny atd.

Mnoho zemí v Evropě s Freinetem a jeho hnutím uskutečňovalo výměny korespondence již od samého počátku. Například v Belgii (Freinet se znal s Ovidem Decrolym, a velmi brzy s Jeanem a Lucianem Mawetovými začal vyměňovat korespondenci v rámci škol po kongresu v Nice roku 1932; tato korespondence byla posléze knižně vydána v období mezi světovými válkami) hnutí působí jak ve vlámské, tak ve frankofonní části země.

Ve Švýcarsku Freinet udržoval vztahy s Institutem Jeana Jacqua Rousseaua v Ženevě a s významnými pedagogy – Ferriérem, Dottrensem a Piagetem. V dnešní době švýcarské freinetovské skupiny platí za nejvíce aktivní a nejlépe organizované.

Historické vztahy Freineta se Španělskem a Katalánskem jsou známé od dvacátých let, stejně tak jako jeho vztahy s Portugalskem. Tyto vztahy se ještě více posílily v době boje proti fašistickým diktaturám. Překlady díla do španělštiny a portugalštiny usnadnily šíření myšlenek hnutí do Latinské Ameriky. Politický exil španělských republikánů Herminia Almendrose[39] na Kubu a Josého de Tapia do Mexika, zastánců Freinetovy pedagogiky, byl rozhodujícím mezníkem šíření Freinetova hnutí do tohoto koutu světa.

Co se týče Itálie znají Freinetovy koncepce ve frankofonní části Val d´Aoste, v germánské části Jižního Tyrolska a v oblasti Turína.

V Německu byla Freinetova pedagogika praktikována nejprve v jihozápadní oblasti země. Vzdělávací aktivity se uskutečňují na bázi hnutí Moderní školy. Je třeba dodat, že freinetovské třídy a sítě spolupráce existují i v severských zemích Evropy.

[39] Herminio Almendros byl zakladatelem Freinetovy školy v Barceloně roku 1937 a v roce 1939 odešel do azylu na Kubu v momentě nastoleni Frankova režimu po výhře ve španělské občanské válce.

Mimořádně dobré vztahy už dlouho existují i s Polskem. Freinetovy myšlenky byly známé v tehdejším Sovětském svazu, ale zájem země o tuto pedagogiku zanikl po druhé světové válce. Nicméně se v dnešním postkomunistickém kontextu nově v Rusku a v Rumunsku obnovuje zájem o Freineta.

Freinetova pedagogika je také dobře známá v Japonsku, kde existuje skupina Moderní školy a v roce 1998 se zde konalo Mezinárodní setkání příznivců Freinetovy pedagogiky. Japonský vzdělávací systém je odlišný od evropského, a to v těchto bodech: je místem silných rozporů mezi koncepcí dětství, pečlivé k vyjadřovacím aktivitám a pozorné k procesu zrání (koncepce, jež schvaluje praktiky Freinetovy pedagogiky) a mezi naléhavým sociálním nátlakem, který tíží sekundární a terciární stupeň školství, tak jako rodinné vzdělávací strategie (nátlak způsobený praktikami zcela protikladnými od Freinetovy pedagogiky) a přesto i v této vzdálené zemi se Freinetova pedagogika těší velkému úspěchu.

12.2 Podněty k inspiraci pro uplatnění Freinetovy pedagogiky

Je nasnadě položit si otázku, proč se Freinetova pedagogika v plné míře nedostala do podvědomí české společnosti, když pro mnohé světové země je dodnes ve vzdělávání důležitým přínosem. Můžeme se domnívat, že to mohlo být způsobeno nedostatečným přístupem k informacím o Célestinu Freinetovi nebo přílišnou technickou náročností realizace jeho pedagogických metod. Dalším důvodem, který mne v této souvislosti napadá, mohla být po roce 1989 jistá konzervativnost ve školství a pomalý přístup české společnosti měnit již stabilní a osvědčené vzdělávací systémy. Nicméně je patrné, že bezděky jsou některé principy uplatňovány i v českých školách (např. vydávání školních časopisů, meziškolní korespondence), a že se o Freinetovskou pedagogiku začíná zajímat širší pedagogické okolí. Důkazem je Konference pražských učitelů s názvem „ Podněty ke konstruktivistickému pojetí výuky, nejen z pedagogiky C.Freineta " uspořádaná v Praze v dubnu roku 2006, kde se učitelé mohli na základě seminářů vedených belgickými lektorkami z tamní freinetovské školy důkladně seznámit s principy freinetovské pedagogiky.

Koncepce a metody, na kterých Célestin Freinet staví svoji inovativní pedagogiku, by mohly být pro některé učitele zdrojem inspirace. Podnětů inspirace je mnoho, ale některé z nich jsou hůře realizovatelné, například školní tisk či okolní prostředí školy vybízející k praktickému poznávání přírody. Školní tiskárna byla v době, kdy ji Freinet používal pro své vyučování, menší krabička, kam se sázela jednotlivá písmena. Právě toto kladení písmen usnadňovalo dětem volně se seznamovat s písmeny a naučit se abecedu netransmisivní formou. V době technického pokroku si ale nejsem jistá, zda by pro děti tato forma tisku měla stejnou hodnotu, jako pro děti ve freinetovských školách. Možná by se ale dala technika tisku přizpůsobit dnešnímu technickému pokroku, mohla by se například použít nějaká poloautomatická tiskárna a děti by na jejím základě mohly své texty tisknout a zařadit třeba do školního časopisu.

Pokud jde o meziškolní korespondenci, sama jsem si kdysi na základní škole dopisovala s jednou francouzskou dívkou. Tehdy jsme měli dopisování víceméně za úkol, jelikož naše škola pořádala studentskou výměnu s francouzskou školou. Vyměnily jsme si asi 2 dopisy a poté jsme se osobně setkaly v Praze i ve Francii, právě na základě výměny. Myslím si, že dnes už by se tato situace řešila asi e-mailem, jelikož je to rychlejší prostředek komunikace. Psaní dopisů i jejich výměna může být pro žáky zpestřením, pokud jsou motivováni a mají radost tvořit a touto formou si vyměňovat informace. Pokud ale vezmeme v úvahu, jak rychle dnes děti vyspívají a jak rychle získávají dovednosti v oblasti počítačových technologii, obávám se, že by technika ručního tisku pro psaní dopisů byla vhodná jen pro některé žáky. Na druhou stranu, pokud by se technika meziškolní korespondence modernizovala a výměna korespondence mezi školami se uskutečnila na základě použití e-mailu, vytratil by se z ní, podle mého názoru, kooperativní a kreativní duch.

Jak jsem již zmínila dříve, pokud máme zájem uplatnit Freinetovu pedagogiku celistvě a doslova podle myšlenek Célestina Freineta, měli bychom školu přizpůsobit takovému přirozenému prostředí, které by dítě obohacovalo a pomáhalo mu, aby samo postupně na základě experimentování formovalo svou osobnost. Tímto přirozeným prostředím je dle Freineta příroda, sepětí člověka s přírodou. Tato důležitá zásada je ale bohužel obtížně realizovatelná ve velkých městech. Proto si myslím, že důsledkem urbanizace a úbytkem zelených ploch ve městech je to, že málo škol je prohlášeno za výhradně freinetovské. Tyto školy se

mohou prohlašovat pouze za školy s uplatněním principů Freinetovy pedagogiky, jelikož nesplňují všechny podmínky pro to, být čistě freinetovské.

Technika volného textu je určitě velmi zajímavý prvek, který by mohl obohatit české třídy. Jak zjistila studentka Petra Škvorová na základě výzkumu ve škole na Praze 4, volný text by mohl být přínosem pro české třídy, jelikož děti baví, rozvíjí jejich tvůrčí schopnosti a učí je vzájemné toleranci.

Osobně bych chtěla vyzdvihnout přínos práce s Freinetovými pracovními složkami, o nichž se zmiňuji v následující kapitole. Na základě vlastní zkušenosti jsem se přesvědčila, že Freinetovy složky jsou velmi efektivní metodou ve vyučování. Pokud by byly dostupné v překladu v českém jazyce, myslím si, že by pomohly mnoha třídním kolektivům. Složky zohledňují individuální tempo učení každého žáka a jsou koncipovány velmi zajímavou a zábavnou formou. Jsou zpracovány efektivně s ohledem na školní kurikulum, a přitom při práci žák může postupovat v učení podle svého výběru. Myslím si, že Freinetovy složky by se mohly osvědčit například u dětí se specifickými poruchami učení nebo dětem ve speciálních, zvláštních i pomocných školách, samozřejmě pokud by se obsah přizpůsobil schopnostem dětí. Tím, že se dá práce se složkami pojmout kooperativně i individuálně, může si učitel dle potřeby zvolit jakou formou nechá děti pracovat. Pokud to situace vyžaduje, může se více věnovat žákům, kteří mají nějaký problém a ostatní nechat pracovat ve skupinách.

Pro žáky je důležité, aby se cítili respektováni. Z tohoto důvodu je přínosná metoda plánování učiva a úkolů, kdy si žák svobodně určí, jakému okruhu učiva se bude věnovat. Vzbudí to v něm pocit důležitosti, pocit, že je respektován a zároveň tím, že si sám volí, je i za svou volbu odpovědnější.

Velikým plus ve vyučování může být i zavedení třídních rad pravidelně jednou týdně. Cílem na těchto radách je, tak jak jsou pojaty v rámci Freinetova vyučování, řešit různé školní a třídní situace a také otevřeně hovořit o jakýchkoli problémech. Myslím si, že pravidelná třídní setkání a povídání s učitelem jsou prevencí proti třídním neshodám, napomáhají sdružovat kolektiv, vážit si druhých pro jejich názory a umět vyjádřit a formulovat své myšlenky. Proto by jejich zavedení do vyučování mohlo být velkým přínosem jak pro třídní kolektiv, tak pro učitele.

13. Případová studie - Praktické využití prvků Freinetovy pedagogiky ve francouzské škole

Ve Francii existuje asi stovka škol zcela freinetovského typu. Přibližně další stovka škol aplikuje jen některé prvky Freinetovy pedagogiky, ale přesný seznam těchto škol neexistuje. Stoupenci I.C.E.Mu si vybrali jako své pole působnosti transformaci veřejného školství, i se všemi omezeními, která to obnáší. Tito představitelé se snaží rozvinout pedagogické skupiny na všech úrovních, od mateřských škol po univerzity. Pokud má rodič zájem přihlásit své dítě do nějaké z freinetovských škol, tak může za pomoci územních správních skupin navázat kontakt s pedagogy Freinetovy pedagogiky. Nestačí ale pouze znát jednu třídu, nebo dokonce celou školu, abychom sem mohli zapsat své dítě, musíme mít štěstí, aby počty dětí ještě nebyly naplněny - jelikož přeplněnost tříd Freinetově koncepci nevyhovuje.

V únoru 2007 jsem si zařídila a absolvovala stáž na základní škole Tourtille v Paříži (ve čtvrti Belleville), kde se aplikují některé z principů Freinetovy pedagogiky. Stáž pro mne byla velmi přínosná už jen z toho důvodu, že škola patří do tzv. sítě škol Z.E.P. (Zone d´éducation primaire), které se většinou nacházejí na pařížských předměstích a navštěvuje je různorodé spektrum žáků, převážně z řad imigrantů rozmanitých národností. Je nutno dodat, že žáci ze škol Z.E.P. mnohdy pocházejí z početných a sociálně slabších rodin a škola je pro ně často jediným prostředím poskytujícím jistotu a zázemí. Radnice každé čtvrti, ve kterých se tyto školy nacházejí finančně přispívá na vzdělávání žáků ze sociálně slabšího zázemí v závislosti na příjmech rodičů (například z velké části hradí školní pomůcky, obědy nebo školy v přírodě). Ráda bych upřesnila, že školy Z.E.P. navštěvují i děti z rodin francouzského původu, neboť ve Francii, víc nežli u nás, platí princip spádovosti, takže každý posílá své dítě do školy v místě svého bydliště. V případě zájmu o navštěvování jiné školy lze na radnici podat žádost, která může, ale nemusí být schválena. Škola Tourtille je malá a zahrnuje pouze první stupeň základního vzdělávání, po pěti letech odcházejí děti na tzv. collège, která je navazujícím druhým stupněm základního vzdělávání.

Stáž jsem absolvovala u paní učitelky Céline Vallée ve třídě CM2, což je ekvivalent naší páté třídy na základní škole. Ve třídě bylo 20 dětí – převážně afrického, arabského a čínského původu.

První věc, která mě zaujala, bylo to, že děti svým vyučujícím zásadně tykají a jmenují je křestním jménem. Na této škole má každý vyučující jednu třídu, kterou vede pokud možno od počátku školní docházky, ale není to pravidlem. Vyučující učí ve své třídě všechny předměty včetně anglického jazyka, vyjma hudební výchovy a tělocviku. Ve třídě CM2 jsou lavice uspořádány v kooperativním duchu – tzn. žáci sedí ve skupinkách po šesti (tzn. 2 lavice sražené k sobě do obdélníku) naproti sobě.

Žáci přicházejí do školy každý den v 8.20, kdy se shromáždí na dvoře a odtud si je odvede do třídy. Přestávky mají žáci od 10.00 do 10.30, od 12.00 do 13.30 a od 14.30 do 15.00, vyučování končí v 16.00. Výuka je dlouhá z toho důvodu, že se ve Francii nevyučuje ve středu, ale zato každou druhou sobotu se vyučuje dopoledne od 8.30 do 12.00.

Zde uvádím pro názornost rozvrh hodin třídy CM2 paní učitelky Céline Vallée:

	8.30-10.00	10.30 – 11.00	11.00 – 12.00	13.30 - 14.30	15.00 - 16.00
Pondělí	DĚJINY + ZEMĚPIS			LITERATURA	HUDBA
Úterý	POČÍTÁNÍ bez kalkulaček+ ANGLIČTINA	MATEMATIKA	LITERATURA	VÝTVARNÁ DÍLNA	SAMOSTATNÁ PRÁCE FREINET
Čtvrtek	POČÍTÁNÍ bez kalkulaček + ANGLIČTINA	MATEMATIKA	LITERATURA	VĚDY / SPORT	DĚJINY+ ZEMĚPIS
Pátek	SPORT	MLUVNICE, GRAMATIKA, SLOH		SAMOSTATNÁ PRÁCE FREINET	LITERÁRNÍ TAJEMSTVÍ
Sobota	TŘÍDNÍ RADA	VĚDY	MATEMATIKA		

Zaujalo mne zahájení vyučování, kdy učitel pustí 3 písně, z nich vždy jednu cizojazyčnou a všechny tři písně se s dětmi každý den učí, vždy od jedněch prázdnin k druhým (zde je nutno poznamenat, že francouzští školáci mají během školního roku více prázdnin než čeští školáci). Po každých prázdninách si děti společně vyberou tři nové písně. Není to součást hudební výchovy, ale úvod nového společného vyučovacího dne.

Zajímavá byla hodina zeměpisu, děti se učily rozdíl mezi Evropou a Evropskou unií, pracovaly samostatně, bylo vidět, že mají o mnoha věcech přehled. Když si učitelka začala s dětmi povídat o novém tématu, rozdala jim kopie článku se základními daty o Evropské unii a mapy a nechala jim čas na to, aby si mapy lepily do sešitu a vybarvovaly a popsaly. Vyučující mne také zapojila do hodiny a využila toho, že se děti nikdy nesetkaly s Čechem, a proto dala dobrovolníkům již předem za úkol, aby vymysleli otázky pro interview se mnou. Bylo to pro mne překvapení, když učitelka uvedla novou aktivitu slovy: „ Povězte mi, jakým způsobem si zapisují studenti poznámky na střední škole?"... „ Studenti nepíší celé věty, ale jen si zapisují to nejdůležitější a formou zkrácených poznámek"... „ Vidíte, že máte před sebou vzácného hosta až z České republiky a ti, co si připravili otázky, se budou ptát a ostatní si z odpovědí, které uslyší, budou dělat poznámky " .....

Odpovídala jsem na velmi zvídavé a chytré otázky a všichni si pečlivě dělali heslovité poznámky. Když už byly otázky vyčerpány, byl dětem zadán úkol, aby doma podle těchto heslovitých odpovědí samy vytvořily věty a souvětí, aby celek dával souvislé vyprávění.

Učitelka má velmi těžký úkol, jelikož má v kompetencích výuku cizího tj. anglického jazyka. Dozvěděla jsem se, že v současné době všichni vyučující na škole procházejí dlouhodobým školením, jak učit anglický jazyk na bázi freinetových principů na prvním stupni základních škol.

Nový přístup a metodu vyučování jazyka se pokusím popsat na příkladu hodiny angličtiny: děti se učí nová slovíčka týkající se oblečení (fáze seznámení se s novým pojmem), vyučující ukazuje obrázek a foneticky vysloví slovíčko, které po ní děti po opakují, nevysloví ho však jednou, ale několikrát, různou silou hlasu, různou intonací, různým tempem a děti se snaží dodržet stejnou intonaci a sílu hlasu jako vyučující (fáze seznámení se s pojmem a osvojení pojmu). Podle mého názoru je to pro děti zábavnější a jedno slovo, které slyší v různých formách, je pro ně lépe zapamatovatelné. Poté opakování těch samých slovíček pokračuje názorně, když děti samy ukazují a komunikují, co mají na sobě za oblečení.

Třetí fází ukládání slovíček do paměti je, že vyučující rozdá nakopírované archy se slovíčky, kde je jak obrázek, tak slovo v angličtině a děti vystřihují, lepí a vybarvují v sešitě tatáž již osvojená slovíčka. Když všichni skončí se stříháním, jeden žák se iniciativně ujme odpadkového koše a obejde s ním celou třídu, aby sem mohli všichni vyhodit odstřižky.

Co se týče hodnocení, každé tři týdny se píše opakovaci test a po každém trimestru je třeba vyplnit tzv. Livret scolaire, což je osobní hodnocení žáka, kde jsou do detailu rozepsány desítky kompetencí ohledně každého předmětu (např. u matematiky: „ umím násobilku 10ti ", u francouzského jazyka: „ umím vyjmenovat všechny typy zájmen " atd.) a u každé kompetence jsou dvě kolonky – jedna pro žáka, jedna pro učitele. Žák se ohodnotí sám do své kolonky barevně – zelená znamená, že má danou kompetenci osvojenou, žlutá znamená, že je potřeba ještě dovednost a znalost procvičovat a červená znamená, že danou kompetenci žák osvojenou nemá. Na stejném principu hodnotí každého žáka a každou kompetenci učitel, což je pro něj velmi časově náročné a trochu nepraktické. Dítě má na konci každého trimestru v Livret scolaire slovní hodnocení učitele.

13.1 Freinetovy pracovní složky a jejich použití ve třídě

Nejdůležitější a nejpřínosnější hodinou pro mě byla samostatná práce s Freinetovými složkami. Freinetovy složky jsou oficiálně vydávané soubory pracovních listů. Tyto pracovní listy jsou zařazeny do složek a každá složka odpovídá jedné úrovni žáka. Pracovních listů je v každém souboru průměrně 60, jsou číslované pro snadnou orientaci a obsahují různé typy úkolů, textů zaměřených na počítání, pochopení textu, literární odkazy, vědu, umění i na orientaci v každodenním životě. Žáci začínají na stejné úrovni, a tím, že každý pracuje jiným tempem, tak se brzy jejich úrovně odliší. Na tuto samostatnou práci dětí má učitelka k dispozici pedagogického asistenta, který je zde, aby pomáhal dětem v případě obtíží. Složky úrovní jsou rozděleny od nejjednodušší k nejsložitější takto:

- pro předškolní stupeň : 1, 2, 3, CP
- pro primární stupeň: A1, A2, A3, B1, B2, B3, C1, C2, C3, D1, D2, D3

Žáci zapisují výsledky z každého pracovního listu do oficiálních archů, které si lepí do sešitů.

V momentě, kdy vypracují jeden arch, jdou k učiteli, který podle korekčního archu vyhodnotí správnost odpovědi žáka. Pokud žák správně vypracoval pracovní list, pokračuje v dalším.

13.2 První práce se složkami

Aplikace Freinetových pracovních listů znamená pro učitele velmi pečlivě nastudovat celou strukturu a jejich používání ve třídě. Dětem musí být jasné, jak mají postupovat při práci se složkami, a tak je potřeba vytyčit alespoň základní pravidla. První kroky při prezentaci Freinetových listů žákům jsou následující:

- společně s žáky projít ukázkový list a vysvětlit jim koncept,
- společně si ukázat, co představuje přední a co zadní strana listu,
- sledovat zadání pokynů a pochopit jejich význam,
- osvětlit, jak zaznamenávat správné odpovědi a jaká pomůcka k tomu slouží,
- vysvětlit použití archů, kam se zaznamená již odvedená práce

Až po důkladném vysvětlení a přesvědčení se o tom, že žáci pochopili podstatu práce se složkami může vyučující začít s hodinami autonomní práce. Poté už jen chodí od skupinky ke skupince, či od jednotlivce k jednotlivci a pomáhá při obtížích, které se naskytnou. Tuto autonomní práci je možno též využít k práci s žákem vyžadujícím více péče a více pomoci od pedagoga.

Práce se složkami může mít několik forem:

- žák pracuje s jedním listem,
- žák pracuje s více listy,
- skupina žáků pracuje s jedním listem,
- skupina žáků pracuje s více listy.

Po dokončení jednoho úkolu žák napíše odpověď do archu odpovědí a jde za vyučujícím, který mu zkontroluje správnost odpovědi. V případě, že je odpověď nesprávná, musí se žák vrátit k listu a najít správnou odpověď. V případě správně vypracovaného úkolu žák pracuje s dalším listem. Je důležité poznamenat, že je jen na učiteli, zda nechá všechny žáky pracovat se složkami se stejným zaměřením, např. matematikou nebo zda nechá libovolně žáky vybrat složku s tématem, s jakým chtějí momentálně pracovat.

Pro učitele je také důležité mít přehled o tom, který žák pracuje na jaké úrovni v daném předmětu, např. formou jmenného seznamu vyvěšeného ve třídě, kam si samy děti zapisují své dosažené úrovně.

Jak již bylo řečeno výše, žák nepracuje přímo do listů, ale do speciálních tabulek, které má nalepeny v sešitě – je to důležité proto, aby se žák naučil formulovat svoji odpověď, místo vyplňování vynechaných slov. Dále tento systém také zaručuje to, že jsou listy v zachovalém stavu a dlouhodobě slouží mnoha žákům.

Jelikož se mnoho pedagogů obává zavést samostatnou práci se složkami, protože by to mohlo vést k nadměrnému hluku a nepořádku ve třídě, již od počátku je potřeba vymezit určitá pravidla pro účelnost práce. Pro názornost uvádím některá z nich:

- nebudeme vyrušovat dospělého, který právě pracuje s jinou skupinkou
- budeme se svými kamarády mluvit potichu
- bez hluku se pohybujeme po třídě, když si jdeme pro nové listy
- z knihovny si vezmeme knihu, pokud jsme ukončili svoji práci

Ve školách s celistvě aplikovanou Freinetovou pedagogikou se v tomto duchu (tj. se složkami) pracuje neustále, každé pondělí si společně žáci vytyčí úkoly, které mají samostatně splnit celý následující týden. Vyučující jim připraví celotřídní plán práce a každý žák se do něj zapíše. Ti, kteří nestihli nějaké aktivity z předchozího týdne, pokračují v jejich vypracování následující týden.

Když se znovu vrátím ke třídě CM2 Céline Vallée, chtěla bych doplnit ještě další typy pracovních složek, které jsou buď oficiálně freinetovského typu nebo které si sama učitelka vytvořila. Jedná se o následující složky:

- ❖ Složka četby – na základě četby a pochopení textu žák odpovídá na otázky (viz příloha č. 5 - 10)
- ❖ Složka počítání nazpaměť – jsou zde uvedeny příklady řazené podle složitosti, které je potřeba vyřešit bez použití kalkulačky
- ❖ Složka problémových úloh v matematice – obsahuje různé typy úloh, jednotlivé stupně složitosti jsou odděleny barevně, k tomu je vytvořena složka správných odpovědí, kde si dítě samostatně po ukončení aktivity kontroluje správné odpovědi

- Složka geometrických úloh – spočívá v reprodukci geometrických obrazců podle vyznačeného postupu, např. rýsování trojúhelníka rovnoramenného, kružnic atd. (viz příloha č.12)
- Složka lexikologická s použitím slovníku – obsahuje pracovní listy, které slouží k nacvičení třídění slov podle abecedního pořádku s cílem naučit žáky orientovat se ve slovníku, a také se zde procvičuje cit pro jazyk, tvoření slov (předpona, kořen, přípona) a vnímání jazyka z hlediska gramatiky.
- Složka obrázků – zde se jedná o velmi zajímavou práci vytváření textu na základě obrazového podkladu. Ve složce je několik desítek listů, na kterých jsou různé ilustrace nasbírané z novin, časopisů pro mládež, umělecké reprodukce konkrétního i abstraktního zaměření a žák má na základě podkladu, který si sám vybere, vytvořit literární dílo – prozaické, poetické nebo zkrátka jen popsat, jak na něj obrázek působí, jaké má při jeho vnímání asociace atd. Hlavním smysl této aktivity spočívá v autonomii vlastní práce, která je dítěti nabídnuta, v rámci určité časové pružnosti. Spočívá také v řízení časového prostoru učitele v rámci diferencované pedagogiky, kdy může každému žáku jednotlivě pomoci v jeho vývoji. Děti si váží těchto momentů, kdy si můžou samy řídit svou práci svobodným vytyčením cílů rychlosti a úspěšnosti. Jedná se o samostatnou práci, která je zaměřena na písemnou produkci a na jejím konci se dítě hodnotí formou autokorekce. Jaký je přesný plán práce:
  - Napsat deset slov, která se vztahují k ilustraci bez gramatických chyb; k tomu slouží všechny dostupné pomůcky: slovníky, alba, romány, dokumentace, encyklopedie, sešity..... Cíl: naučit se psát bez gramatických chyb s použitím různých zdrojů.
  - Použít 1 nebo více slov ve větě, která popisuje ilustraci.
    Cíl: opětovně použít vymyšlená slova ve větě, kde pravopisné problémy již nevzniknou z lexikálního hlediska, ale z hlediska gramatického.
  - Vymyslet titulek/nadpis k ilustraci s použitím nebo bez použití charakteristických slov.
    Cíl: naučit se pojmenovat ilustraci s použitím obsažných a stručných postupů.
  - Napsat krátké vyprávění vztahující se k ilustraci.

Cíl: naučit se psát krátký text s respektem k jednoduchému zadání a s využitím slov vztahujících se k ilustraci.

Pro žáky, kteří jsou více motivovaní lze, aktivitu obohatit tím, že jim lze zadat úkol v podobě vytvoření básně vztahující se k vybrané ilustraci.

❖ Sešit s názvem „ Má literární tajemství " – je to sešit osobních zápisků o objevených, přečtených, prostudovaných, oblíbených knihách ve vyučování i mimo ně. (viz přílohy č.13 a č.14)

Co by se v sešitě mělo objevit na prvních horních řádcích:

- Nadpis
- Jméno autora
- Jméno ilustrátora
- Vydavatel
- Edice

Potom je třeba vybrat z těchto možností:

1. Pracovní zápis, v jehož rámci žák může:
   - popisovat postavu (kdo to je, co dělá, co ji dělá zajímavou, co si o ní žák myslí, co by žák dělal na místě této postavy, popsat ji pomocí přídavných jmen atd.)
   - zaznamenat otázky, které ho napadají při čtení knihy (o postavách, o historii, o knize....)
   - kritizovat (vyjádřit co se žákovi na knize líbilo a co méně)
   - zaznamenat slovo, větu, pasáž a vysvětlit, proč si ji vybral
   - napsat proč se mu líbilo pracovat s knihou

2. Invenční psaní spočívající v následujících aktivitách:
   - Napsat akrostych, což je typ básně, která se skládá např. z iniciálů titulu knihy, z písmen jména určité postavy, ze písmen slova tvořícího název knihy.....
   - Hrát si se slovy – napsat 10 až 20 slov, která souvisí s obsahem knihy a vytvořit z nich báseň, povídku, atd.....
   - Hrát si na popletená slova – spočívá v tom, že si žák vybere jednu pasáž z knihy a baví se tím, že některá slova nahrazuje jinými zkomolenými slovy.

3. Osobní tvorba

Já a kniha. Zde může žák napsat více osobní text, přidat svou osobní zkušenost:

- týkající se pasáží, které mu naháněly strach, které mu evokovaly vzpomínky, sny nebo noční můry
- týkající se postavy, se kterou se žák identifikoval
- týkající se jeho pocitů (radost, strach, smutek....) při čtení knihy
- týkající se ostatních knih, které žák četl, a které mu připomněly tuto knihu
- napsat vše, co ho v souvislosti s knihou napadlo

Začátky vět: žák si může pomoci následujícími větami

- Všiml jsem si, že ...
- Nerozumím tomu, proč ...
- Byl jsem ohromen ...
- Ptám se sám sebe, jestli ...
- Doufám, že ...
- Byl jsem překvapen, že ... atd.

Písemná tvorba by měla být doplněna ilustrací v podobě vlastních obrázků, koláží z fotokopií z knihy, koláží jakýchkoli souvisejících obrázků nebo souvisejících slov.

Vraťme se ke složce četby a samostatné práci s četbou. Děti vstupují na každý stupeň cyklu primárního stupně vzdělávání s různými úrovněmi čtení, podle toho jak byla organizována výuka čtení v předchozím ročníku. Fakt, že někteří rodiče nemluví francouzsky, rozdíly ve vyspělosti dětí ve třídě stejné věkové kategorie, sociální rozdíly, rozdíly na úrovni emoční, to vše jsou faktory nerovnosti v prostředí školy, stejně tak jako v jiných prostředích. Je proto potřeba umět zvládnout tuto heterogenitu. Kolektivní výuka čtení tudíž nenapomáhá individuálnímu vývoji podle osobního rytmu každého žáka, a proto je výhodné pracovat v malých skupinkách a zaměřit se na různá témata. Díky přizpůsobeným pomůckám a technikám, může mít dospělý snadnější přehled o rozdílných úrovních. Může naslouchat každému dítěti. Může se ptát, pochopit lépe interpretační chyby, lépe pochopit nejistotu a na základě toho lépe vést dítě procesem učení.

V rámci třídního rozvrhu je třeba vymezit časový úsek dílny samostatného čtení (s použitím Freinetovy složky čtení), nejlépe dvakrát týdně nebo podle potřeby i po celý týden. Co se týče rozvrhu práce jsou možné dvě varianty: buď se na jedné a té samé aktivitě pracuje ve skupinkách (složka čtení), nebo každá skupinka pracuje na jiném zadání a za pomoci různých podpůrných prostředků.

Praxe mi nabídla pohled do méně tradiční francouzské školy a získala jsem tak velikou zkušenost v tom, jak lze vybrané techniky Freinetovy pedagogiky – konkrétně práci s Freinetovými složkami - využít v běžném vyučování. Pracovní listy jsou velmi dobrou technikou, která při vzdělávacím procesu zohledňuje individuální rytmus učení každého žáka. Dá se říci, že díky rozmanitým pracovním složkám je žák ušetřen nudy a stresu, jelikož má možnost si zvolit, co ho v daném momentě nejvíce baví. Žák není nucen pracovat s jednou složkou, ale má-li zájem, může je libovolně kombinovat. Je důležité poznamenat, že tato technika není časově náročná na přípravu a samotné složky jsou velmi dobře metodicky pojaty.

Momenty strávené ve škole Tourtille mi dokázaly, že Freinetovy metody jsou vhodné a efektivní při práci s problematickými skupinami žáků (nepozornými, hyperaktivními, ze sociálně znevýhodněných rodin atd.). Přesvědčila jsem se také o tom, že každý vzdělávací proces potřebuje předem jasná pravidla. Záměrem pedagogiky, kde je kladen důraz na samostatnost a tvořivost, je nastavit taková pravidla a řád, které by byly adaptované vzhledem k potřebám každého žáka.

14. Díla Célestina Freineta a Élise Freinet

Na závěr zařazuji kompletní seznam knižních publikací Célestina Freineta a Élise Freinet:

Freinet, Célestin. *L´École moderne française*. Gap: Editions Ophrys, 1945

Freinet, Célestin. *Le journal scolaire*. Montmorillon (Vienne): Editions Rossignol, 1957

Freinet, Célestin. *Essai de Psychologie sensible*. Neuchâtel: Delachaux & Niestlé, 1966

Freinet, Célestin. *Souvenirs d'enfance* (nevydané). Amis de Freinet. č.11. 1972

Freinet, Elise. *L'École Freinet: Réserve d'enfants*. Paris: PCM/Petite Collection Maspero, 1977

Freinet, Elise. *L'itinéraire de Célestin Freinet*. Paris: Petite bibliothèque Payot, 1977

Freinet, Célestin. *Pour l'école du peuple*. Paris: François Maspero, 1977

Freinet, Célestin. *L'éducation du travail*. Neuchâtel: Delachaux & Niestlé, 1978

Freinet, Célestin. *La santé mentale de l'enfant*. Paris: François Maspero, 1979

Freinet, Elise. *Freinet, Ferriére et l'école moderne*. Vers un monde fraternel. č.1O. Říjen 1979

Freinet, Elise. *Naissance d'une pédagogie populaire*. Paris: PCM/Petite Collection Maspero, 1981

Freinet, Célestin. *Oeuvres pédagogiques*. Paris: Editions Seuil, 1994

Svazek I. L'éducation du travail (1942-1943)
Essai de psychologie sensible (1950)

Svazek II: L' école moderne française (1943)
Les Dits de Mathieu (1946 – 1954)
Méthode naturelle de Lecture (1961)
Les Invariants pédagogiques (1964)
Méthode naturelle de Dessin (1951)
Les Genèses (1953 – 1964)

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo na základě zdrojů ze zahraniční literatury podrobně informovat o životě, myšlenkách, principech a přesvědčeních Célestina Freineta, který celý svůj život tvořil a zdokonaloval pedagogiku, jež byla ve své době pokroková. I přes mnohé překážky a těžké válečné období se celý život usilovně věnoval dětem a pomáhal formovat jejich osobnost na základě své pedagogické koncepce oproštěné od jakýchkoli autoritativních tendencí. Hlavním cílem Célestina Freineta bylo vytvořit takovou pedagogiku, která bude orientována na dítě a jeho potřeby.

Célestin Freinet byl ovlivněn prostředím, ve kterém vyrůstal a jelikož pro něj absolvování tradiční školy nemělo veliký přínos, založil své vyučovací principy na jednoduché bázi, jeho metody byly spjaty se základními životními činnostmi v přirozeném prostředí. Snažil se děti učit samostatnosti, vypěstovat v nich pocit odpovědnosti a přirozeného sebevědomí za pomoci obyčejné práce, kterou si mohly v daném okamžiku samy volit. Jeho cílem bylo co nejvíce školu přiblížit běžnému životu a vzbudit v dětech přirozenou touhu po získávání poznatků tak, aby samy a svobodně mohly rozhodovat o svém vzdělávání .

Ve své práci jsem se snažila vypovědět o životě a životních meznících Célestina Freineta, stejně tak jako o jeho pedagogickém působení, postojích ke vzdělávání a koncepčních principech jeho inovátorských snah. Popsala jsem jeho pohled na stupně vzdělávání, reflektovala aktuálnost Freinetovy pedagogiky a zauvažovala jsem nad jejím možným přínosem v českém prostředí. V celé práci jsem představila mnoho publikací Célestina Freineta a časopisů do nichž po dobu svého života přispíval svými zkušenostmi.

Praxe, kterou jsem ze své vlastní iniciativy absolvovala v pařížské škole Tourtille, mne motivovala a především přesvědčila o tom, že Freinetova koncepce má doposud své místo v současném pedagogickém světě a může být velmi efektivní i ve třídách, kde mají žáci kázeňské problémy nebo pochází z méně podnětného rodinného zázemí. Praxe v Tourtille mi zprostředkovala poznání práce s Freinetovými pracovními složkami a díky ní jsem čtenáře mohla seznámit s detailní koncepci činnosti s touto pedagogickou technikou, která by mohla inspirovat a být aplikována i do českých škol.

Freinetova pedagogika, i přes některé překážky, které musela překonávat, znamenala ve své době velký pokrok na poli vzdělávání a dodnes je podnětem pro mnoho pedagogů na celém světě. Sbírání informací o Célestinu Freinetovi a jeho pedagogice, čerpání podnětů z francouzských publikací a jejich následné zpracování do podoby diplomové práce pro mne bylo velikou zkušeností a věřím, že výsledek mé práce obohatí všechny čtenáře. Doufám, že získané informace zvýší informovanost o dané problematice, přispějí k vědeckému přínosu českých pedagogických trendů a věřím, že budou zdrojem k šíření prvků a metod Freinetovy pedagogiky v praxi českých škol.

Poznámky k překladu

Největším problémem při zpracovávání práce, která vznikala pouze na základě podkladů a informací ve francouzském jazyce, pro mne bylo přeložit některé důležité pojmy tak, aby co nejlépe vystihovaly smysl francouzského originálu, konkrétně například pojem vlastní Célestinu Freinetovi *tâtonnement expérimental*, který je obtížně přeložitelný do češtiny. Dá se vykládat několika způsoby: jako pokusné tápání, zakoušení pokusem, zkušenostní zakoušení, zkušenostní poznávání, zkušenostní učení nebo pokusné zakoušení, prozkoumávání, zkoumání, pokusné poznávání, zkušenostní prozkoumávání, experimentování, pokusné zkoumání. Po dlouhém zvažování jsem pojem srovnala s překladem autora Stanislava Štecha v jeho publikaci Škola stále nová s překladem PhDr. Anny Tomkové v Učitelských listech z roku 2005/2006. Oba autoři pojem překládají různě, ale v jedné variantě se shodují, a to v překladu tohoto termínu jako pokusné zkoumání. Zvolila jsem tedy tento termín *pokusné zkoumání*, jelikož se z kontextuálního hlediska pocitově nejvíce blížil významu originálu uvedeného pojmu.

Dalším problémem byl překlad pojmu *éducation* a jeho odvozenin, jelikož se ve francouzském jazyce neobjevuje pojem pedagogika a *éducation* je pojem používaný jak ve významu českého slova *pedagogika*, tak i v českých významech *vzdělávání, výchova* a někdy i *učení*. K překladu těchto pojmů jsem přistupovala citlivě a věřím, že se mi vždy podařilo zachovat smysl a výpovědní hodnotu dané informace.

Na závěr bych ráda dodala, že francouzské názvy děl uvedených v této práci jsem do českého jazyka překládala samostatně, na základě porozumění jejich významu v originálu a kontextuálních souvislostí.

Seznam použité odborné literatury

(1) ACKER V. *Célestin Freinet – L´histoire d´un jeune intellectuel.* Paris: L´Harmattan, 2006. ISBN 2-296-00524-1

(2) AUFFRAND R. *Des écoles différentes et des alternatives éducatives.* Agence informations Enfant, 2005. ISBN 2-86750-028-1

(3) BARRÉ M. *Compagnon de Freinet.* Vauchrétien: Ivan Davy, 1997

(4) BOUMARD P. *Pédagogue et pédagogies.Célestin Freinet.* Paris· Presses universitaires de France, 1996

(5) BROULIARD L. SCHLEMMINGER G. *Le mouvement Freinet: des origines aux années quatre-vingt.* Paris: L´Harmattan, 1996

(6) FREINET C. *Oeuvres pédagogiques, Tome I.* Editions du Seuil, édition établie par Madeleine Freinet, 1994. ISBN 2-02-021763-5

(7) FREINET C. *Oeuvres pédagogiques,Tome II.* Editions du Seuil, édition établie par Madeleine Freinet, 1994. ISBN 2-02-022014-8

(8) FREINET C.*Textes choisis.* Cannes: Éditions de l´École moderne française,1969

(9) FREINET C. *Pour l´école du peuple.* Paris: Petite Collection Maspero, 1980

(10) PEYRONIE H. *Célestin Freinet. Pédagogie et émancipation.* Paris· Hachette, 1999. ISBN 2-01-170591-6

(11) SKALKOVÁ J. *Obecná didaktika.*Praha: ISV nakladatelství, 1999. ISBN 80-85866-33-1

(12) ŠTECH S. *Škola stále nová.* Univerzita Karlova v Praze: Vydavatelství Karolinum, 1992. ISBN 80-7066-673-0

(13) Učitelské listy 2005/2006,č.3, Inspirace z alternativ, Anna Tomková, str.11

Ostatní zdroje informací

Film

Název: Le maître qui laissait les enfants rêver (Učitel, který nechal děti snít)

Režie: Daniel Losset

Země původu: Francie

Rok: 2006

Diplomová práce

Škvorová Petra: *Podněty pedagogiky C.Freineta k proměnám české školy.* Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006

Slovníky

Kol.autorů. *Francouzsko-český, Česko-francouzský slovník.* Olomouc:Fin publishing, 1998. ISBN 80-86002-34-9

Neumann J., Hořejší V. a kol. *Velký francouzsko-český slovník I.díl.* Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0234-0

Neumann J., Hořejší V. a kol. *Velký francouzsko-český slovník II.díl.* Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0235-9

Internetové zdroje

Charta Moderní školy [online]. Dostupné na Internetu: http://www.icem-pedagogie-freinet.org/icem-info-presentation/textes-de-reference/la-charte-de-l-ecole-moderne/

Slovník česko-francouzský a francouzsko-český [online]. Dostupné na Internetu: < http://slovnik.seznam.cz>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1	Rodokmen rodiny Célestina Freineta, Rodný dům
Příloha č. 2	Foto školy a Freinetovy třídy v Bar-sur-Loup
Příloha č. 3	Freinetova školní tiskárna a Kniha života
Příloha č. 4	Célestin Freinet s dětmi a školní tiskárnou a Pracovní plán ze školy ve Vence
Příloha č. 5 + č. 6	Ukázka z Freinetovy pracovní složky četby, úroveň B3
Příloha č. 7 + č. 8	Ukázka z Freinetovy pracovní složky četby, úroveň C2
Příloha č. 9 + č. 10	Ukázka z Freinetovy pracovní složky četby, úroveň D1
Příloha č. 11	Oficiální arch pro vyhodnocení složky četby pro úroveň C2
Příloha č. 12	Ukázka z Freinetovy pracovní složky geometrických úloh
Příloha č. 13 + č. 14	Ukázka ze sešitu „ Má literární tajemství “
Příloha č. 15	Titulní strana publikace Bibliothèque de travail z roku 1947
Příloha č. 16	Titulní strana publikace Bibliothèque de travail z roku 1968

PŘÍLOHA č. 1

ANNEXES

La famille Freinet de Gars (Alpes Maritimes, France) (ascendants paternels de Célestin Freinet)

Sosa	Prénom et Nom	Naissance	Né(e) à	Union le	Lieu d'union	Décès	Lieu décès	Age
Generation 1								
1	Célestin Baptistin FREINET	15.10.1896	Gars			8.10.1966	Vence	69
Génération 2								
2	Joseph Delphin FREINET	20.07.1854	Gars	8.9.1880				
3	Marie Victorine TORCAT	vers 1855		8.9.1880				
Génération 3								
4	Jean-Pierre Paulin FREINET		Gars					
5	Thérèse							
Génération 4								
8	Joseph FREINET		Gars					
9	Marie Euphrosine							
Génération 5								
16	Pierre FREINET		Gars					
17	Françoise							
Génération 6								
32	Raphaël FREINET		Gars					
33	Marguerite							
Génération 7								
64	Honoré FREINET	en 1647	Gars					
65	Jeanne							

C.Freinet avec des enfants

La maison natale de C.Freinet

RODNÝ DŮM C.FREINETA

Bar-sur-Loup

En 1920, après sa convalescence, au retour de la guerre, Freinet a été nommé instituteur dans l'école d'un village du midi de la France, à Bar-sur-Loup.

— *J'y suis passé, c'est près de Cannes, c'est près des gorges du Loup !*

— Si tu retournes à Bar-sur-Loup, tu iras sur la place du village. Sur cette place, il y a la mairie qui était en même temps école. Tu verras une plaque.

C'est là, à Bar-sur-Loup, que Freinet s'est aperçu que la façon dont il avait appris à faire la classe, à l'École normale (1), n'intéressait pas les enfants.

Plaque apposée sur l'ancienne école de Bar-sur-Loup

Il a cherché comment faire la classe d'une autre manière : il parlerait moins et il laisserait la parole aux enfants.

Les écoliers de Bar-sur-Loup ont été les premiers à écrire des textes libres, à faire des classes-promenades.

L'ancienne école de Bar-sur-Loup

(1) Voir B.T. 407 : « Je serai instituteur »

PRÉLUDE n° 2

Freinet invente l'imprimerie à l'école

Les caractères mobiles d'imprimerie ont été inventés il y a très longtemps en 1496 par le moine allemand Gütenberg. Mais c'est Freinet qui a eu l'idée d'inventer une presse spéciale pour les enfants, de leur donner des caractères d'imprimerie et des composteurs afin qu'ils impriment eux-mêmes dans la classe leurs textes libres ou leurs comptes rendus de classes-promenades.

Ces pages imprimées, ils les réunissaient en un véritable livre, qu'on appelle « le Livre de Vie ».

ŠKOLNÍ TISKÁRNA

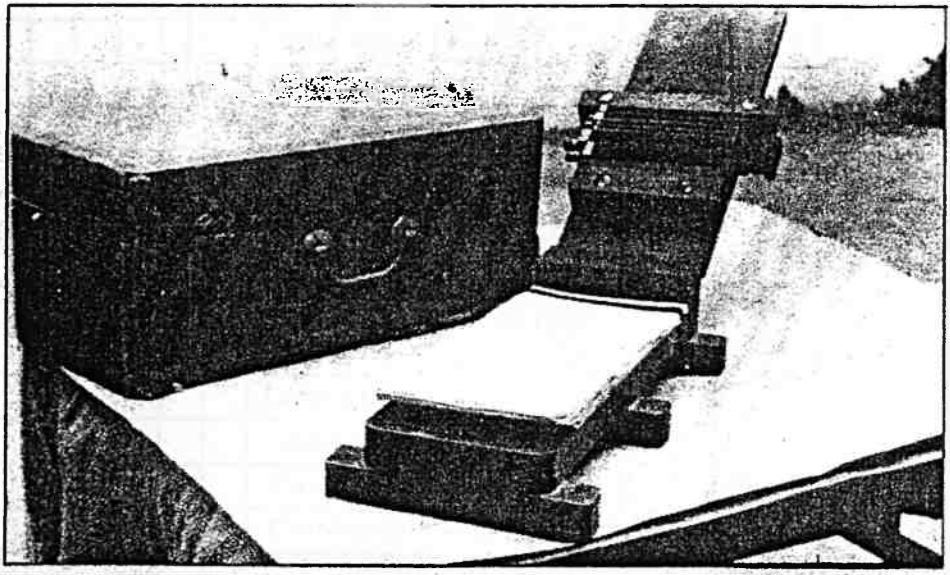

Une des toutes premières presses

Freinet et la correspondance scolaire

« Il arriva que le petit Livre de Vie de Bar-sur-Loup fit un très long voyage : il s'en alla jusqu'en Bretagne, dans une petite école de la côte bretonne : St-Philibert de Trégunc (Finistère).
A mesure que les petits élèves de Trégunc tournaient les pages, ils étaient émerveillés car c'était presque comme s'ils avaient fait un voyage en Provence et s'ils avaient pris par la main Joseph, Lulu, Clémenti, Honoré et tous les autres... A leur tour, ils achetèrent l'imprimerie et, chaque jour, ils échangèrent leurs imprimés avec les petits de Bar-sur-Loup. Ce furent les premiers correspondants. »

Elise FREINET
Naissance d'une Pédagogie Populaire
Maspéro

KNIHA ŽIVOTA

« LIVRE DE VIE » - Bar-sur-Loup (A.M.)

135 CE QUE NOUS FAISONS AVANT DE VENIR A L'ECOLE

Vous travaillez beaucoup avant d'aller à l'école, petits amis de Trégunc. Joseph se lève parfois à 6 heures et demie pour allumer le feu; Jeannot se lève à 6 heures pour faire des commissions et garder ses sœurs.

Mais les autres élèves se lèvent vers sept heures seulement, juste à temps pour se débarbouiller, déjeuner et partir à l'école.

Mais bientôt nous cueillerons la fleur d'oranger. Il faudra sauter dès que le coq chante.

Livre de Vie de Bar-sur-Loup

NOTRE LIVRE N° 107 - 15 MARS 1927

Chers camarades de Bar sur Loup

Le facteur nous a apporté un paquet. Tous les élèves étaient debout sur les tables, ils riaient, ils criaient: des bonbons, des gâteaux. » Nous avons cru que c'était du sucre. Richard Louis seul avait deviné, il disait «des figues. »Personne ne connaissait les petits fruits noirs. Les figues sont bonnes, nous n'aimons pas les olives. Nous avons reçu vos journaux de carnaval et vos lettres. Merci à tous.

Livre de Vie de Trégunc

KNIHA ŽIVOTA č. 3

TRILOHA C 4

L'imprimerie

Freinet et ses élèves

Ecole de Vence Nom Marou Jean

PLAN DE TRAVAIL

du 18 au 25 Octobre

CALCUL

71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84						
77	14	31																	

GRAMM.

8	9	10	11	12	13	14													

HISTOIRE

des Chemins de fer

GÉOGRAPHIE

La côte d'Azur

PHYSIQUE - CHIMIE

l'aimant

SCIENCES NATURELLES

L'étude d'un insecte

1	2	3	

La mine

TRAVAIL MANUEL Fabrication de balais de bruyère

Graphique Personnel Hebdomadaire N° 2

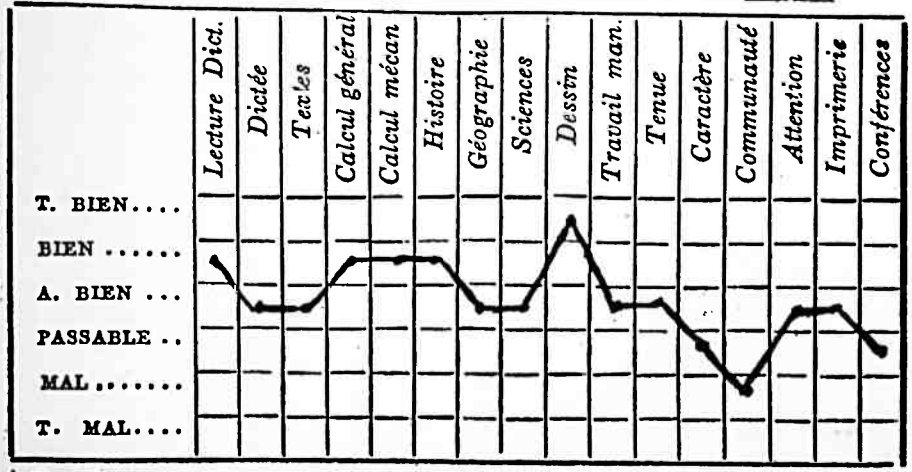

Les Parents : *L'Instituteur :*

INDIVIDUÁLNÍ PRÁCE

= de travail individuel →

Plans de travail par C. Freinet

Bibliothèque de l'école moderne réédité en 1968

FICHIER

Lecture

CYCLE 2 3
CE1 niveau
11 FICHE

ZAČÍNÁ ŠKOLNÍ ROK !

C'est la rentrée !

1. Combien y a-t-il de feutres dans la pochette à 2,10 € ?
2. Quel est le prix de la boîte de crayons de couleur ?
3. J'ai une pièce de 1 €. Est-ce que je peux acheter la pochette dessin ?

KOLIK JE PASTELEK (FIXU) V OBALU ZA 2,10 €?
KOLIK STOJÍ BALENÍ PASTELEK ?
MÁM MINCI V HODNOTĚ 1 €, MŮŽU SI KOUPIT KRÝOVACÍ SOUPRAVU ?

pemf

PŘÍLOHA č. 5

OZDOBENÁ KOVOVÁ KRABIČKA S 12 BAREVNÝMI PASTELKAMI

Boîte métallique décorée
12 crayons couleur 2,85 €
17,5 cm

2 ZMIZÍKY
2 effaceurs encre bleue
0,70 €

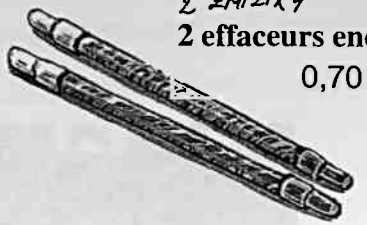

INKOUSTOVÉ PERO
Stylo plume
12,50 €

TABULKA + KŘÍDA + HOUBA
Ardoise + craie
+ éponge 1,98 €

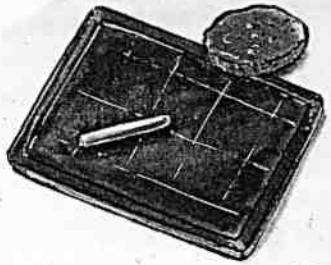

BALENÍ 30 FIXŮ
Pochette 30 feutres
2,10 €

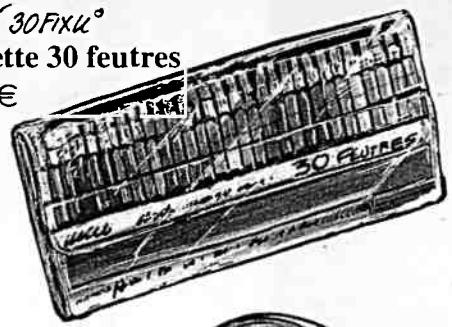

LEPIDLO
Colle
0,82 €

LEPÍCÍ PÁSKA
Ruban adhésif
15 mm x 33 m
0,90 €

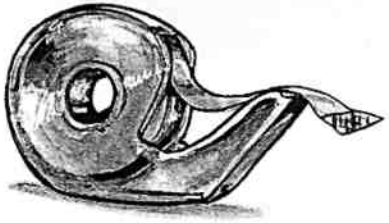

RÝSOVACÍ SOUPRAVA
Pochette dessin
1 règle, 1 équerre, 1 rapporteur,
1 double décimètre
1,65 €

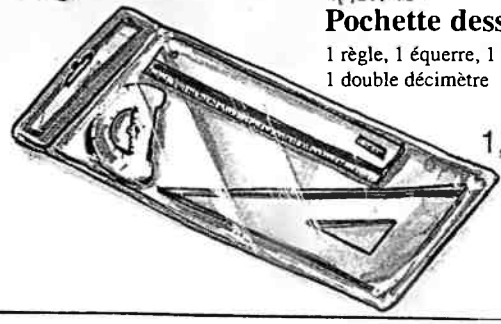

PŘÍLOHA č. 6

PRILOHA Č. 7

Lecture

CYCLE 3
série 2

21
FICHE

SNCF

François Goalec

SNCF BILLET DIJON VILLE → NEVERS
A composter avant l'accès au train
01 ADULTE

UTILISABLE DU 09/03 AU 08/05/

Dép 09/03 à 18H1 de DIJON VILLE
Arr à 20H48 à NEVERS
TRAIN 57451
Classe 2

PLEIN TARIF

Dép à de ***
Arr à à
Classe *

Prix par voyageur : EUR **21.95

KM0216 :
144 :
B
08703868873632

:DV 572302323
:CB999999999 NEVERS 080300 11H19
:50E320 Dossier QDCSZG Page 1/1

Prix EUR **21.95

PŘÍLOHA č. 8

21
FICHE

Test

1. Ce billet permet d'utiliser — TATO JÍZDENKA NÁM UMOŽŇUJE :
   a) un transport en train. — a) JÍZDU VLAKEM
   b) un transport en bateau. — b) JÍZDU LODÍ
   c) un transport en avion. — c) LET LETADLEM

2. De quel pourcentage de réduction a bénéficié ce voyageur ? — NA KOLIK PROCENT SLEVY MĚL NÁROK TENTO CESTUJÍCÍ ?
   a) 30 %. — a) 30 %
   b) 0 % ou plein tarif. — b) 0 % NEBO PLNÝ TARIF.
   c) 50 % ou demi-tarif. — c) 50 % NEBO POLOVIČNÍ TARIF.

3. Qui est l'utilisateur ? — CESTUJÍCÍM JE :
   a) un enfant. — a) DÍTĚ.
   b) un adulte. — b) DOSPĚLÝ.
   c) on ne sait pas. — c) NELZE URČIT.

4. Dans quelle ville arrivera ce voyageur ? — DO JAKÉHO MĚSTA CESTUJÍCÍ PŘIJEDE ?

PŘÍLOHA č. 9

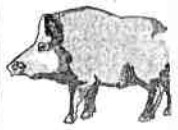

Écrits du monde
Écrits du temps

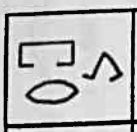	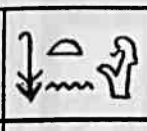				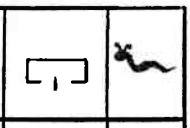	
pr	**nswt**	**m**	**sb**	**n**	**pr**	**f**
sortir	le roi	par	la porte	de	maison	sa
(Le roi sort par la porte de sa maison) (KRÁL ODCHÁZÍ DVEŘMI Z DOMU.)						

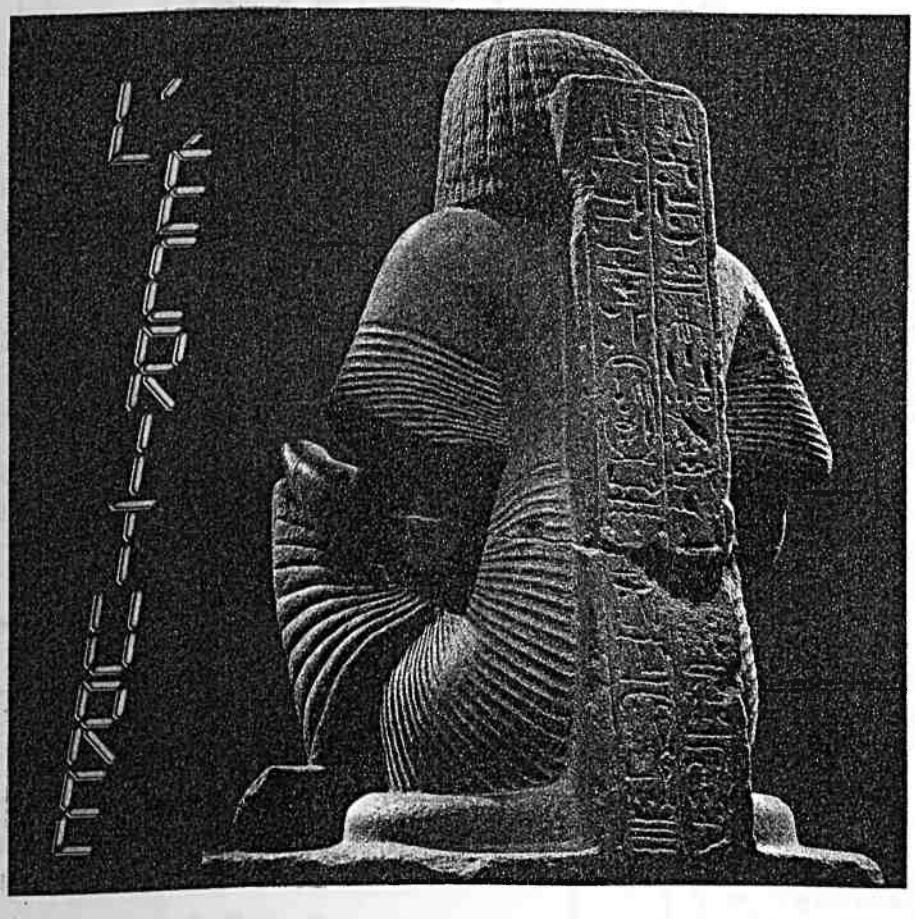

L'écriture de l'Égypte antique était composée de hiéroglyphes.

PŘÍLOHA č. 10

44

1

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऐ	ऐ	ओ	ऑ	अं	अः
a(bref)	a(long)	i(bref)	i(long)	ou	ou(long)	é	aî	o	ao	am	ahah

Les consonnes se lisent toutes avec la voyelle « a»

क	ह	ञ
ka	gha	ňa

Extrait d'un alphabet indien

VÝTAH Z INDICKÉ ABECEDY

2

А а	a
Б б	b
В в	v
Г г	g
Д д	d
Е е	e
Ё ё	ê
Ж ж	ž
З з	z
И и	i
Й й	j
К к	k
Л л	l
М м	m
Н н	n
О о	o
П п	p
Р р	r
С с	s
Т т	t
У у	u
Ф ф	f
Х х	h
Ц ц	c
Ч ч	č
Ш ш	š
Щ щ	šč
Ъ ъ	—
Ы ы	y
Ь ь	ì
Э э	ê
Ю ю	ju
Я я	ja

Extrait de l'alphabet cyrillique

VÝTAH Z CYRILICE (AZBUKY)

3

活魚
ふぐ
料理
浜
新

Signes japonais

JAPONSKÉ PÍSMO

4

Extrait de l'alphabet arabe

VÝTAH Z ARABSKÉ ABECEDY

← sens de la lecture

صَ ـبـا ح ال فَ ـيـ ـر

y kha l e h â b sa

A

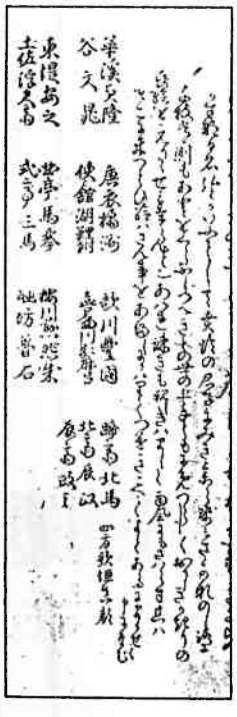

B

Extrait de journal

Сегодня — День медицинского работника

МЕДИЦИНСКИЕ работники города Сочи встречают свой праздник высокими показателями в труде. В лечебно-профилактических учреждениях широко развернулось социалистическое соревнование под девизом: «Десятая пятилетка — пятилетка отличного качества медицинского обслуживания населения».

Рассмотрев итоги социалистического соревнования тружеников предприятий, учреждений и организаций города по досрочному выполнению народнохозяйственного плана и социалистических

C

PŘIŘAĎ KAŽDÝ Z TEXTŮ A, B, C, D ABECEDĚ, VE KTERÉ JE NAPSÁN.

Associe chaque texte A, B, C, D à son alphabet.

D

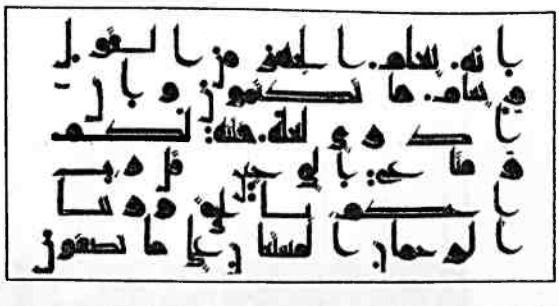

Prénom : .....

1 A B C D E F

2
1 - ○ 4 - ○ 7 - ○
2 - ○ 5 - ○ 8 - ○ 10 - ○
3 - ○ 6 - ○ 9 - ○

3
1) → A, B, C 2) → A, B, C

4
1 - ○ 4 - ○ 7 - ○ 10 - ○
2 - ○ 5 - ○ 8 - ○ 11 - ○
3 - ○ 6 - ○ 9 - ○

5
1) → A, B, C 2) → A, B, C

6 ○

7

8
A : ---
B : ---
C : ---
D : ---

9
1 → ○ 3 → ○
2 → ○ 4 → ○

10 A B C D E

11
(A) → □ (C) → □
(B) → □ (D) → □

12
1 : ---

---
2 : ---
3 : ---

13
1 : ---
2 : OUI NON
3 : ---

14 A B C

15
1 : ---
2 : ---

16
1) → A, B, C 2) → A, B, C

17
1 → ○ 3 → ○ 5 → ○
2 → ○ 4 → ○

18 A B C

19 A B C D

20 A B C

21
1 - ○ 2 - ○ 3 - ○
4 - ---

22
1 - ---
2 - A B C

ROLOHA č. 11

6

CP-CM1

Yin-yang

POTREBNÝ MATERIÁL

Matériel nécessaire :

- OBYČAJNÁ TUŽKA — Un crayon de papier
- GUMA — Une gomme
- PRAVÍTKO — Une règle
- KRÚŽIDLO — Un compas
- PAPIER A4 — Une feuille A4

1 r = 8 cm

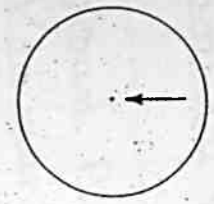

2 1 2 3 4

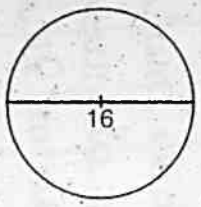

3 1 2 3 4

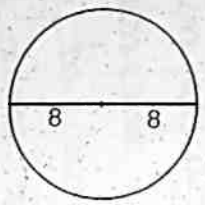

4 1 2 3 4

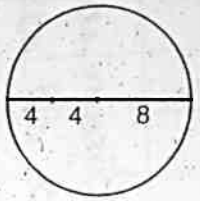

5 r = 4 cm

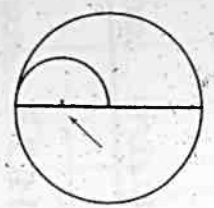

6 1 2 3 4

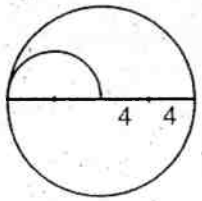

7 r = 4 cm

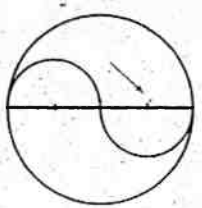

8 r = 1 cm

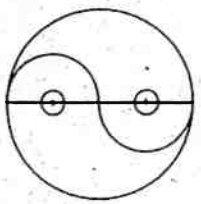

9

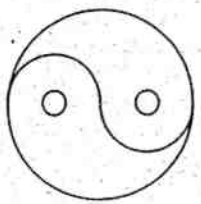

10

PRÍLOHA č. 12

PŘÍLOHA č. 13

Une nuit, un chat...

Yvan POMMAUX
L'école des loisirs

J'ai aimé ce livre parce que:
tous les livre d'Yvan POMMAUX sont très bien car il y a à la fois de l'album et à la fois de la bande dessinée. En plus j'aime les chats à la manière d'Yvan POMMAUX ou pas.
J'aime aussi quand c'est dans le monde imaginaire. Ce livre parle d'un chat qui sort seul la nuit pour la première fois. Je pence que si il n'avait pas rencontré Kitty, il ne dirait pas à ses parentes qu'il sortirai la nuit prochaine.

Yvan POMMAUX
Vraiment un fabuleux auteur
Ah! et aussi illustrateur
Nom très connus

UNE NUIT, UN CHAT...

ENCYCLOPEDIE SCOLAIRE
COOPERATIVE

BIBLIOTHÈQUE DE TRAVAIL

Pour travailler, les adultes utilisent les Bibliothèques.

Nous voulons, nous aussi, pour le travail de nos élèves dans nos classes modernes, des fichiers abondants et une BIBLIOTHÈQUE DE TRAVAIL adaptée à nos besoins.

Mais cette Bibliothèque, seuls des Instituteurs, à même leur classe, peuvent la préparer et l'enrichir.

Achetez nos brochures Bibliothèques de Travail !

Collaborez à nos Commissions de Travail pour la réalisation de votre B. T., section de notre grande encyclopédie scolaire coopérative.

Impr. ÆGITNA, 27, rue Jean-Jaurès - CANNES — *Le gérant :* C. FREINET.

BIBLIOTHÈQUE DE TRAVAIL

Collection de brochures hebdomadaires pour le travail libre des enfan

Dessin et documentation d'A. CARLIER
Adaptation pédagogique des Commissions de l'Institut Coopératif de l'Ecole Moder

Armoiries, Emblèmes et Médailles

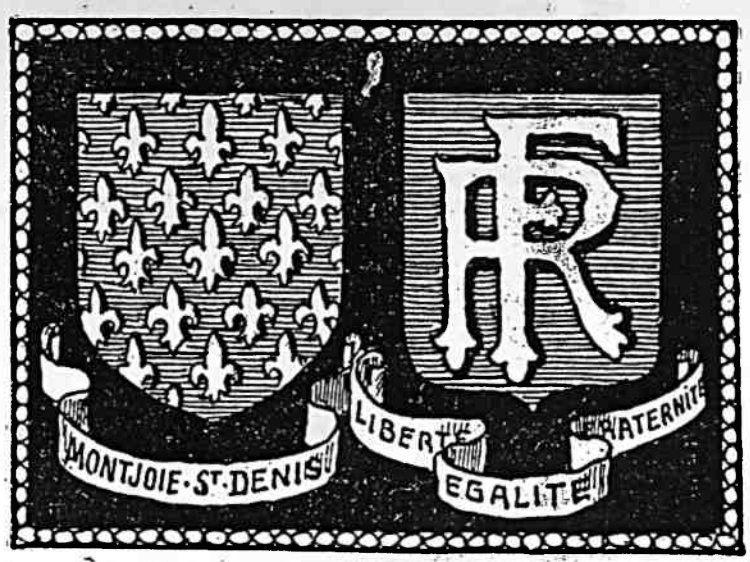

43

L'Imprimerie à l'Ecole
CANNES (A.-M.)

Janvier 1947

2me ÉDITIO

RÉSERVÉ

PŘÍLOHA Č. 16

BT

bibliothèque de travail

MAGAZINE
BIMENSUEL
2,50 FRANCS

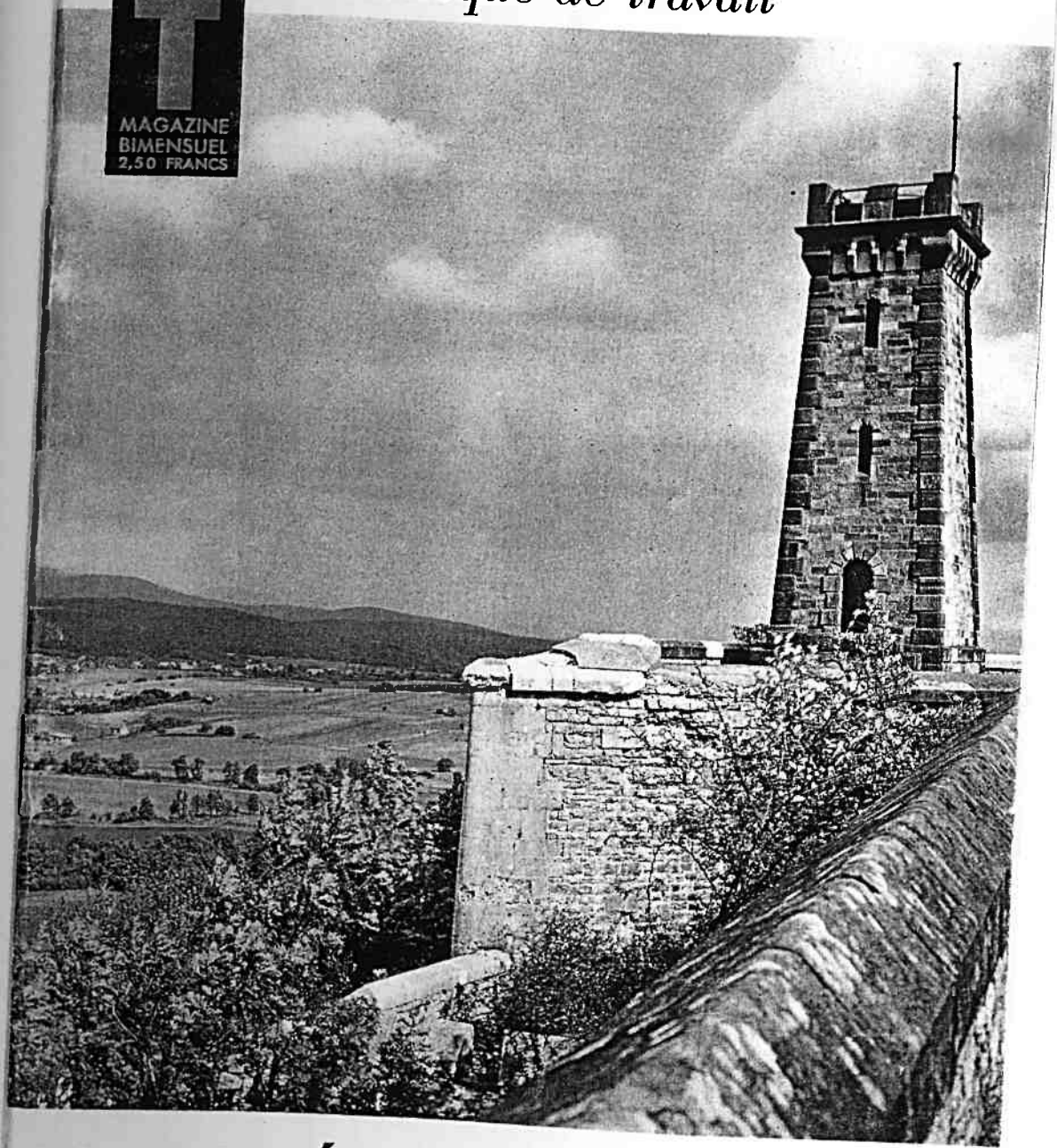

LA TROUÉE de BELFORT

région de passage

15 FEVRIER 1968

660